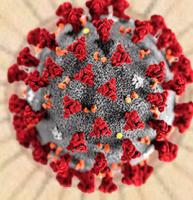

TMMOB HKMO İSTANBUL ŞUBESİ BÜLTENİ

ALAN

HAZİRAN 2020 SAYI 1

Mehmet Hıdır / Erol Köktürk / Ercüment Ayazlı / Orkun S. Durmaz
Deniz Baş / Caner Güney / Ahmet Aksoy / Hasan Onur Işık
Nevzat İhsan Sarı / Turgay Gültekin / Alişir Özperçin / Tuna Erol
Mustafa Gürsoy / Orhan Tercan / Fidan Şahin

İstanbul AKADEMİ

Bilim ve teknoloji o kadar hızlı geliyor ki insanlığın eğitim sürecini devam ettirmesi kaçınılmaz görünüyor. Bununla birlikte oldukça geniş bir alana sahip olan mesleğimizde yaşanan gelişmeleri yakından takip etmek büyük önem arz ediyor. Sıkıntı yaşadığımız zamanlar olsa da hayatın hemen her alanına dokunan çok güzel bir mesleğimiz var. Mesleğimizi bilgimiz ve deneyimlerimizle sürekli beslemek ve ihmal etmemek bizim elimizde. Tek yapmamız gereken öğrenmeye, öğretmeye, paylaşmaya devam etmek. Tüm dünya olarak zor bir sürecin içerisinde olsak da bu anlayışı sürekli bir hale getirmekten vazgeçmememiz gerektiğini düşünüyoruz. Bir taraftan bilim ve teknolojiyi yakından takip ederek sizlerle paylaşmak, diğer taraftan **ALAN'**daki **herkesin** (meslektaşlarımızın, öğrencilerin, vs.) bilgi ve tecrübesini **herkesle** paylaşmasının mutluluğunu yaşamak.

HMKO İstanbul Akademi olarak bir süredir üzerinde çalıştığımız ve başta mesleğimiz ile ilgili olmak üzere kapsamlı bir eğitim programı hazırladık. Program takvimini her ay sizlerle de paylaşacağız. Lütfen bu programı sürekli görebileceğiniz bir kenara not edin ve bizi takip etmeye devam edin...
Göreceksiniz bilgimizi paylaştıkça çoğalacak...

HAZİRAN AYI EĞİTİM TAKVİMİ

- #1 11 Haziran 20:00 TAPU MEVZUATI ve TAPU SİCİLİNİN OKUNMASI
Turgay GÖLTEKİN (Harita ve Kadastro Mühendisi / Emekli Tapu Müdürü)
- #2 18 Haziran 20:00 KADASTRO HARİTALARININ GÜNCELLENMESİ
Alişir ÖZPERÇİN (Harita ve Kadastro Mühendisi)
- #3 25 Haziran 20:00 KAMULAŞTIRMASIZ EL ATMANIN TEKNİK VE HUKUKİ BOYUTU
Mehmet HİŞİR (Harita ve Kadastro Mühendisi / Hukukçu)

TMMOB
HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI
İstanbul Şubesi

@hkmoistanbul

@istanbulhkmo

#hkmoistanbulakademi

İÇİNDEKİLER

Başlangıç			
Yayın Kurulu	02		
Başyazı			
HKMO İstanbul Şubesi	03		
Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik Üzerine Teknik Ve Hukuki İnceleme Raporu			
HKMO İstanbul Şubesi	05		
Covid-19 Salgınının Ücretli Çalışanlara Etkileri ve Çalışanların Hakları			
Mehmet Hışır	19		
Corona Virüs ve Anımsattıkları			
Erol Köktürk	26		
Bir Karantina Yazısı: Pandeminin Gör Dediği--> "Beslenme Sorunu"			
Ercüment Ayazlı	30		
Covid-19 Salgını, Halk Sağlığı ve Dünya Sisteminin Çıkmazları Üzerine bir Deneme			
Orkun S. Durmaz	32		
Ömrümüzden Bir-2 Ay Geçmiş Nedir ki, Yeter ki Ömrümüzün Bir-2 Ayı Kalmamış Olsun...			
Deniz Baş	37		
Yasal Düzenlemeler, Covid-19 Salgını ve Mekansal Veri Değerinin Toplum Yararına Dönüşümü			
Caner Güney	39		
Mesleğimizin Dünü, Bugünü, Yarını			
Ahmet Aksoy	42		
Kronometrik Nivelman Üzerine			
Hasan Onur Işık	55		
Türk Medeni Kanununun 1007. Maddesi Kapsamında Kadastro Sırasında Yapılan Teknik Hatalardan Dolayı Devletin Sorumluluğu ve Memurlara Rücu Konusu			
Nevzat İhsan Sarı	59		
İmar Barışı			
Turgay Gültekin	70		
Şüphe Dolu Cinayet			
Alişir Özperçin	73		
Yaşamak; Ağrısı mıdır Boyuna Asılan Yoksa Bir Çift Kanat mıdır Sonsuzluğa Uzanan?			
Tuna Erol	76		
Ada Gazi'si			
Mustafa Gürsoy	78		
Şiir: Teşekkür Ederim / Hamal			
Orhan Tercan	79		
İşsizlik İşi...			
Fidan Şahin	80		
Kanal'a Değil Sağlığa Bütçe			
TMMOB İstanbul İl Kordinasyon Kurulu	82		
Şubeden Haberler			
	83		
Karikatür			
Tuna Erol			

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınıdır.

SAYI 1 HAZİRAN 2020 - Dört ayda bir yayınlanır. / Süreli Yayındır. Ücretsizdir. ISSN No: 2717-7947

HKMO İstanbul Şubesi Adına Sahibi / Mehmet Hışır - Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Melih Şükrü Aysezen

Yayın Kurulu / Merve Özyaşar, Deniz Baş, Hüseyin Mercan, Kerem Halıcıoğlu, M. Tefik Özlüdemir,

Adres: Gülbahar Mahallesi Oya Sokak Tümer Plaza No: 7 Kat: 4 D: 10 34394 Şişli-İstanbul - T: +90212 2328989 / F: +90212 2329428 - E-Posta: istanbul@hkmo.org.tr

Baskı: Ezgi Matbaacılık pors. teks. San. Tic. Ltd.Şti. Sanayi Cd. Altay Sok. N:14 Yenibosna/İst. Tel:0212 652 62 62 ezgimatbaa@gmail.com Sertifika No: 45029

Bültene Yazı Gönderenlerin Dikkatine:

Yayın Kuruluna göndermek istediğiniz yazılarınızı istanbul@hkmo.org.tr adresine gönderebilirsiniz. Gönderilen yazıların hukuki sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilen yazılar baskı tekniğine uygun, resimler net olmalıdır. Yayınlanan yazılar kaynak gösterilmek koşulu ile başka yayın organlarında yayınlanabilir.

Yazılar yayınlansın ya da yayınlansın yazılarına iade edilmez.

Başlangıç

Yayın Kurulu

*“Dünyanın ucunda bir gül açılmış
Efilefl esen yele merhaba
Karanlığın sonu bir ulu şafak
Sarp kayadan geçen yola merhaba”
Yaşar Kemal*

Merhaba!

Uzunca bir aradan sonra tekrar sizlerle buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu yenden doğuşa samimi katkılarını esirgemeyen bütün meslektaşlarımıza şimdiden en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Farketmişsinizdir, artık bültenimizin bir adı var; ALAN. Çoğu zaman mesleğimizi icra ederken farkında olmadan ama sık sık karşılaştığımız “alan” kavramının zaman içerisinde çok boyutlu anlamlar kazandığını söylersek yanlış olmayız herhalde. Mesela “mekan” veya “uzam” kavramlarıyla olan ilişkisi, kavramın kendi 2 boyutlu geometrik anlamını da aşarak fiziki, kültürel ve sosyolojik çok boyutlu bir “algı”ya dönüşmesinin öngörülmesi zor olmakla birlikte kavramları belki de yeniden ele almayı da zaruri kılıyor. İşte tam da bu yüzden mesleki disiplinleri, sosyal bilimleri ve “hayatı” kapsasın istedik ismiyle. Yani mümkünse biraz da “bize lütfedilen” ALAN’ın dışına çıkmak! Alan kavramının bireyle ilişkisi, kişisel oluşunun yanında, etkileşimi de içermesi, kamusal alanlarda ol-

duğu gibi buluşmayı da barındırması, içeriğimizin çeşitli ve kapsayıcı oluşunu da yansıtıyor. Bu bağlamda hem meslektaşlarımızın gündeme ve mesleğimize ilişkin görüşleri için bir alan açmak, hem de bizlere yaşamın hemen her alanında dayatılan sınırların dışına çıkmak için özgür bir platform oluşturmak istedik. İlk sayımıza gösterdiğiniz ilgi bizi önümüzdeki ALAN’lar için umutlandırdı.

Bundan sonra sizlerle; Jeodezi, Fotogrametri, Uzaktan Algılama, CBS, Kartografya, Ölçme Teknikleri ve Kadastro ile meslekteki teknolojik ve hukuki gelişmelerin yanında bütün ALAN’larda hem geçmişimize sahip çıkacağız, hem de geleceğimize...

Dünyayı etkisi altına alan virüs salgını sebebiyle sıkıntılı günler yaşıyoruz. Umarız dergimiz elinize ulaştığında sıkıntılı günleri aşmış olur ve daralan ALAN’larımızın dışına çıkarız!

ALAN’ın bu sayısında mesleğimiz, dünya ve kent gündemimizi ilişkin görüşler yayınlıyoruz. Değerli hocamız Ahmet AKSOY’un mesleğimizin geçmiş ve geleceği üzerine yazısı, COVID-19 pandemisi ve mekansal bilginin veri dolaşımındaki rolü, meslek alanımızdaki güncel gelişme ve çalışmalarını içeren yazılar, şiir ve karikatürler yer alıyor.

Bir sonraki ALAN’da buluşmak üzere. ■

Başyazı

HKMO İstanbul Şubesi

8- 9 Şubat 2020 tarihlerinde gerçekleştirilen Şube genel kurulumuzun ardından siz değerli meslektaşlarımızdan aldığımız güç ile yöneticilik görevimize başladık. Birlikte üretmeye dayalı çalışma anlayışımızla, değer ve ilkelere ve Odamıza sahip çıkan tüm üyelerimize teşekkürü borç biliriz. 1976 yılında kurulan Şubemiz, 44 yıldır çağdaş, halktan yana, demokrat, toplum yararına bilimi savunan, şeffaf, katılımcı geleneğini, sizlerin desteğiyle sürdürmeye devam etmektedir.

Genel kurulumuzda ifade ettiğimiz hedeflerimiz ve çalışma programımızı, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi yüzünden uygulamada zorluklar yaşamaktayız. Ancak yeni duruma bir an önce adapte olarak, yönetim kurulu toplantılarımızı online yapmaya başladık. Gelen yazıları ve mesleki sorunları değerlendirmeye devam etmekteyiz.

Mart ayı içerisinde Kanal İstanbul için hazırlanan “İstanbul İli Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliğinin”, nisan ayında da “Kanal İstanbul Etki Alanında Kalan Tarihi Odabaşı ve Tarihi Dursunköy Köprülerinin Rekonstrüksiyon Projelerinin Temini İşi” ihalesinin iptali için İstanbul İl Koordinasyon Kurulunda yer alan ilgili Odalarla birlikte dava açtık. Ülkemizin kıt kaynaklarının, ödediğimiz ve hatta çocuklarımızın ödeyeceği vergilerin, çılgın projelerle heba edilmesinin her zaman karşısında olduk ve olmaya da devam edeceğiz.

Karantina günlerinde dayanışma anlamında, öncelikle 65 ve üzeri yaşlardaki üyelerimizi tek tek arayarak, ihtiyaçlarıyla ilgilendik. Ardından bilgisi şubemize ulaşan covid-19 teş-

hisi konmuş meslektaşlarımızı arayarak geçmiş olsun dilekelerimizi ilettik. Üyelerimize gönderdiğimiz yazılarda gerek sağlık gerekse hukuki destek anlamında ihtiyaçlarının olması halinde her zaman dayanışmayı büyüteceğimizi ve üyelerimizin yanlarında olmaya devam edeceğimizi belirttik.

Her cumartesi saat 21:00’da Instagram Canlı Yayın Sohbetlerini düzenlemeye başladık. Derгимizin yayına girdiği günlerde altıncısını gerçekleştirdiğimiz canlı yayınlarımız meslek kamuoyumuz tarafından dikkatle ve ilgiyle takip edilmeye devam etmektedir. Her hafta iki konumuzun meslektaşlarımızı bilgilendirdikleri yayınlarda sırasıyla şu başlıklara değindik:

1. Ücretli Çalışan, SHKMMB ve LİHKAB Sahibi Meslektaşlarımızın Covid-19 Salgını Boyunca Karşılaştıkları Sorunlar, Salgının Çalışma Hayatına Etkileri ve Haklarımız,
2. Covid-19 Salgını ve Mekansal Bilgi Sektörü,
3. İşletmelerde Alınması Gereken Covid-19 Önlemleri ile İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği,
4. Pandemi Günlükleri: Yaşama Tutunmak,
5. Covid-19 Salgınının Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri,
6. İstanbul Depremine Beklerken; Covid-19 ile Mücadele Deneyimleri, Harita ve Harita Bilgilerinin Etkin Kullanımı.

Canlı yayınlarımızın temel felsefesini şöyle oluşturduk: Daha önce hiç yaşamadığımız böyle bir durum karşısında acil ihtiyaçlarımızı karşılama noktasında neler yapabileceğimizi

belirleyip, ona göre bir yol haritası çizmeye çalıştık. Salgının çalışma hayatımıza etkilerine, mekânsal bilgi sistemleri uygulamalarının salgınla mücadeledeki rolüne, iş yerlerinde alınması gereken önlemlere, salgının üzerimizdeki psikolojik etkilerine, salgın sonrasında bizleri bekleyen ekonomik zorluklara ve hiçbir zaman gündemimizden düşmemesi gereken deprem gerçeği ile mesleğimizin salgınla mücadele deneyimlerine tüm ayrıntılarıyla yer verdik. Canlı yayınlarımızda mesleki birikimlerini bizlerle paylaşarak, üyelerimize ve mesleğimize katkı veren tüm konuşmacılara buradan bir kez daha teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca her yayınıma sorularıyla destek olan meslektaşlarımıza da minnettarız. Canlı yayınlarımız her hafta cumartesi günleri farklı bir başlıkla karşınızda olmaya devam edecektir. Yayınlarımızı canlı izleme fırsatı bulamayan meslektaşlarımız, sohbetlerin arşiv kayıtlarını youtube kanalımızdan izleyebilirler.

Göreve geldikten kısa bir sonra pandemiyle karşı karşıya kalan Yönetim Kurulumuz bu süreçte üç adet raporu meslek kamuoyumuzla paylaşmıştır. Bunların ilki Şube Başkanımız aynı zamanda Hukukçu olan Mehmet Hışır tarafından kaleme alınan “COVID-19 Salgınının Ücretli Çalışanlara Etkileri ve Çalışanların Hakları” bilgi notudur. Üyelerimize birçok konuda ayrıntılı bilgi içeren raporda, hukuken hak ve yükümlülüklerimize değinilmiştir. Mesleğimize ikinci önemli katkımız, “ Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik Üzerine Teknik ve Hukuki İnceleme Raporu” oldu. İmar Kanunu ve 18. Madde Uygulama Yönetmeliğinde yapılan kapsamlı değişikliklerin yürürlüğe girmesinin ardından Şubemizce konu hakkında bir çalışma grubu oluşturulmuş ve çalışma grubunun görüş ve önerileri Yönetim Kurulumuzca değerlendirilerek bu kapsamlı çalışma ortaya konmuştur. Arazi ve Arsa Düzenlemelerinin mesleğimizin en yoğun çalışma alanlarından birisi olduğu gerçeği karşısında Yönetim Kurulumuz, 2020 yılı içerisinde “Ara-

zi ve Arsa Düzenlemeleri Çalıştayı” gerçekleştirme kararı almıştır. Üçüncü çalışmamız olan “İşletmelerde Covid-19 Önlemleri Rehberi” de meslektaşımız Tan Menlikli tarafından kaleme alındı. Bu sayımızda da sizlere sunduğumuz çalışmaların meslektaşlarımıza katkı sunacağına olan inancımızla, bilimin yol göstericiliğinde çalışmalarımızı sürdüreceğimizi bir kez daha ifade etmek istiyoruz.

Pek yakında eğitim komisyonumuzun içeriğini şekillendirdiği online eğitimlerimiz de başlayacak olup, salgın sonrasına hazırlıklarımızı da bu şekilde başlatmış oluyoruz. Bu günlerde her ne kadar evlerimize kapanmak zorunda kalsak da, hayat devam ediyor ve salgın sonrası yeni dönemde iş ve işlemlerin çoğunun “teknolojiyi kullanarak” temassız yapılacağı görülmektedir. Bu uyum sürecinde online eğitimlerle sizlerin hazırlıksız yakalanmamasını sağlamaya çalışmaktayız. Ayrıca “Covid-19 Sonrası Mesleğimizin Geleceği ve Yeni Yönelimler” başlıklı bir çalışma grubu kurmak için girişimlere başladık.

Şubemizin geleneği olan Bültenlerimiz kimi dönemlerde düzenli çıkartılırken, kimi dönemlerde maalesef kesintiye uğramıştır. Bizler, Şubemizin kimliğini en iyi şekilde yansıtan bu yazılı yayınıma tekrar sizlerle buluşturmanın tarifsiz heyecanı içerisindeyiz. Umarım Şubemizin bu yazılı geleneği bundan sonra da aralıksız devam eder. Şube bültenimizin adını “ALAN” olarak belirledik. Her alanda sizlerin yanında olmaya devam edeceğiz. Yeni dönemin ilk sayısı olmasına karşın birçok yazının ulaşması bizleri çok mutlu etti. Bunun yanı sıra sizlerin de böyle bir yayını ne kadar özlemle beklediği görülmüş oldu. Yazılarınız, öyküleriniz, denemeleriniz, şiirleriniz, karikatürleriniz ve makalelerinizle “ALAN”da buluşalım. Hayatı 280 karakterle sınırlandırmadan geniş bir “ALAN” da değerlendirelim, umarız beğenirsiniz. Sağlıkla kalın... ■

HKMO İstanbul Şubesi

Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik Üzerine Teknik ve Hukuki İnceleme Raporu

HKMO İstanbul Şubesi

10 Temmuz 2019 tarihli Resmî Gazete de yayımlanan 4/7/2019 tarihli ve 7181 sayılı Tapu Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8, 13, 15, 18, 27, 37, 39, Ek Madde 7, Geçici Madde 16, Geçici Madde 19 kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre;

1- İmar Kanunu'nun 13. Maddesinde yapılan değişikliklerle;

- Özel hukuk kişilerinin mülkiyetinde olup uygulama imar planında düzenleme ortaklık payına konu kullanımlarda yer alan taşınmazların;
- Bu kullanımlardan umumi hizmetlere ayrılan alanların öncelikle 18 inci maddeye göre arazi ve arsa düzenlemesi yapılarak,
- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında sırasıyla, ilgisine göre Hazine veya ilgili idarelerin mülkiyetindeki taşınmazlar ile
 - Trampa yapılmak veya
 - Satın alınmak suretiyle,
 - ilgili kamu kurum ve kuruluşunca kamulaştırılarak kamu mülkiyetine geçi- rileceği;
- Düzenleme ortaklık payına konu kullanımlardan yol, meydan, ibadet yerleri, park ve çocuk bahçeleri hariç olmak üzere

yapı yapılabilecek diğer alanlarda; alanların kamuya geçişi sağlanıncaya kadar maliklerinin talebi hâlinde ilgili kamu kuruluşunun uygun görüşü alınarak plandaki kullanım amacına uygun özel tesis yapılabileceği,

Belirtilmiş, ayrıca ilgili mevzuat uyarınca hiçbir şekilde yapı yapılamayacak alanlarda muvakkat da olsa yapı yapılmasına izin verilmeyeceği, mevcut yapılar kamulaştırılınca kadar korunabileceği, bu alanlarda beş yıllık imar programı süresi içinde, yukarıdaki (a) ve (b) bentlerine göre işlem tesis edilerek parselin, kamu mülkiyetine geçirilmek zorunda olduğu ve bu sürenin en fazla bir yıl uzatılabileceği hükme bağlanmıştır.

3194 sayılı Yasanın 18. Maddesine eklenen 9. Bent ile, “Belediye veya valiliğin; parselasyon planlarını, imar planlarının kesinleşme tarihinden itibaren beş yıl içinde yapması ve onaylaması esastır. Parselasyon planı yapmalarını sebebiyle doğacak her türlü kamulaştırma iş ve işlemlerinden belediyeler veya valilikler sorumludur.” Denilerek 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarının belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerce “arsa düzenlemesi” (parselasyon) yoluyla uygulanması zorunluluğu getirilmiş, aksi halde açılacak tüm kamulaştırmalar el atma yoluyla tazminat davalarında mahkemelerce hükme bağlanacak bedelleri belediyelerin ödeyeceği belirtilerek belediyelere arsa düzenlemeleri yapma görev ve sorumluluğu getirilmiştir.

TMMOB

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası

İSTANBUL ŞUBESİ

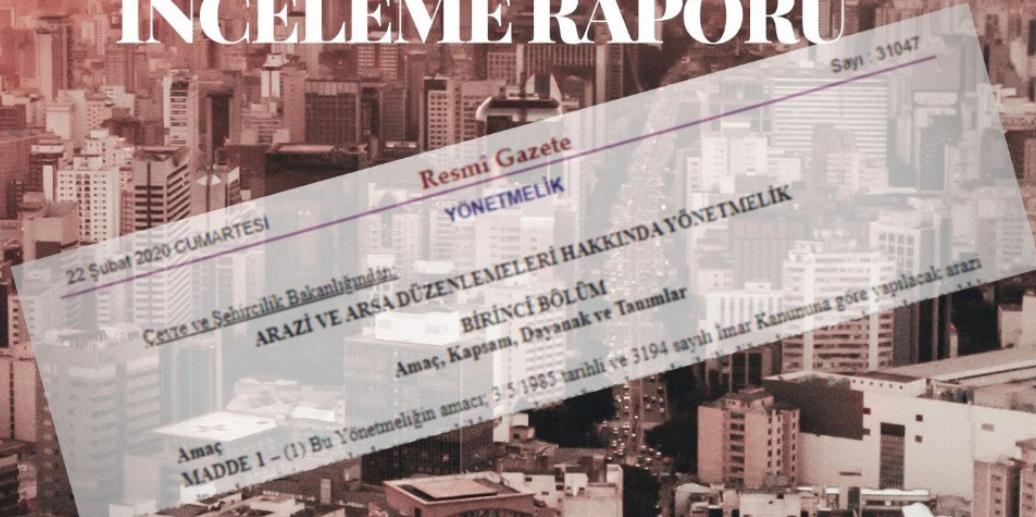
TMMOB

HARİTA VE KADASTRO

MÜHENDİSLERİ ODASI

İSTANBUL ŞUBESİ

ARAZİ VE ARSA DÜZENLEMELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK ÜZERİNE TEKNİK VE HUKUKİ İNCELEME RAPORU

Gülbahar Mh. Oya Sk Tümer Plaza No: Şişli İSTANBUL

0.212328989

istanbul@hkmo.org.tr

hkmoistanbul

HKMO İSTANBUL ŞUBESİ ALAN 2020 HAZİRAN

\ 6

2- İmar Kanunu'nun 15. Maddesinde yapılan değişiklikle;

- İmar planı bulunan alanlarda, uygulama imar planına uygun olarak öncelikle parselesyon planının yapılmasının esas olduğu,
- İmar planı bulunan alanlarda, ifraz ve tevhit işlemlerinin, parselesyon planı tescil edilmiş alanlarda yapılabileceği,
- Parselesyon planı tescil edilmiş yerlerde yapılacak ifraz veya tevhidin imar planlarına ve imar mevzuatına uygun olmasının şart olduğu,

Belirtilmiştir. İdarelerce ifraz ve tevhit işlemlerinin yapılmasında parselesyon şartının aranmayacağı istisnai durumlar 15. Maddenin 4. Fıkrasında;

1. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin yetkisi içindeki kamu yatırımlarında veya kamu mülkiyetine ait alanlarda,
2. Parselesyon planının tatbiki mümkün olmayan meskûn alanlar ile
3. Koruma amaçlı imar planı bulunan alanlarda ve
4. Büyük bir kısmı uygulama imar planına uygun şekilde oluşan imar adalarının geri kalan kısımlarında

Şeklinde açıklanmıştır.

3- İmar Kanunu'nun 18. Maddesinde yapılan değişiklikle;

a) Belediyeler veya valiliklerce düzenlemeye tabi tutulan arazi ve arsaların dağıtım sırasında bunların yüzölçümlerinden yeteri kadar sahanın, önceki yasada da yer alan “düzenleme dolayısıyla meydana gelen değer artışları karşılığında” ifadesi yanı sıra “düzenleme alanındaki nüfusun kentsel faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan umumi hizmet alanlarının tesis edilmesi” ifadeleri gereği “Düzenleme Ortaklık Payı” (DOP) olarak düşülebileceği ancak bu oranın, düzenlemeye tabi tutulan arazi ve arsaların düzenlemeden önceki yüzölçümlerinin yüzde kırk beşini ge-

çemeyeceği belirtilerek daha önce %40 olan oran %45'e çıkarılmıştır.

b) Bilindiği üzere, 09.07.1956 tarihli ve 6785 sayılı İmar Kanunu ile düzenlemeye giren kadastro parsellerinin yüzölçümlerinden % 25'e kadar olan kısmın, “Düzenleme Ortaklık Payı (DOP)” adıyla, 1) yol, 2) meydan, 3) otopark, 4) yeşil alan için bedelsiz olarak düşülebileceği belirtilmiştir. 11.07.1972 tarih ve 1605 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle, DOP adıyla düşülecek alanlara, 5) park, 6) çocuk bahçesi eklenmiştir. Bu kez, 03.05.1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile DOP oranı % 35'e çıkarılmış ve DOP adıyla düşülecek alanlara, 7) cami, 8) karakol eklenmiştir. Bunun ardından, 03.12.2003 tarih ve 5006 sayılı yasa ile DOP oranı % 40'a çıkarılmış ve DOP adıyla düşülecek alanlara 9) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve orta öğretim kurumları eklenmiş ve arada “cami” deyimini “ibadet yeri” olarak değiştirilmiştir. 14.04/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan “yol” ibaresinden sonra gelmek üzere, 10) otoyol hariç erişme kontrolünün uygulandığı yol, 11) su yolu, ibaresi eklenmiş ve DOP sayılı 11'e çıkmıştır. Bu arada, Danıştay'ın bazı kararları ile 12) pazar yeri¹, 13) semt spor alanı², 14) ağaçlandırılacak alan³ da düzenleme ortaklık payı olarak düşülecek yerler arasında sayılmış ve toplam DOP sayısı 14'e yükselmiştir.

3194 sayılı İmar Yasası'nın 18. Maddesinde yukarıda tarihi süreci hakkında bilgiler verilen DOP olarak düşülecek alanlar maddenin 3. Fıkrası ile yeniden sayılmış ve sayıları 15'den 23'e çıkarılmıştır.

c) Yeni düzenlenen 18. maddenin 10. Fıkrasında, mevcut yapılar nedeniyle parsellerden düzenleme ortaklık payı alınmadığı hâllerde bu payın miktarının, düzenlemenin gerçekleştirilebilmesi için yapılacak kamulaştırmada kullanılmak üzere bedele dönüştürülebileceği belirtilerek ilk kez DOP alanlarında bedele

1 Danıştay 6. Dairesi, 16.11.1995, E. 1995/1737, K. 1995/4591 (DD, Sayı: 91, sayfa: 596-598); Danıştay 6. Dairesi, 05.12.2001, E. 2000/5490, K. 2001/6098 sayılı karar.

2 Danıştay 6. Daire, 14.04.2004, E. 2002/6584, K. 2004/2274 sayılı karar (DKD, Sayı: 6, sayfa: 162).

3 Danıştay İDDGK, 22.11.2007, E. 2004/244, K. 2007/2331 sayılı karar (Danıştay Dergisi, Sayı: 118).

dönüştürme ilkesi kabul edilmiştir. Yasanın 11. Fıkrasında ise, bu bedelin takdir esasları açıklanmıştır. Buna göre, bedel takdirinin 2942 sayılı Kanununun 11 inci maddesinde belirtilen bedel tespiti esasları da gözetilerek;

- 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre lisans almış gayrimenkul değerlendirme uzmanları
- Veya ilgili idare takdir komisyonlarının raporlandırılarak tespit edileceği açıklanmıştır.

Tespit edilen bedelin tapu kütüğünün beyanlar hanesinde belirtileceği ve bu bedelin tamamı ödeme tarihinde, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında güncellenmek suretiyle ödenmedikçe devir yapılamayacağı, yapı ruhsatı verilemeyeceği şeklinde yeni hükümlere yer verilmiştir.

Bu arada, 3194 sayılı İmar Yasasının 18. Maddesindeki hükümlerin uygulanması konusunda, maddenin son fıkrasında, “Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.” Hükmü gereği çıkarılacak yönetmelik beklenirken, İmar Yasasında ikinci kez kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.

20.02.2020 tarihli Resmî Gazete de yayımlanan 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Yasa ile bu kez 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 7, 8, 18, 27, 28, 32, 42, Ek Madde 8, Geçici Madde 20, Geçici Madde 21, Geçici Madde 22’de kapsamlı değişiklikler yapılmış, bu değişikliklerden Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin sonuna eklenen paragrafın birinci cümlesi hükümlerinin 1/7/2020 tarihinde, diğer hükümlerinin yayımı tarihinde (20/2/2020) yürürlüğe girecekleri belirtilmiştir.

İmar Yasası’nda yapılan bu ikinci değişiklikten 2 gün sonra, 22 Şubat 2020 CUMARTESİ günlü Resmî Gazete de ARAZİ VE ARSA DÜZENLEMELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK yayımlanmıştır.

HKMO İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu olarak, İmar Yasası ve 18. Madde uygulama yönetmeliğinde yapılan bu kapsamlı değişikliklerin değerlendirilmesi ve önümüzdeki süreçte

izlenecek faaliyetlerle ilgili olarak, üyelerimizden; Prof. Dr. Erol Köktürk, Dr. Erdal Köktürk, Temel Önder, Mehmet Hışır, Ahmet İpekçi ve Mehmet Yıldırım (6061)’in katıldığı “Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Çalışma Grubu” oluşturulmuş ve bu üyelerimizin görüş ve önerileri değerlendirilerek ARAZİ VE ARSA DÜZENLEMELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK ÜZERİNE TEKNİK VE HUKUKİ İNCELEME RAPORU oluşturulmuş, Şube Yönetim Kurulumuzca uygun görülerek, 2020 yılında bu konuda Şubemizce bir ÇALIŞTAY düzenlenmesi ve bu Çalıştay ardından hazırlanacak kapsamlı raporun tüm Türkiye’de ilgili tüm kişi, kurum ve kuruluşlara gönderilerek öneri ve görüşlerimizin kamuoyu ve meslektaşlarımızla paylaşılmasına karar verilmiştir.

Yapılan değerlendirmelerde, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planlarının tek uygulama aracının “ARSA DÜZENLEMESİ” olduğu; Yönetmeliğin başındaki “ARAZİ VE” ibaresinin kaldırılarak Yönetmeliğin adının “ARSA DÜZENLEMELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK” olması gerektiği ve yönetmelik içinde geçen, başta DÜZENLEME ORTAKLIK PAYI olarak belirlenen yerlerin yönetmelikte hiç tanımlanmamış olmasının önemli bir eksiklik olması nedeniyle, bu yerlerin tek tek Yönetmeliğin tanımlar bölümünde açıklanması gerektiği değerlendirilmiş ve Yönetmeliğin;

1-DÜZENLEME ORTAKLIK PAYI,

2-DÜZENLEMESİNE GİREN PARSELLERDEN İMAR PARSELLERİNE DAĞITIM ÖLÇÜTLERİ,

3-DÜZENLEME ORTAKLIK PAYININ BEDELE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE DEĞERLEME USUL VE ESASLARI,

4-ARSA DÜZENLEMESİNİN TEKNİK ESASLARI VE TAPUYA TESCİLİ SÜRECİ,

5-İDARİ YARGI TARAFINDAN YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI/İPTALİ HALİNDE YAPILACAK İŞLEMLER,

Başta gelmek üzere Yönetmelikte çok sayıda hatalı ifadeler, tanımlar, başta Anayasa olmak üzere yasalara aykırılıklar tespit edilmiş ve Yönetmeliğin beklentileri karşılamaktan ve sorunları çözmekten uzak olduğu hususunda

ortak yargıya varılmıştır. Bu hususların bu raporda ayrıntılı olarak açıklanmasının bu aşamada değil, ancak 2020 yılında düzenlenecek ÇALIŞTAY’da ele alınması üzerinde görüş birliği oluşmuştur.

Üyelerimize bilgi amacıyla yukarıda belirtilen konulardan yalnızca 1-DÜZENLEME ORTAKLIK PAYI, konusu 3194 sayılı İmar Yasası ve Yönetmelik maddeleri birlikte karşılaştırılmalı olarak incelenmiş, diğer hususların kısa maddelerle belirtilmesiyle yetinilmiştir.

1- Düzenleme Ortaklık Payı

Düzenleme ortaklık payı olarak düşünülecek yerlerle ilgili olarak, Yönetmelikte;

- 1-yasayla aynı ifadelerin kullanılması,
- 2-yasadan farklı ifadelerin kullanılması,
- 3-yasada sayılmayan yerlerin yönetmelikte

sayılması gibi 3 farklı durumun olduğu görülmüştür.

Bu durum şöyledir;

Aşağıda DOP kapsamında sayılan yerlerle ilgili Yönetmeliğin tanımlar bölümünde hiçbir açıklama yoktur. Örneğin, Karakol ile ilgili tanıma hiçbir yerde ulaşılamamaktadır. Ya da, içeriğinde birden fazla yapı ve tesisin tanımlandığı “RESMÎ KURUM ALANI” ile hangi hizmetlerin kastedildiği belli değildir. Oysa Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 5. Maddesinin 1. Fıkrasına göre, “h) Resmi kurum alanı: Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerle, il özel idaresi ve belediyeye veya bu kurumlarca sermayesinin yarısından fazlası karşılanan kuruluşlara, kanunla veya kanunun verdiği yetki ile kurulmuş kamu tüzel kişilerine ait bina ve tesislerin yapıldığı alanlardır (MPYY, Madde: 5/1-h)” şeklinde tanımlanmakta ve tanım içeriğinden de görüleceği üzere sayısız nitelikte yapı ve tesisin bu kapsama girdiği görülmek-

	3194 Sayılı Yasa, m.18	Yönetmelik, m. 14
1-yasayla aynı ifadelerin kullanılması	Yol, meydan, park, otopark, yeşil saha, ibadet yeri ve karakol, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretime yönelik eğitim tesis alanları, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesis alanları, pazar yeri, semt spor alanı, Otoyol hariç erişme kontrolünün uygulandığı yol, su yolu, resmî kurum alanı, belediye hizmet alanı, sosyal ve kültürel tesis alanı, özel tesis yapılmasına konu olmayan ağaçlandırılacak alan, mesire alanları	Yol, meydan, park, otopark, yeşil saha, ibadet yeri ve karakol, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretime yönelik eğitim tesis alanları, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesis alanları, pazar yeri, semt spor alanı, su yolu, resmî kurum alanı, belediye hizmet alanı, sosyal ve kültürel tesis alanı, özel tesis yapılmasına konu olmayan ağaçlandırılacak alan, mesire alanları
2-yasadan farklı ifadelerin kullanılması	Çocuk bahçesi, Toplu taşıma istasyonları ve durakları, Mezarlık alanı, Rekreasyon alanı olarak ayrılan parseller	Çocuk bahçesi/parkı Şehir içi toplu taşıma istasyonları ve durakları Mezarlık Rekreasyon alanı
3-yasada sayılmayan yerlerin yönetmelikte sayılması	-	Kamuya ait kreş alanları Kent meydanı Kent parkı Spor alanı Teknik altyapı alanı Kamuya ait trafo alanı

tedir. Örneğin, mesire yerleri ile ne tür alanlar kastedilmektedir belli değildir. Oysa 05.03.2013 tarihli Resmi Gazete de yayımlanan ve halen geçerli olan Mesire Yerleri Yönetmeliği'nde "A tipi mesire yeri", "B tipi mesire yeri", "C tipi mesire yeri", olmak üzere üç tip mesire yeri tanımlanmaktadır. DOP kapsamına bu türlerden hangisi girecektir belli değildir.

DOP kapsamındaki yerlerin;

1. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği,
2. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği,
3. Mesire Yerleri Yönetmeliği,
4. Mezarlıklar Yönetmeliği,
5. Pazar Yerleri Hakkında Yönetmelik,
6. Otopark Yönetmeliği,
7. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği
8. Sağlık Bakanlığına Ait Kurum ve Kuruluşlar İle Devlet Üniversitelerinin İlgili Birimlerinin Birlikte Kullanımı İle İşbirliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Başta gelmek üzere çok sayıda yönetmelik ve ayrı mevzuat içinde tanımlandıkları ve işleme konu oldukları görülmektedir. Yönetmeliği hazırlayanların DOP kapsamındaki yerlerin yer aldığı bu yönetmelikleri ve ilgili mevzuatı göz önünde bulundurdıkları konusunda kuşkularımız vardır.

22 Şubat 2020 günü Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelikte, 3194 sayılı İmar Kanununda sayılmayan

6 ayrı yerin DOP içinde sayıldıkları görülmektedir.

Oysa, 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Cumhurbaşkanının "D. Görev ve yetkileri" başlıklı 104. Maddesinin 18. Fıkrasında, "18-Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir. "; Anayasanın "2. Yönetmelikler" başlıklı 124. Maddesinde, " Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların

ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler."; "J. Kanunsuz emir" başlıklı 137. Maddesinde, "Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmes ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz."; Geçici 21. Maddesinin F bendinde, " ... düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür." Hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Yönetmeliğin yasaya aykırı olamayacağı tersi bir durumda yönetmelikle kanunsuz emirin uygulanacağı, yönetmeliğin bu hükümleri düzeltilmedikçe de uygulamada büyük bir karmaşa yaşanacağı anlaşılmaktadır.

Bu arada, DOP olarak yerler sayıldıktan sonra, İmar Kanununun 18. Maddesinde, "(...) Gibi umumi hizmet alanları" ifadesi ile Yönetmeliğin 14. Maddesinde, "(...) Diğer umumi ve kamu hizmet alanları" denilerek DOP olarak sayılan yerlerin sayısının artırılabilceği ifade edilmektedir.

Bilindiği üzere, imar planları, arsa düzenlemesi, kamulaştırma gibi işlemler mülkiyet hakkına sınırlama getirdiklerinden yasayla düzenlenebilmektedir. Çünkü, Anayasanın 35. Maddesinin ikinci fıkrasında;

"XII. Mülkiyet hakkı

Madde 35 – Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

Denilerek mülkiyet hakkının ancak yasayla sınırlandırılabilceği belirtilmiştir. Bu durumda, tapuda kayıtlı taşınmazların yüzölçümünden DOP olarak kesilecek yerler bedelsiz olarak kamu yararı amacıyla 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı gereği kamunun kullanımına tahsis

edileceklerinden bu durum bir sınırlama olarak kabul edilmekte ve Anayasaya aykırı bulunmamaktadır. Buna karşın, yasada belirtilmeyen yerlerin yönetmelikle genişletilmesi Anayasanın 35. Maddesine ve İmar Yasasının 18. Maddesine açıkça aykırıdır.

Şubemizce 2009 yılında düzenlenen Taşınmaz Değerleme Günleri'nde halen Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Başkanlığı yapan Erdoğan Buyurgan tarafından sunulan bir makalede,⁴ İmar Yasası'nda düzenleme ortaklık payı olarak düşünülecek yerler sayıldıktan sonra, "... gibi" deyimini gelmesi üzerine, "Biz, bu açıklamalardaki "gibi" kelimesinden farklı farklı sonuçlar çıkarılmasına, "Bu da kamu hizmetidir" denilmesine pek taraftar değiliz. Yani Yasanın, maddenin belirttiğiyle yetinilmesi gerektiğini düşünüyoruz," görüşü bildirilmiştir. İmar Yasası'nda sayılan düzenleme ortaklık payı olarak düşünülecek yerlere eklemeye yapılamayacağını Anayasa Mahkemesi bir kararında açıklamış bulunmaktadır.⁵

Kamuoyunda 2/B Yasası olarak bilinen 6292 sayılı Yasa'nın uygulanma esas ve usullerini göstermek üzere çıkarılan 345 sayılı Milli Emlak Tebliği'nin "İade edilecek taşınmazlar" başlıklı 10. Maddesinin 1. Fıkrasında ve devamındaki (a) ve (b) bentleri ile ilgili olarak Yargıtay'ın bir kararında, "*gerek 6292 sayılı Kanun'da gerekse Kanunun gerekçesinde, orman olması nedeniyle iptal edilen şahıs tapularına konu alanların, son-*

radan 2/B uygulaması ile orman sınırları dışına çıkarılması halinde iade edileceklerine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından, 345 sayılı Milli Emlak Genel Tebliğinde kanunun kapsamını genişletecek şekilde yorum yapılması yerinde değildir." Denilmiştir.⁶

Yüksek yargının kabul etmediği, Anayasanın 35. Maddesi kapsamında yasada sayılanlarla sınırlı olarak mülkiyet hakkına getirilen kısıtlamanın yönetmelikle genişletilmesi, Yönetmeliğin hazırlanmasında yargı kararlarının ve anayasanın özenle incelenmediğini ve değerlendirilmediğini göstermektedir.

Bu arada, yukarıda da belirtildiği üzere 3194 sayılı İmar Kanununun 18. maddesinde Düzenleme Ortaklık Payının bedele dönüştürülmesi gibi yenilik doğuran bir hükme yer verilmiştir. Ancak Yönetmeliğin "Düzenleme Ortaklık Payının Alınmadığı Durumlar" başlıklı 16. Maddesinin son fıkrasında, "(7) Bu maddeye göre yapılacak bedel takdirleri ve bu bedellere itiraz şekilleri Kamulaştırma Kanunu hükümlerine tâbidir." Denilerek bedel konusunda tekrar kamulaştırma kanununa atıf yapılmıştır. Oysa 18. Madde de bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır. Yönetmelik yasa ile getirilen yenilikleri ortadan kaldıran son derece tehlikeli bir duruma yol açabilecek hükümler içermektedir. Çünkü 18. Maddede, bedel takdirinin, "6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre lisans almış gayrimenkul değerlendirme uzmanları veya ilgili idare takdir komisyonları raporlandırılarak tespit edilir." Denilmektedir. Bu durumda, söz konusu bedeller 2942

4 Bakınız, Buyurgan 2009, s. 112. BUYURGAN Erdoğan (Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıcı), Kamulaştırma Hukuku Bakımından Arsalara Ve Binalara Değer Bıçme Yöntemi, Taşınmaz Değerleme Günleri 2009, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayını, ISBN: 978-9944-98-936-9, 20-21 Kasım 2009, İstanbul, s: 105-117.

5 3194 sayılı İmar Yasası'nın 13. maddesinin birinci fıkrası, Anayasa Mahkemesi'nin 29.12.1999 tarihli ve E. 1999/33, K. 1999/51 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İmar Yasası'nın iptal edilen 13. maddesinin birinci fıkrasında; 1) resmi yapılar, 2) (resmi) tesislere, 3) okul, 4) cami, 5) yol, 6) meydan, 7) otopark, 8) yeşil saha, 9) çocuk bahçesi, 10) pazar yeri, 11) hal, 12) mezbaha gibi on iki farklı yer sayıldıktan sonra, "... ve benzeri umumi hizmetlere ayrılan alanlarda..." deyimine de yer verilmişti. Anayasa Mahkemesi de, iptale ilişkin vermiş olduğu 29.12.1999 tarihli ve E. 1999/33, K. 1999/51 sayılı kararında, "...maddede belirtilen umumi hizmetlere ayrılan alanlarda..." deyimini yanısıra, "...maddede belirtilen hizmetlere ayrılan alanların..." deyimini de kullanarak, sözü edilen on iki adet yerin genel ifadelerle sayısının daha fazla artırılamayacağını kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi, sözü edilen maddeyi amacına göre değil lafzi olarak yorumlamış ve maddede belirtilen taşınmaz türlerinin sınırlı olduğuna ve genişletilemeyeceğine karar vermiştir.

6 Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin 26.02.2018 tarihli ve E. 2017/5427, K: 2018/1373 sayılı kararı (Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 8, Ağustos 2018, Sayfa: 1901), Yargıtay'ın bu kararı dayandırdığı gerekçesi şöyledir; "Anayasanın 138. Maddesinde de yer alan "Normlar hiyerarşisi" ilkesi uyarınca, hukuk kuralları yukarıdan aşağıya doğru "Anayasa", "Kanun", "Kanun Hükmünde Kararname", "Tüzük", "Yönetmelik" ve "Diğer alt düzenleyici (Yönerge, Genelge vb.)" şeklinde sıralanmakta olup, alt kademede yer alan bir normun üst kademede norma aykırı olması ya da onun kapsamını aşan düzenlemeler içermesi mümkün bulunmamaktadır. Bu durum, "Genel kurallar, usulü dairesince değiştirilinceye veya kaldırılıncaya kadar, düzenleyici işlem tesis etme yetkisi olan makam veya kurumları da bağlar" şeklinde ifade edilen "Tu patere legem quam facisti" prensibi ile izah olunmaktadır. Bu ilkenin doğal sonucu olarak, normlar hiyerarşisinde üst kademede yer alan yasal kurallara aykırı düzenleyici tasarrufların idare tarafından yürürlüğe konulması durumunda idari tasarruf yerine yasal düzenlemenin uygulanması gerektiği şüphesizdir."

sayılı Kamulaştırma Kanununun 8. Maddesi ve uzlaşmazlık halinde 10. Madde gereği Mahkemece belirlenmiş olmayacağından adli yargı tarafından kamulaştırmaz el atma olarak değerlendirilmesi ile karşı karşıya kalılabileceği, bu durumun belediyeleri, milyon TL tazminatlarla karşı karşıya getirebileceği düşünülmektedir.

Bilindeği üzere, Anayasa Mahkemesi, 09.07.1956 tarihli ve 6785 sayılı İmar Yasası'nın 42. maddesindeki, "... bu yerleri yüzde yirmibeşe kadar noksanıyla sahiplerine dağıtmaya ..." şeklindeki kuralı, "... Tarla, yahut hamur kaidesi adı verilen bu usul sonucu istisnai, diğer bir tabirle, dolayısıyla kamulaştırma durumu ortaya çıkmaktadır ... gerçek karşılığı peşin ödenmedikçe kamulaştırma yapılamaz ..." gerekçesiyle 22.11.1963 tarihli ve E. 1963/65, K. 1963/278 sayılı kararıyla iptal etmişti (Resmi Gazete: 14.01.1964-11606). Anayasa Mahkemesi, o yıllarda, arsa düzenlemesi işlemini, 1961 Anayasası'nın 36. maddesindeki "mülkiyet hakkı" ile ilgili kural yerine, 38. maddesindeki "kamulaştırma" kuralına göre değerlendirmiş ve bu nedenle de iptal kararı vermişti. Bu karar nedeniyle, arsa düzenlemeleri, 1964 yılından 1972 yılına kadar aksamıştır. Yaklaşık 8.5 yıl aradan sonra, 11.07.1972 tarihli ve 1605 sayılı Yasa ile 6785 sayılı İmar Kanunu'na 42. Madde tekrar eklenmiştir. 6785 sayılı İmar Yasası'nın 42. maddesine, 11.07.1972 tarihli ve 1605 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, madde de "düzenleme" ve "düzenleme ortaklık payı" deyimlerine yer verilmiş, düzenleme ortaklık payının, "düzenleme nedeniyle meydana gelen değer artışları karşılığında," düşüldüğü deyimi eklenmiş ve arsa düzenlemeleri yeniden uygulama bulmuştur. 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "arazi ve arsa düzenlemesi" başlıklı 18. Maddesi ile konu halen yürürlükte olan şekliyle yeniden düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 22.11.1963 tarihli iptal kararından yaklaşık 27 yıl sonra (26.01.1990 günü), bu kez Zonguldak İdare Mahkemesi, gerekçesi aynı olan dört ayrı dava ile birlikte, 3194 sayılı İmar Yasası'nın 18. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, "Belediyeler veya valiliklerce düzenlemeye tabi tutulan arazi ve arsaların dağıtım sırasında bunların yüzölçümlerinden yeteri kadar saha, düzenleme dolayısıyla meydana gelen değer artışları karşılığında "düzenle-

me ortaklık payı" olarak düşülebilir. Ancak, bu maddeye göre alınacak düzenleme ortaklık payları, düzenlemeye tabi tutulan arazi ve arsaların düzenlemeden önceki yüzölçümlerinin yüzde otuzbeşini geçemez" kuralını, "kamulaştırma bedeli ödenmeksizin özel mülkiyete el atma niteliği taşıdığından, Anayasa'nın 46. maddesine aykırı bulunduğu" gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş ve bu istem, bu kez, Anayasanın 46. maddesindeki kamulaştırma kuralı yerine 35. maddesindeki "mülkiyet hakkı" kuralına göre incelenerek anayasaya aykırılığın olmadığına karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında, "düzenleme ortaklık payı" kesintisi için, "...Şehirlerimizde imar girişimlerinin başlamasıyla, taşınmazlarda meydana gelecek değer artışı göz önüne alındığında, sözü edilen kuralın öngördüğü oranın demokratik toplum düzeninin gereklerine ters düştüğü söylenemez..." diyerek doğru ve anayasaya uygun değerlendirme yapmış, düzenlemeye giren parsellerin yüzölçümlerinden artan değer artışları karşılığında bedelsiz olarak düzenleme ortaklık payı düşülmesini, "sosyal devlet yapısına uygun olduğu", "ölçülülük kuralına uygun bir sosyal denge oluşturduğu", "kendine özgü dengeli bir değerlendirme niteliğinde olduğu", "malikin mülkiyet hakkının özüne dokunulduğundan söz edilemeyeceği" şeklinde değerlendirmiştir⁷.

Böylece, Anayasa Mahkemesi, "...İtiraz konusu kural ile, kadastral parsellerin imar parseline dönüştürülmesinden sonra belediye tarafından kamu hizmeti yapılırken, hizmet karşılığı, yine o yere getirilecek hizmet için malikin taşınmazından belli bir miktarın düzenleme ortaklık payı olarak alınması yetkisinin, karşılık ödenmeden yapılan bir kamulaştırma olarak nitelendirilmesi olanaksızdır. Bu nedenle yönetimin kamulaştırmaz el atmada bulunduğundan söz edilemez..." şeklindeki kararı ile düzenleme ve kamulaştırma arasında bir mesafe koymuştur.

Yönetmelik, Anayasa Mahkemesinin 1990 yılında Anayasanın 35. Maddesine göre değerlendirilmiştir.

⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 21.06.1990 tarihli ve E. 1990/7, K. 1990/11 sayılı; 21.06.1990 tarihli ve E. 1990/8, K. 1990/12 sayılı; 21.06.1990 tarihli ve E. 1990/9, K. 1990/13 sayılı; 21.06.1990 tarihli ve E. 1990/9, K. 1990/13 sayılı kararları

dirdiği arsa düzenlemesinin onlarca yıl geriye dönülerek kamulaştırma kanununa göre değerlendirilmesine yol açacak bir süreci başlatabilir.

Son yıllarda, DOP kapsamına alınan

- Su yolu,
- Otoyol hariç erişme kontrolünün uygulandığı yol,
- Resmî kurum alanı,
- Mezarlık alanı,

Gibi alanlar arsa düzenlemesine konu yerde yaşayanların hizmeti yerine bölge ve ülke geneline hizmet veren alanlardır ve Devletin daha az kamulaştırma bedeli ödemek için arsa düzenlemesini kullanmasının ve %45'e kadar bedelsiz kesintiden yararlanmasının kamu yararı, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarıyla da bir ilgisi bulunmamaktadır. Özellikle Danıştay'ın hem DOP ve hem de KOP kapsamında olmayıp bir imar parseli olarak tapuya tescili gerektiği konusunda içtihatları bulunan rekreasyon alanlarının DOP'dan düşülmesi de idari yargı içtihatlarına rağmen hatalı bir DOP tercihi olarak değerlendirilmelidir.

Görüldüğü üzere, Düzenleme Ortaklık Payı konusunda gerek 3194 sayılı İmar Kanunu ve gerekse Yönetmelik konusunda gerekli inceleme, araştırmanın yapılmadığı, özensiz ifade ve hükümlere yer verildiği açıktır. Bu durum diğer maddelerde de gözlenmektedir.

Şöyle ki;

1. Yönetmeliğin 3. maddesi “Bu Yönetmelik, 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 13 üncü ve 18 inci maddeleri ile 44 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.” şeklindedir. 3194 sayılı Kanunun 13. maddesinin başlığı “İmar planlarında umumi hizmetlere ve kamu hizmetlerine ayrılan yerler”, 18. maddenin başlığı da “Parselasyon planlarının hazırlanması” olup, “Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik” adı, Kanunda belirtilen isimlerle aynı değildir.
2. Düzenleme ortaklık payı oranının % 45 olmasının gerekçeleri nelerdir? İmar kanunlarımıza % 25 ile giren düzenleme ortaklık payının yıllar içerisinde sürekli artarak

% 45'e kadar çıkarılması umumi hizmet ve kamu hizmet alanı elde etmede sıkıntı yaşandığını göstermektedir. Sürekli DOP oranının artırılması artık mülkiyet hakkına müdahale sınırına dayanmıştır. Bunun için kamu ve belediye arazilerinin satışlarına son verilmeli, kamuya arazi kazandırılması yoluna gidilmelidir. Aksi takdirde % 70-80 DOP oranlarını görmek hayal olmayacaktır.

3. Kamuya ait kreş alanları, spor alanı, teknik altyapı alanı, kamuya ait trafo alanı, kent meydanı, kent parkı, idari tesis alanı, otopark, bunun dışında kamusal ihtiyaçlara göre ortaya çıkacak imar planı kararıyla belirlenen diğer umumi ve kamu hizmet alanları tanımları, İmar Kanunu 18. maddede yer almayan umumi ve kamu hizmet alanlarıdır. Kanunda düzenlenmeyen ifadelerin yönetmelikte yer bulması açıkça hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca yönetmelikte ucu açık şekilde “... diğer umumi ve kamu hizmet alanları” denilerek hukukta belirlilik ilkesine aykırı şekilde, düzenleme alanlarının genişletilebilmesinin önü açılmıştır.

Kent meydanı, kent parkı, spor alanı, semt spor alanı, rekreasyon alanı, mesire alanı, otopark, şehiriçi toplu taşıma istasyonu, şehiriçi toplu taşıma durağı vb. umumi ve kamu hizmet alanlarının birçoğunun tanımı yapılmadığı için uygulamada sorunlar yaşanacaktır.

4. Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanunda; “...umumi mezarlıkların mülkiyeti belediye bulunan yerlerde belediyelere, köylerde köy tüzel kişiliklerine aittir.” şeklindeki belirtme olduğundan, mezarlıklar için yönetmelik ile kanuna aykırı düzenleme yapılamaz. Yine benzer şekilde Orman Kanununda tanımlanan mesire alanları hakkında da yönetmelikle kanuna aykırı düzenleme yapılamaz.
5. Yönetmeliğin 5. ve 14. maddelerinde geçen düzenleme ortaklık payında “öncelik sırası” kavramı hukuka aykırı şekilde düzenlenmiş, kanunda olmayan tartışmalı bir tanımlamadır. Örneğin yol, park, yeşil alan DOP ile düzenlenirken, öncelik sırasında

gerilerde bulunan spor alanı, mezarlık alanı vb. DOP'tan oluşturulmayacak mıdır, bu alanlar ne olacaktır?

6. Yönetmeliğin 5. maddesinin 7. fıkrasında; “10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince, büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin görev ve yetki sahaları içerisinde kalan ve düzenleme ortaklık payı kesintisi ile elde edilen alanlarda; Büyükşehir Belediye Kanunu uyarınca büyükşehir belediyesinin haklarının saklı kalması kaydıyla ilçe belediyesince projesiyle birlikte müracaat edilmesine rağmen büyükşehir belediyesince, 3 ay içerisinde yapımına başlanılmayan çevre düzenlemesi, altyapı tesisleri ve belediyelerce yapılması gereken tesisler ile imar planındaki kullanım amacına yönelik kamu hizmetleri, ilçe belediyesince proje geliştirerek gerçekleştirilebilir.” denilerek, yetki ve görev kargaşası yaratılmış olup, uygulamada bir çok problemin doğmasına neden olacağı ortadadır.
7. Umumi hizmetlere ve kamu hizmetlerine ayrılan alanlarda özel tesis yapımını düzenleyen yönetmeliğin 6. maddesi; gerek anayasaya gerek İmar Kanununun 13 ve 33. maddelerine açıkça aykırıdır. Şöyle ki; İmar Kanunu 13. maddesinde; bu alanların beş yıllık imar programı süresi içinde, birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerine göre işlem tesis edilerek kamu mülkiyetine geçirilmesinin zorunlu olduğu ve bu sürenin en fazla bir yıl uzatılabileceği belirtilmiştir. Buna rağmen yapılan tesislerin 10 yıl süre ile özel tesisi yapan maliki tarafından kullanılacağı, yine 5'er yıllık periyotlar halinde sonsuza kadar sürenin uzatılabileceği belirtilmiştir. Umumi veya kamu hizmetine tahsisli bir alanın bu şekilde süresiz şekilde özel mülkiyete konu edilmesi anayasaya aykırıdır. Yine İmar Kanunu 33. maddesinde, 13. maddede düzenlenen muvakkat (geçici) yapılara en fazla 10 yıl süreyle izin verilebileceği belirtilmekte olup, bu süre dolmadan da kamulaştırma yapılabileceği söylenmektedir. Tüm bu düzenlemeler ışığında yönetmeliğin 6. maddesiyle

yapılabilecek özel tesislerin en fazla 6 yıl süre içerisinde kamu mülkiyetine geçirilmesi zorunludur. Dolayısıyla süre uzatımlarıyla sonsuz bir şekilde özel mülkiyete konu edilmesi olanaksızdır.

8. İmar Kanununun 15. maddesinin 4. fıkrası; “10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin yetkisi içindeki kamu yatırımlarında veya kamu mülkiyetine ait alanlarda, parselasyon planının tatbiki mümkün olmayan meskûn alanlar ile koruma amaçlı imar planı bulunan alanlarda ve büyük bir kısmı uygulama imar planına uygun şekilde oluşan imar adalarının geri kalan kısımlarında bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan hükümlerde belirtilen şartlar aranmaz.” şeklindedir. İfraz ve tevhit işlemlerinin açıklandığı yönetmeliğin 7. maddenin 2. fıkrasının b) bendinde de; “...zemindeki fiili durumdan dolayı İmar Kanununun 18 inci maddesinin uygulanmasının teknik olarak mümkün olmadığı durumlar” ibaresiyle muğlak bir istisna tanımı yapılmıştır. Bu tehlikeli bir ifade olup, her parselasyon planının teknik açıdan uygun olmadığı belirtilerek, parselasyonun engellenmesi olasıdır.

Ayrıca gerek yasada gerekse de yönetmelikte parselasyon planının yapılması esas olduğu belirtildikten sonra istisnalar ile bunun delinmesinin uygun olmadığını düşünmekteyiz. Yine “büyük bir kısmı” ifadesinden ne kadarlık kısmın büyük olduğu açıklanmadığı sürece uygulamada ciddi problemler doğacaktır.

9. 9 maddenin 2. fıkrasında; “10/7/2019 tarihinden sonra yapılan imar planlarında kesinleşme tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde, 10/7/2019 tarihinden önce yapılmış imar planlarında 10/7/2019 tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde; düzenleme sahalarının tespit edilerek, parselasyon planlarının yapılması ve onaylanması esastır.” ifadesi mesleğimiz için önemli bir kazanımdır. Tüm ilgili idarelerin buna uymaları sağlanarak, meslektaşlarımızca imar planı uygulamalarının yapılması konusu takip edilmelidir.

10. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 5. maddesinin j bendinde rekreasyon alanlarının kamu veya özel sektörce de yapılabileceğinden, rapora konu yönetmeliğin 14. maddesinin 9. fıkrasında rekreasyon alanlarının özel mülkiyete konu olabileceğinden söz edilmektedir. Ancak bu yönetmeliğin ilgili birçok maddesinde ise rekreasyon alanlarının DOP'a dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çelişkili ifadeler düzeltilmelidir.
11. Yönetmeliğin 14. maddesinin 1. fıkrasında “bölgenin ihtiyacı olan umumi ve kamu hizmet alanları” tanımlaması açıklamaya muhtaç bir kavramdır. Bölge ne demektir, nereden nereye olan alanı kapsar, büyükşehir belediyeleri mi ilçe belediyeleri mi bunu belirlemede yetkilidir, buradan oluşturulacak düzenleme ortaklık payları nasıl ve kimin adına tescil edilecektir?
12. Yönetmeliğin 14. maddesinin 4. fıkrası; “İmar planı bulunan ve arazi ve arsa düzenlemesi yapılacak alanlarda; kadastro yollarının imar adasına denk gelen kısımları, alan kazanmak amacıyla, parselasyon planı yapılmadan önce 22/12/1934 tarihli ve 2644 sayılı Tapu Kanununun 21 inci maddesi uyarınca ihdas edilemez ya da parselasyon planı ile belediye/köy tüzel kişiliği/Hazine adına ihdas edilerek parselasyon planına alınamaz.” şeklindedir. Mevcut hukuk kuralları ve anayasaya göre yönetmelik maddesi ile bir kanunun uygulanması ortadan kaldırılamaz, açık ve net bir şekilde bu fıkra hukuka aykırıdır.
13. 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinin (b) fıkrası gereği özel parselasyon planı yapılan yerler yerleşik içtihatlar gereği kadastro sayılmaktadır. Dolayısıyla 14. madde ile bu alanların DOP'a konu edilmesi hukuka uygun değildir.
14. Yönetmeliğin 14. maddesinin 8. fıkrasında sözü edilen bağış kavramının içeriği doldurulmadığı için ciddi anlamda sorun yaratması olasıdır. İdarelerin bunu zorunlu
- bağışa döndürme eğilimi ortaya çıkabilir. Yine düzenleme öncesi mi sonrası mı bağışın kesileceği belirtilmediğinden, DOP'un yanlış hesaplanmasına ve adaletsiz uygulamalara neden olacağı düşünülmektedir
15. İmar Kanununda yapılan düzenlemeler ile kamu ortaklık payı alanları, düzenleme ortaklık payı içerisine alınmış, böylece KOP kavramı ortadan kaldırılmak istenmiştir. Ancak kanun koyucunun bu iradesine karşın yönetmeliğin 15. maddesinin 4. fıkrası ile KOP yeniden diriltilmek istenmektedir.
16. DOP alınamayan hallerde bedele dönüştürme işleminden söz edilmesine karşın, bedelin belirlenmesinde özel bir düzenleme yapılmamıştır. Değerleme konusunda ülkemizin deneyim ve birikimleri ortada iken, bedelin tespiti için Kamulaştırma Kanunu na atıfta bulunulması hata olmuştur.
17. Yönetmeliğin 16. maddesinin 3. fıkrasında; “... yapılaşmış alanlar nedeniyle kesilemeyen DOP oranına göre düzenleme sahasındaki diğer parsellerin her birinden fazladan kesilecek alan miktarı bulunur. Bu alanın bedele dönüştürülen toplam alana bölünmesiyle elde edilecek oranın toplam bedelle çarpılması suretiyle, düzenleme sahasındaki diğer parsellerden her birine ödenmesi gereken miktar bulunur. Bu bedel ilgili parsel sahiplerinin hesabına yatırılır. Ulaşılmayan parsel sahiplerinin alacakları belediye hesabında bekletilir.” ifadesi yer almıştır. DOP kesilemeyen kişi, fazladan aldığı miktarın tamamını, uygulamaya giren diğer parsel sahiplerinin tamamına ödemekle mükelleftir. Bu işlemde belediyelere adeta “aracı finans kurumu” görevi verilmesi yerleşik yargı içtihatlarına aykırıdır. Bu durum bir borç-alacak ilişkisidir ve belediyeler burada taraf olmamalı, finansman ilişkisinin yöneticisi durumuna gelmemelidir. Burada kişiler arasındaki borç-alacak ilişkisi, yine kişilerin kendi arasındaki ipotek tesisi ile çözümlenmelidir. Ayrıca düzenleme sahasındaki diğer parsellerin her birinden fazladan kesilecek alan tanımı, aynı uygulama içerisinde ikinci bir DOP işlemidir.
18. Yönetmeliğin 16. maddesinin 5. fıkrasında; “Evvelce yapılan düzenlemeler dolayısıyla

düzenleme ortaklık payı alınmış olan arsa veya araziler, düzenleme ortaklık payı hesabına katılmaz. Ancak, her türlü imar planı kararı ile düzenleme sahasını kapsayan alanda; yapılaşma koşulunda ve nüfusta artış olması halinde, artış olan parsellerden uygulama sonucunda oluşan değerinin önceki değerinden az olmaması ve uygulamayı yapan idarece oluşturulan kıymet takdir komisyonu veya Sermaye Piyasası Kurulu lisanslı gayrimenkul değerlendirme uzmanları tarafından parsellerde değer artışı olduğunun raporlanması halinde, ilk uygulamadaki düzenleme ortaklık payı oranını yüzde kırk beşe (%45) kadar tamamlamak üzere ilave düzenleme ortaklık payı kesintisi yapılabilir.” denilmektedir. Burada oluşacak değer artışının belirlenmesi için uygulama öncesi ve sonrası parsellerin değerlerinin belirlenmesi zorunlu olmalıdır. Yapılaşma koşulu ve nüfus artışı olması durumu ayrıntılı ve net şekilde açıklanmadığı sürece, idarelerce farklı şekilde istismar edilebileceği öngörülmektedir. Yine Kamulaştırma Kanununa atıfta bulunularak değerlendirme yaptırılacağından gerçek değerlerin belirlenmesinde sorunlar ortaya çıkabilecektir.

19. Parselasyon planlarının yapımı ve dağıtımını esaslarından birisi de, kamu kurumlarına ait taşınmazdaki hisselerin müstakil bir imar parselinde toplanabilmesi olarak düzenlenmiştir. Bu durum gerçek ve özel tüzel kişiler açısından eşitlik ilkesine aykırı olup, ayrıca kötü amaçlı kullanımların da önünü açabilecektir.
20. Belediye hizmet alanı, semt spor alanı, belediye kreş alanı, pazar yeri, şehir içi toplu taşıma istasyonları ve durakları, tescile konu otoparklar, ağaçlandırılacak alan, rekreasyon alanı, mesire alanı, mezarlık alanı ve belediyelerin hizmet verdiği diğer alanlar belediyesi adına, kalan alanlar Hazine adına, büyükşehirlerde de şehrin bütününe hizmet eden sosyal donatı alanları büyükşehir belediyesi adına, diğer alanlar ilçe belediyeleri adına tescil olunacağı belirtilmiştir. Ancak parselasyon planlarına altlık imar planları bu öngörüye göre hazırlanmadığı için uygulamada sorunlar yaşanacaktır. Hem belediye hem kamu kurumunun kullanımında olabilecek

yerlerle ilgili devir veya tahsis düzenlemesi de keyfiyete bağlı uygulandığından bunun da kurallara bağlanması şarttır.

21. Korunması gereken yapılar ve alanları düzenleyen 18. maddede, tescilli yapı ve koruma alanından bir imar parseli içerisinde kalacak şekilde DOP alınır, ifadesi kullanılmıştır. Bir parselde kalacağı için mecburen parsel hissedar sokulacaktır, bunun da ileride parselasyon planlarının iptaline sebep olacağı ortadadır.
22. Kat mülkiyetine konu alanlarda, Kat Mülkiyeti hükümleri esas alınması gerekirken, bedelin Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre belirlenecek olması uygulamanın kitlenmesine, mahkeme süreçlerinin uzamasına, tescilin gecikmesine neden olacaktır.
23. “İmar yollarının dengelemeleri imar planında gösterilen genişliklere göre yapılır” denilirken sayısal üretilen imar planları ile arasında çıkan farklarda nasıl bir çözüm üretileceğinden söz edilmemiştir. Parselasyon planlarının iptal edilmemesi için hata sınır miktarları tespit edilmelidir.
24. Parselasyon planı dosyasında bulunması gereken bilgi ve belgeler ile parselasyon planı açıklama raporunun yönetmeliğe dahil edilmesi olumlu bir adımdır. Bu belgelere üst ölçekli planların değerlendirilmesi, asgari parsel büyüklüğü şartları ve ifraz şartlarının uygunluğu vb. koşullar da eklenebilir.
25. Parselasyon planlarının tebliğini anlatan yönetmeliğin 26. maddesi, zorluklar dikkate alınarak askıya çıkarılması, internet, gazete vb. araçlarla duyurulmasıyla parselasyon planlarını taşınmaz maliklerine tebliğ edilmiş saymıştır. Düzenleme Danıştay’ın yerleşik içtihatlarına ve Tebligat Yasasına açıkça aykırılık taşımaktadır. Parselasyon planlarının kişilere tebliğinin yapılmaması nedeniyle binlerce uygulama dosyasının iptal edildiği bilinmektedir. Buna rağmen tebligat yasası ve içtihatların aksi yönde bir maddenin yürürlüğe girmesi, iptallerin devam edeceğine işaret etmektedir.
26. Yönetmeliğin 26. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen, “...kısmen düzenlemeye giren

- parseldeki yüzölçüm hatası parselin uygulama dışında kalan kısmında bırakılır.” cümlesi hatanın ötelenmesi anlamı taşımaktadır. Uygulamaya tapu miktarıyla değil, alan düzeltmesi yapılarak girilmesi daha doğru ve hakkaniyetli olacaktır.
27. Mahkeme kararıyla iptal edilen parselasyon planlarının geri dönüş işlemlerinde, tescilin sonuçlarının anlatıldığı Medeni Kanunun 1023, 1024, 1025 nolu maddeleriyle birlikte değerlendirme yapılması zorunludur. Parselasyon planının iptaliyle yolsuz tescil durumunda kalan parsellerle ilgili düzeltme işlemi yapılmaya kadar, tapuda kısıtlamaya gidilmesi gerekmektedir. Bunun aksi uygulamalar beraberinde birçok yeni sorun yaratmaktadır. Ayrıca kısıtlama yapılması halinde idareler de geri dönüşüm işlemlerini geciktirmeden tamamlama yoluna gideceklerdir. Geri dönüşüm evrak ve kışelerinde de uygulama birliği sağlanmalıdır.
28. Hatalı parselasyon planlarının geri dönüş işlemlerinde tapuya yanlış isim tescil edilmesi durumunda nasıl bir yol izleneceğinden bahsedilmemiştir. Uygulamada sık karşılaşılan böyle olaylarda, Medeni Kanun 1027 gereği ilgisinin rızası veya mahkeme kararı olmadan bir işlem yapılamamaktadır. Yine imar planı değişikliği ya da parselasyon plan iptali olmadan idareler ikinci kez imar uygulaması yapamadıklarından, tapuda yanlış parsel alanının yazılması da düzeltilememektedir. Maddi hata düzeltmesi olan bu işlemler için bir düzenleme yapılmalıdır.
29. DOPO'nun % 45'in üzerinde çıkması durumunda, öncelikle kamulaştırma miktarı alınacağına, sonra DOP kesintisi yapılacağına göre, kamulaştırma miktarının nasıl hesaplanacağına yönetmelikte belirtilmesi bir eksikliklerdir.
30. Yönetmelik eki çıktı örneklerinde açık ve net bir şekilde, bir yazılım firması adres gösterilmektedir. Ayrıca bu çıktılarda, özellikle “bedele dönüştürme” ile ilgili hesapların gösterimi yoktur. Örneklerin altında “ihtiyaca göre ek yapılır” denilmesi de başlı başına bir tehlikedir. “İhtiyaca göre ek yapılır” ifadesi, kontrol mercisindeki her yetkilinin keyfi uygulama yapmasına neden olacaktır.
31. Parselasyon planlarını hazırlayacak Harita Mühendislerinin yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi gerekmektedir. Harita Mühendislik Hizmetlerini Yüklenecek Müellif ve Müellif Kuruluşlarının Ehliyet Durumlarına Ait Yönetmelik ile parselasyon planlarını hangi koşulları sağlayan harita mühendislerinin yapabilecekleri ve bunların nasıl denetlenebileceğinin sınırları belirlenmelidir.
32. Orman, kıyılar, sit alanlarıyla ilgili nasıl bir yol izleneceğine dair yönetmelikte bir düzenleme yapılmamıştır. Bunun yanında sosyal ve kültürel tesis alanlarının da düzenleme ortaklık payına alınması tartışmalıdır.
33. Parselasyon planlarının iptaline yönelik idari yargıda çok sık dava açılmaktadır. Bu davalarda görevlendirilen bilirkişiler her zaman tartışma konusu olmuştur. İmar mevzuatı konusunda tecrübesi olan ve bu alanda belirli eğitimleri tamamlamış kişilerin bilirkişi olabileceğine yönelik bir düzenleme yapılmalıdır.
34. Düzenleme sahasının sınırlarının tespitiyle ilgili kriterler açıkça belirlenmelidir.
04.07.2019 ve 14.02.2020 tarihlerinde İmar Kanununda yapılan düzenlemelerle ilgili de bazı önemli konuları vurgulamamız gerekmektedir:
35. İmar Kanununun 8. maddesinin b bendinin 8. fıkrasında yer alan; “Kesinleşen imar planları veya parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren her halde beş yıl içinde dava açılabilir.” ibaresi İdari Yargılama Usulü Kanunu ve Anayasaya aykırılık anlamı taşımaktadır. İdari işlemler maddi yönden birel ve düzenleyici işlemler olarak ikiye ayrılmakta olup, dava açma süreleri birel işlemlerde bildirim yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren başlar. Dolayısıyla imar planı ve parselasyon planına dayalı gerçekleşen birel işleme, planların kesinleşme tarihinin beş yılı geçtiği için dava açılmaması insan haklarına ve hak arama hürriyetine aykırıdır.

36. İmar Kanununun 18. maddesinin 3. fıkrasında; kapanan imar ve kadaströ yollarının öncelikle düzenleme ortaklık payına ayrılan alandan düşülmesi ibaresi ile Tapu Kanununun 21. maddesi çelişmektedir.
37. İmar Kanununun 18. maddesinin 9. fıkrasında; parselasyon planlarını, imar planlarının kesinleşme tarihinden itibaren beş yıl içinde yaptırmayan belediyeler veya valiliklerin, doğacak her türlü kamulaştırma iş ve işlemlerinden sorumlu olduğu belirtilmektedir. Ancak bunun gerçekleşmemesi halindeki yaptırımların net bir şekilde ortaya konmaması nedeniyle uygulamada bu maddenin karşılığı olmayacaktır.
38. İmar Kanununun 18. maddesinin 10. fıkrasında; mevcut yapılar nedeniyle DOP alınamayan hallerde alınan bedelin kamulaştırmada kullanılmak üzere alınacağı düzenlenmiştir. Kamulaştırma olmaması durumunda bu bedelin ne olacağı konusu boşlukta kalmıştır.
39. İmar Kanununun 18. maddesinin 12. fıkrası; “Düzenleme sonucu taşınmaz maliklerine verilecek parseller; öncelikle düzenlemeye alınan taşınmazın bulunduğu yerden, mümkün olmuyor ise en yakınındaki eşdeğer alandan verilir.” şeklindedir. En yakın eşdeğer alanın ölçüsünün nasıl belirleneceği açıklanmadığı sürece, uygulamada yaşanan sorunlara hergün yenileri eklenecektir.
40. Geri dönüş işlemlerini anlatan İmar Kanununun 18. maddesinin 19. fıkrasında yer alan, “...geri dönüşüm işlemleri yapılarak uygulama öncesi kök parsellere dönülmeyeceğinin parselasyon planlarını onaylamaya yetkili idarelerin onay mercince tespiti halinde...” ibaresi mahkemelerin vermiş olduğu kararların bazen uygulanamayacağı anlamını taşımaktadır. Anayasasının 138. Maddesinin 4 fıkrası; “Yasama ve

yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.” şeklindedir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu düzenleme anayasaya aykırıdır.

41. İmar Kanununun Ek 8. maddesinin 4. fıkrası; “Taşınmaz maliklerinin tamamının talebi üzerine ada bazında yapılacak imar planı değişikliği sonucunda değerinde artış olan arsanın artan değerinin tamamı değer artış payı olarak alınır. Değer artış payı bedelinin tespitinde 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen bedel tespit esasları gözetilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Ortaya çıkacak değer artışının belirlenmesinde, güncel değerlendirme teknikleri kullanılarak en gerçekçi değerlere yaklaşılabilecekken Kamulaştırma Kanununa atıfta bulunulması yanlışlıktır. Ayrıca değer artış payının tamamının alınması tartışmaya açık bir düzenleme olup, uygulamada sorunlara neden olacaktır.

Bu RAPOR ile mesleğimizi çok yakından ilgilendiren “ARSA DÜZENLEMESİ” ile ilgili İmar Yasası ve Uygulama Yönetmeliğinde karşılaştığımız eksiklik ve yanlışlıkları ortaya koymaya çalıştık. Bu RAPOR ardından ŞUBE YÖNETİM KURULU olarak “ARSA DÜZENLEMESİ” konusunda bir “ÇALIŞTAY” düzenlemeyi planlamaktayız. Bu çalıştayın ardından düzenlenecek kapsamlı RAPOR’un Türkiye’de tüm kurum ve kuruluşlar ve Yüksek yargı ile paylaşılarak mesleğimizin ve meslektaşlarımızın görüş ve önerilerini kalıcı bir çalışmaya dönüştürmeyi planlamaktayız. ■

TMMOB
HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI
İSTANBUL ŞUBESİ

Covid-19 Salgınının Ücretli Çalışanlara Etkileri ve Çalışanların Hakları

Mehmet Hışır*

Tüm dünyayı etkilediği gibi ülkemizi de etkilemeye başlayan koronavirüs salgınının, milyonlarca emekçi üzerinde sağlık, ekonomik ve psikolojik açılardan olumsuz etkileri olacağı ortadadır. Bu anlamda başta meslektaşlarımız olmak üzere tüm ücretli çalışanların karşılaşılabilecekleri sorunlar karşısında haklarının neler olduğunu anlatmak istiyoruz.

1. Uzaktan Çalışma (İş Kanunu 14. Madde)

Salgının hızlı şekilde yayılmasının önüne geçmek için sıkça uygulanan bir yöntemdir. Evde çalışma ve tele çalışma olmak üzere iki çeşidi vardır. Tele çalışma, işin bilgisayar ve internet üzerinden ofis dışında yapılması olup, evde yapılmasında da bir engel yoktur. Ancak evde çalışma, tekstil, paketleme, çeviri gibi hiçbir zaman işyerine gidilmeyen, her zaman evden yapılan işlerdir. Evde çalışmanın en önemli farkı hem İş Kanunu hem de Borçlar Kanununda (Md. 461 – 469) düzenlenmiş olmasıdır. Ama tele çalışma için Borçlar Kanununda özel bir düzenleme yoktur.

Bizim sektörümüzde yapılan uzaktan çalışma çeşidi genelde tele çalışmadır. Bu çalışma yöntemi, işyerindeki çalışma koşullarında esaslı bir değişikliğe neden olduğundan, İş Kanunu-

nun 22. Maddesine göre, işveren işçiye yazılı bildirim yapmak zorundadır. Altı işgünü içinde yazılı olarak kabul edilmeyen değişiklikler işçiyi bağlamaz. Uzaktan çalışmada çalışma koşulları emsal işçiden farklı olamaz. İşveren iş için gerekli tüm malzemeleri karşılar, işyerinde uygulanan mesai saatleri uygulanır, İş Kanununda belirtilen çalışma süreleriyle, aradınlenmelerine uyulur, ücretten kesinti yapılmaz. Uzaktan çalışma sırasında çalışanların iş ile ilgili geçirdikleri kazalar iş kazası sayılır.

2. Ücretli İzin

Bir yıllık çalışma süresini dolduran personeller yıllık izin kullanabilir. İşveren, iyi niyet kurları kapsamında işçilerin yıllık izin tarihlerine karar vererek, işçilere yazılı olarak tebliğ etmelidir. Yıllık ücretli izin süreleri nispi emredici nitelikte olduğu için, kanunda belirtilen sürenin altında izin kullandırılmaz, izin hakkında vazgeçilemez ama daha elverişli koşullarda izin süreleri arttırılabilir. Bu yüzden salgın sürecinde çalışanların mağdur edilmemesi için ücretli izne çıkarılmaları en adil olan çözümdür.

3. Toplu İzin Uygulaması

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliğinin 10. maddesi gereği Nisan ile Ekim ayları arasında toplu izin

* Harita ve Kadastro Mühendisi Hukuk Fakültesi Mezunu.

uygulanması yapılabilir. İzin kurulu, toplu izin dönemlerini, bu dönemlerde henüz yıllık ücretli izin hakkını kazanmayan işçileri de kapsayacak şekilde belirleyebilir. Dolayısıyla çalıştıkları yerlerde bir yıllık çalışma süresini doldurmayan işçilere de bu yöntemle izin verilebilir.

4. İş Akdinin Sözleşmeyle Askıya Alınması ve Ücretsiz İzin Uygulaması

İş akdi kural olarak tarafların karşılıklı rızasıyla askıya alınabilir. İşveren tek taraflı olarak işçiyi ücretsiz izne çıkaramaz. İşveren işçiyi ücretsiz izin önerisinde bulunabilir, işçi de altı işgünü içinde yazılı olarak kabul ederse iş sözleşmesi askıya alınır. Ücretsiz izinde tarafların anlaşması durumunda bir miktar ücret ödenebileceği de kararlaştırılabilir. Ücretsiz izin sürecinde işçinin SGK primleri ödenmez, 10 gün süreyle sağlık hizmetinden faydalanılabilir, ücretsiz izin süresi kıdem süresine dahil edilmez, işçi bu zaman zarfında başka yerde çalışamaz, işsizlik maaşı alamaz. Ücretsiz izin yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

İş sözleşmesi askıya alınırken, ücretsiz izin belirli bir süreye bağlanmalı ya da belirlenebilir bir süre olmalıdır. Dürüstlük kuralı gereği, taraflarca süre belirlense de belirlenmese de süre, “makul süreyi” aşıyorsa, işçi lehine haklı nedenle derhal fesih hakkı doğar. Burada taraflar anlaşığı için işçiyi ihbar tazminatı verilmez,

kıdem tazminatı ve iş güvencesi varsa diğer hakları ödenir. Ücretsiz izni doğuran sebebin askıdan kalkmasıyla (salgının bitmesi) işveren işçiyi hemen işe başlatmak zorundadır. Sözleşme aynen kaldığı yerden devam eder. Eğer işveren çalışanı işe başlatmazsa sözleşmeyi feshetmiş olur, işçinin iş güvencesi varsa geçersiz fesih nedeni sayılır.

Çalışma koşullarında esaslı bir değişiklik yaratan ücretsiz izin önerisini işçi kabul etmek zorunda değildir. Yargıtayın yerleşik içtihatları işçinin zorlanamayacağı yönündedir. Tek taraflı olarak işçinin ücretsiz izne çıkarılması haksız fesih veya iş güvencesi olanlarda geçersiz fesih sayılır, işçi çalışmış gibi ücretine hak kazanabilecektir. Bu nedenle, işçilerin onayı olmadan işçileri ücretsiz izne göndermek hukuken uygun bir yöntem olmayıp, işveren tarafından bu yöntemle başvurulması halinde, iş güvencesi olan işyerlerinde işe iade olmak üzere, kıdem ve ihbar tazminatının talep edilmesi gündeme gelecektir.

5. Kısa Çalışma Ödeneği Uygulaması (İşsizlik Sigortası Kanunu Ek Madde 2)

Genel ekonomik, sektörel, bölgesel kriz veya zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak en az üçte bir oranında azaltılması veya süreklilik koşulu aranmaksızın işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen en az dört hafta süreyle durdurulması

hallerinde, işyerinde üç ayı aşmamak üzere sigortalılara çalışmadıkları dönem için gelir desteği sağlayan bir uygulamadır. İşçilere kısa çalışma ödeneği ve genel sağlık sigortası primleri ödenmesi hizmetleri sağlanmaktadır. Söz konusu dönemde kısa ve uzun vadeli sigorta primleri yatırılmaz.

Covid-19 etkisiyle yapılan kısa çalışma başvurularında, son 60 gün hizmet akdine tabi olmak kaydıyla son 3 yıl içinde 450 gün prim ödenmiş olması gerekmektedir. Prim ödeme şartını sağlamadığı için kısa çalışma ödeneğine hak kazanamayanların daha önce çeşitli nedenlerle kesilmiş (yeni işe başlama vs.) son işsizlik ödeneği hak sahipliğinden varsa kalan süre kısa çalışma süresini geçmemek üzere kısa çalışma ödeneği olarak ödenir. (7226 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 41. Maddesi)

Kısa çalışma başvuruları, işçiler adına işverenler tarafından İŞKUR'a yapılır. İşçiler kısa çalışma talebinde bulunamaz, işçilerin onayı aranmaz. Koronavirüsten olumsuz etkilendiği gerekçesiyle kısa çalışma talep eden işveren; buna ilişkin kanıtlarla birlikte Kısa Çalışma Talep Formu ile Kısa Çalışma Uygulanacak İşçi Listesini bağlı olduğu İŞKUR biriminin *elektronik posta adresine*, elektronik posta göndermek suretiyle kısa çalışmaya başvuru yapabilir. Başvurular 60 gün içerisinde sonuçlandırılır.

Kısa çalışma ödeneğinin süresi üç ayı aşmamak kaydıyla kısa çalışma süresi kadardır. Kısa çalışma ödeneğinin süresini altı aya kadar uzatmaya ve işsizlik ödeneğinden mahsup edilip edilmeyeceğini belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. Cumhurbaşkanı bu konuda bir düzenleme yapmadığından, kısa çalışma ödenekleri ileride işsizlik ödeneğinden kesilecektir. Zorlayıcı sebeplerle işyerinde kısa çalışma yapılması halinde, ödemeler İş Kanunu 40 ıncı maddesinde öngörülen bir haftalık süreden sonra başlar. Bu bir haftalık süre içerisinde ücret ve prim yükümlülükleri işverene aittir.

Kısa çalışma uygulamasından yararlanılabilmesi için işyerinde kısa çalışma uygulanan dönemde 4857 sayılı İş Kanununun 25 inci maddesinin birinci fıkrasının (II) numaralı bendinde yer alan sebepler dışında bir gerekçeyle işveren tarafından işçi çıkarılmaması gerekmektedir.

Günlük kısa çalışma ödeneği; sigortalının son on iki aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının % 60'ıdır. Bu şekilde hesaplanan kısa çalışma ödeneği miktarı, aylık asgari ücretin brüt tutarının % 150'sini geçemez.

Kısa çalışma ödeneği alanların işe girmesi, yaşlılık aylığı almaya başlaması, herhangi bir sebeple silâh altına alınması, herhangi bir kanundan doğan çalışma ödevi nedeniyle işinden ayrılması hallerinde veya geçici iş göremezlik ödeneğinin başlaması durumunda geçici iş göremezlik ödeneğine konu olan sağlık raporunun başladığı tarih itibarıyla kısa çalışma ödeneği kesilir.

Kısa çalışma ödeneği, herhangi bir koşul olmadan salgından etkilenen tüm çalışanlar için en az altı ay uygulanmalı ve ödenen ücretler işsizlik ödeneğinden mahsup edilmemelidir. Bu konularda herhangi bir yasal düzenleme yapılmasına da gerek olmayıp, kanunla verilen yetki kapsamında Cumhurbaşkanı çalışanların koşullarını bu şekilde iyileştirme hakkı vardır. Bunun yapılmasını buradan talep ediyoruz.

6. Telif Çalışması

İş Kanunu Madde 64; “Zorunlu nedenlerle işin durması, ulusal bayram ve genel tatillerden önce veya sonra işyerinin tatil edilmesi veya benzer nedenlerle işyerinde normal çalışma sürelerinin önemli ölçüde altında çalışılması veya tamamen tatil edilmesi ya da işçinin talebi ile kendisine izin verilmesi hallerinde, işveren dört ay içinde çalışılmayan süreler için telif çalışması yaptırabilir. (Ek cümle:25/3/2020-7226/43 md.) Cumhurbaşkanı bu süreyi iki katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu çalışmalar fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma sayılmaz. Telif çalışmaları, günlük en çok çalışma süresini aşmamak koşulu ile günde üç saatten fazla olamaz. Tatil günlerinde telif çalışması yaptırılamaz.” şeklindedir.

Salgın nedeniyle çalışılmayan süreleri tamamlamak üzere, işveren tek taraflı bir kararla dört ay içerisinde işçiye telif çalışması yaptırabilir. Bu çalışmalarda diğer çalışmalarla birlikte günde toplam 11 saat çalışma süresi geçilemez ve günde en fazla 3 saat telif çalışması yapılabilecektir.

7. Zorlayıcı Nedenler Kapsamında İş Sözleşmesinin Feshi

İş Kanununun 24. maddesinin 3. fıkrası gereği, işçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebepler ortaya çıkarsa, işçiye haklı nedenle derhal fesih hakkı tanınır. Çalışan ihbar tazminatı alamaz, kıdem tazminatını ise hak eder. Covid 19 salgını yüzünden işyerinde işleri bir haftadan fazla duran meslektaşlarımız, iş sözleşmesini derhal fesih hakkını kullanabileceklerdir. Ayrıca İş Kanunu Madde 40'a göre; 24 ve 25 inci maddelerin (III) numaralı bentlerinde gösterilen zorlayıcı sebepler dolayısıyla çalışmayan veya çalıştırılmayan işçiye bu bekleme süresi içinde bir haftaya kadar her gün için yarım ücret ödenir.

8. İş Sözleşmesinin Geçersiz Feshi

İş Kanunu Madde 18 şu şekildedir: “ Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır. Yer altı işlerinde çalışan işçilerde kıdem şartı aranmaz.”

Bu şartları sağlayan meslektaşlarımız, işten çıkarıldıktan sonra işe iade ve işe iadeye bağlı parasal haklarının karşılanması talebiyle otuz gün içinde arabulucuya başvurmalıdır. Taraflar arabulucuda anlaşamazlarsa, anlaşmazlık tutanağının düzenlenmesinden itibaren iki hafta içerisinde işe iade davası açılması gerekir.

İşsiz kalınan dönemde çalışanlar, şu şartlarda İŞKUR'a işsizlik ödeneği başvurusunda bulunabilirler:

- Kendi istek ve kusuru dışında işsiz kalmak,
- Hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün hizmet akdine tabi olmak,
- Hizmet akdinin feshinden önceki son üç yıl içinde en az 600 gün süre ile işsizlik sigortası primi ödemiş olmak,
- Hizmet akdinin feshinden sonraki 30 gün içinde en yakın İŞKUR birimine şahsen ya da elektronik ortamda başvurmak.

9 Çalışmaktan Kaçınma Hakkı (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Madde 13)

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 417/f.2 maddesi ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (“İSGK”) 4/1.a. maddesi gereği işveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almalı, bu önlemleri aldığını hukuken ispatlayabilir olmalı ve araç ve gereçleri noksatsız bulundurmalı, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmeli ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Dünya Sağlık Örgütü'nün Covid-19 virüsünü pandemi olarak ilan etmesi ve Koronavirüs vakia sayılarının tüm dünyada ve ülkemizde giderek artması, işveren öncelikle işyerinde iş sağlığını koruma amacıyla gerekli her türlü önlemi almakla yükümlüdür.

Öte yandan işçilerin İSGK madde 13 uyarınca işyerinde ciddi ve yakın bir tehlike ile karşı karşıya gelmesi halinde durumu işverene bildirerek gerekli önlemlerin alınmasını talep etmesi ve gerekli önlemler alınuncaya değin çalışmaktan kaçınması yasal olarak mümkündür. Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul acilen toplanarak, işveren ise derhâl kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana ve çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilir. Kurul veya işverenin çalışanın talebi yönünde karar vermesi hâlinde çalışan, gerekli tedbirler alınuncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir. Çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile kanunlardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklıdır. Çalışanlar ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda birinci fıkradaki usule uyumak zorunda olmaksızın işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek belirlenen güvenli yere gider. Çalışanların bu hareketlerinden dolayı hakları kısıtlanamaz. İş sözleşmesiyle çalışanlar, talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshedebilir.

10. Salgın Hastalıkların İş Kazası Sayılması

Koronavirüsün işyerinden bulaşması halinde, Yargıtayın yerleşik içtihatları gereği salgın

hastalıklar iş kazası sayılmaktadır. İşveren, iş kazalarını kazadan sonraki üç iş günü içinde, sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmek zorundadır.

Çalışana koronavirüsün işyeri dışından bulaşması durumunda, işçinin işe gelememe süresi İş Kanununun 17. maddedeki bildirim sürelerini (2 ila 8 hafta) altı hafta aşmadığı sürece işveren iş sözleşmesini sağlık nedeniyle haklı sebeple feshedemez.

COVID-19 Salgınının SHKMMB ve LİHKAB'lara Etkileri ve Üyelerimizin Hakları

Covid-19 salgını sonucunda, zaten ekonomik kriz nedeniyle ayakta durmakta zorlanan Serbest Harita Mühendislik Büro ve Şirketleri ile Lisanslı Harita ve Kadastro Mühendislik Bürolarının birçoğu kapanma noktasına gelmiştir. Çoğu küçük ve orta ölçekli işletme sahibi olan meslektaşlarımız, kiralalarını, faturalarını, personel maaşlarını, sigorta primlerini vb. giderlerini karşılayamaz durumdadır. Bu zor günlerde üyelerimize bilmeleri gerekli bazı haklarını hatırlatmak isteriz.

1. Mühendislerin Vergi Beyanları Uzatılarak Ödemeleri Ertelenmiştir

Tüm mühendis mükellefler de dahil olmak üzere bilanço ve işletme hesabı esasına göre defter tutanlar ile serbest meslek kazancı elde eden gelir vergisi mükellefleri mücbir sebep hali kapsamında değerlendirilmiştir. Bu mükelleflerin Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında vermeleri gereken muhtasar ve katma değer vergisi beyannamelerinin verilme süresi 27 Temmuz 2020 günü sonuna kadar uzatılmıştır. Söz konusu beyannamelere istinaden tahakkuk eden vergilerin ödeme süreleri ise altışar ay uzatılarak ödemeler Ekim, Kasım ve Aralık aylarının son haftası içerisinde yapılabilecektir. Ayrıca 26 Mart 2020 tarihine kadar verilmesi gereken KDV beyanname verme ve ödeme süreleri de 24 Nisan 2020 tarihine ertelenmiştir.

2. Kira Sözleşmelerinin Durumu

26 Mart 2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 2. maddesiyle; “1/3/2020 tarihinden 30/6/2020 tarihine kadar işleyecek iş yeri kira bedelinin ödenemesi kira sözleşmesinin feshi ve tahliye sebebi oluşturmaz.” hükmü getirilmiştir. Meslektaşlarımız, işyeri kiralalarını ödeyememeleri durumunda bile bu dört aylık dönem kira borçları sebebiyle işyerlerinden tahliye edilemeyeceklerdir.

Yukarıda belirtilen süreler sonrasında ise; kira sözleşmelerinde mücbir sebep hükümleri bulunması halinde, koronavirüs salgını taraflar açısından sözleşmenin ifa edilmesini engelliyorsa ve sözleşmede fesih imkanı varsa bu hükme dayalı olarak tarafların kira sözleşmesini tek taraflı olarak feshedebilmesi söz konusu olabilir.

Türk Borçlar Kanununun Olağanüstü Fesih başlıklı 331. maddesi kapsamında, (kiracısı tacir veya özel hukuk / kamu hukuku tüzel kişisi olan işyeri kiralaları bakımından maddenin yürürlüğe gireceği 1 Temmuz 2020 itibarıyla) taraflardan her biri kira ilişkisinin devamını çekilmez hale getiren önemli sebepleri kanıtlayarak, fesih bildirim sürelerine uyararak, yani yazılı bildirimden sonra üç aylık süre sonunda sonuçlarını doğuracak şekilde kira sözleşmesini feshedebilirler.

Türk Borçlar Kanununun 138. maddesi “Aşırı İfa Güçlüğü” kapsamını açıklamaktadır. Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır. Meslektaşlarımız bu madde kapsamında öncelikle kira sözleşmesinin uyarlanmasını talep

etmelidir. Eğer uyarılama sonuçsuz kalıyorsa fesih gündeme gelir.

Türk Borçlar Kanununun 136. ve 137. maddesi “İfa İmkânsızlığı” kapsamını açıklamaktadır. Hiçbir ayırım yapılmadan, 136. Madde kapsamında, “borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer” denilse de bu maddenin kira sözleşmelerine uygulanabilmesi tartışmalıdır. Hem buradaki durumun geçici olması hem de kiralanan yerde bir sorun olmamasından dolayı kusursuz ifa imkansızlığı yerine kısmi ifa imkansızlığı (md. 137) gündeme gelebilir. Burada kira sözleşmesinin süresi ve amacı da dikkate alınarak, geçici durum kira sözleşmesinden beklenen menfaati tamamen ortadan kaldırıyorsa, kira sözleşmesinin bu geçici ifa imkansızlığına bağlı olarak sona erdirilebileceği düşünülebilir.

3. Salgın Sürecinde Yapılan İş Sözleşmelerinin Durumu

Türk Borçlar Kanununda mücbir sebep tanımı yapılmamıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 2017/11-90 E. 2018/1259 K. Sayılı ve 27.06.2018 tarihli kararıyla “Mücbir sebep, sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlâlîne mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır. Deprem, sel, yangın, salgın hastalık gibi doğal afetler mücbir sebep sayılır.” şeklinde mücbir sebep tanımlanmıştır.

Yargıtay içtihatlarıyla koronavirüs gibi salgın hastalıklar mücbir sebep sayılsa da, her somut olay ayrı değerlendirilmektedir. Mücbir sebebin sonuçları Türk Borçlar Kanununda tam ifa imkansızlığı, kısmi ifa imkansızlığı ve aşırı ifa güçlüğü olarak açıklanmıştır. Bu kavramlar çerçevesinde sözleşmelerin durumu ortaya konmalıdır.

Tam ifa imkansızlığında, borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer. Ayrıca; karşılıklı borç ilişkilerinde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi

sebeptsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimin ifasını isteme hakkını kaybeder.

Kısmi ifa imkansızlığında, imkansızlığın kısmi boyutta kaldığı durum da ele alınmış ve ifanın kısmen imkansızlaşma haline ilişkin borçlunun borcun sadece imkânsızlaşan kısmından kurtulacağı düzenlenmiştir. Fakat bu durumda söz konusu kısmi ifa imkansızlığı önceden öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılıyorsa, borcun tamamı sona erecektir. Ayrıca; karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borcu kısmen imkânsızlaşır ve alacaklı kısmi ifaya razı olursa, karşı edim de o oranda ifa edilecektir. Alacaklının böyle bir ifaya razı olmaması veya karşı edimin bölünemeyen nitelikte olması durumunda ise tam imkansızlık hükümleri uygulanacaktır.

Aşırı ifa güçlüğünde, sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülme ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durumun, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkması ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirmesi ve borçlunun da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olması halinde borçlu, sözleşmenin değişen koşullara göre yeniden uyarlanması talepte etme veya sözleşmenin niteliğine göre sözleşmeden dönme ya da sözleşmenin feshi talebinde bulunma haklarına sahip olacaktır. Bir diğer ifadeyle, dürüstlük kuralları ve iyiniyet prensipleri çerçevesinde Koronavirüs salgını dolayısıyla borçludan ifa talebinde bulunulması dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edecek nitelikte olmalıdır. Her şeyden önce sözleşmenin imzalanmasından sonra beklenmeyen olağanüstü durumların gerçekleşmesi, sözleşmenin uzun süreli olması, beklenmeyen olağanüstü durumların herkes için geçerli, objektif ve önceden belirlenemeyecek nitelikte bulunması, değişen koşulların sözleşmeyi çekilemeyecek hale getirmesi bu suretle işlem temelinin çökmesi zorunludur. Belirtilen koşullar gerçekleşmişse, ha-

kimden sözleşmenin yeniden uyarlanması talep edilebilir.

Sözleşmelerde mücbir sebep hükmü varsa o hükümlerin içeriğine bakılmalıdır. Eğer mücbir sebebe ilişkin hüküm yoksa genel hükümlere ve dürüstlük kuralı ilkesine gidilmelidir. Mücbir sebepten etkilenmeyenler, mücbir sebep iddiasında bulunamazlar. Ahde vefa ilkesi gereği tarafların sözleşmeyi iradeleri yönünde ayakta tutmaya çalışmaları esas olmalıdır. Karşılıklı anlaşmayla sözleşmeler askıya alınabilir.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün talimatıyla Tapu Müdürlükleri, satış ve ipotek dışındaki tüm işlemleri 4 Mayıs 2020 tarihine kadar kabul etmeyeceklerdir. Meslektaşlarımızın yaptıkları sözleşmelerde işlemin sonuçlandırılmasında tescil tarihi esas alınmışsa, 4 Mayıs 2020 tarihinden önce o işin tamamlanma şansı olmadığından kısmi ifa imkansızlığından söz edilebilecektir. Bu durumdaki üyelerimiz öncelikle sözleşmenin süresinin uzatılmasını ya da işlemin Tapu Müdürlüğü'ne kadar olan kısmının tamamlanmış haliyle kabul edilmesini teklif edebilir. Karşı taraf bunların hiç birini kabul etmezse, tam imkansızlık hükümleri uygulanır. Meslektaşımız açısından borç sona erer.

4. Hak Kayıplarının Önlenmesi Amacıyla Sürelerin Durdurulması

26 Mart 2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1. maddesiyle; dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsam-

da hâkim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki süreler 13/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim veya icra ve iflas daireleri tarafından tayin edilen süreler; nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemler 22/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden, itibaren 30/4/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durmuştur.

5. Odamızca Alınan Önlemler ve Mesleki Faaliyet Denetimleri

47. Olağan Genel Kurulumuz ileri bir tarihe ertelenmiş, Odamızın tüm birimlerinin ikinci bir duyuruya kadar 10.00-16.00 saatleri (öğle arası olmaksızın) arasında çalışmasına karar verilmişti.

Üyelerimizin salgın döneminde sorun yaşaması için ayrıca şu önlemler alınmıştır:

- Tescil yenilemesini yaptırmamış olan SHKMMB'lerin var olan tescil yenileme borçlarını talep etmeleri halinde 6 (altı) eşit taksite kadar taksitle ödemelerine imkan sağlanmasına,
- SHKM üyelerimizin mesleki faaliyet denetim görevlilerimize gitmeden mesleki faaliyet denetimi için gerekli sözleşme, bilgi, belge, fatura, vb. dokümanları tarayarak mesleki denetim görevlilerimize iletmesine,
- Mesleki faaliyet görevlilerimizin mesleki faaliyet denetimlerini sadece HKMOBİS üzerinden onay kutucuğunu işaretleme ve mesleki faaliyet denetim defteri doldurularak yapılmasına,
- Sözleşmenin aslının onaylanması ve hologram yapıştırılması uygulamasının ise mümkün olan en uygun zamanda ve daha sonra yapılmak üzere ertelenebileceğine karar verilmiştir. 04.04.2020 ■

Corona Virüs ve Anımsattıkları

Erol Köktürk

“Anımsattıkları” diyebiliyorum henüz... Bir oluşma sürecinin içinde olduğumuzu düşünüyorum. Denklemde çok fazla bilinmeyen var. Henüz bir sonuca varılamıyor. O nedenle “anımsatma” terimini kullanıyorum. Çözumsuz denklemden bile öğrenecek çok şey var. Denklem çözümlerse, öğrenilecekler çoğalacak. O nedenle sürecin içindeyken, “öğrettikleri” demeyi erken buluyorum. Öğrenmek bir süreç. Duymaktan ve görmekten farklı. Hemen olmuyor.

Aslında şöyle düşünüyorum: Benim görebildiğim 3 grup insan var;

1. Grup: “Şu musibetten sağ-salim kurtulsak da, yaşamımızı kaldığı yerden, eskisi gibi sürdürsek” diyenler... Açıkçası bunların çoğunlukta olduğunu düşünüyorum.

2. Grup: “Her krizin içinde fırsatlar vardır,” deyip bu fırsatları arayanlar ya da değerlendirenler... Bunu “benciller” anlamında kullanıyorum. Yoksa ben de “fırsat bu fırsat” deyip, başta okuma olmak üzere yapamadıklarımı yapmaya çalışıyorum. Sözü ettiğim bu anlam değil. Diyelim ki, bazı siyasilerin, iş insanlarının yaşadığımız süreci kendi hedeflerine ulaşmak amacıyla, zaman bu zamandır diyerek değerlendirmeleri anlamında fırsatlar... Bu düşüncede olanların çok azınlıkta olduklarını düşünüyorum.

3. Grup: *Bu süreçten öğrenerek, sorgulayarak, arınarak çıkıp, yaşamı başka bir düzlemde sürdürmeyi amaçlayanlar...* Bunların sayılabilir miktarda olduklarını sanıyorum.

Hangi gruptaysak, süreci, ne kadar süreceği belli olmayan süreci ona göre yaşayacağız. Bakışımız ona göre biçimlenecek. Yaşanan ve sonrası dönemde...

Dün

Bireysel Düzlem

Çok nettik. Kurulu düzenlerimiz vardı. Hayallerimiz, hedeflerimiz vardı. Erişmeye çalışıyorduk. Eğri oturup doğru konuşmak gerekirse, kendimizi daha çok düşünüyorduk. Daha fazla kendimiz için yaşıyorduk. Çevremizle birlikteydik, ama çevremiz çok da umurumuzda değildi. Umurunda olanlar yok muydu? Kuşkusuz vardı. Az da olsa. Ama sırtıyorlardı. Hatta tepki görüyorlardı.

Toplumsal Düzlem

Seçimden seçime oyumuzu kullanıp, toplumsal görevimizi yerine getiriyorduk. Sonra evde haberleri izlerken, homurdanmakla yetiniyorduk. İkili üçlü buluşmalarda esip kükrüyorduk. Ama sokağa çıkmaktan korkarak yaşıyorduk. Sokağa çıkanlar birbirlerini biliyorlardı zaten. Her çıkışta aynıydılar. Onların dışındakiler, korkutulmuşluklarını yaşıyorlardı. Anlaşılır bir durum. Tarihin ilk dönemlerinden beri “korkutmak” en iyi yönetme araçlarından biri olmuştur hep. Ve şimdi ülkemizde de kullanılıyordu. O

nedenle sokaklar, yani kamusal alan dolmu-yordu. Eski günlerin özlemi, hatta Cumhuriyet ayarlarına dönüş konuşulmuyor değildi. Ama cılız, etkisiz, oya indirgenmiş bir tepkiydi.

Bizim burnumuzun dibinde Suriye, Libya sorunları vardı. Ekonomik gidişat iyi değildi. Devletin boşalan kasaları konuşuluyordu. “Kefen parasının nerde olduğunu?”, “Deprem bağışlarının nereye gittiğini?” soranlar soruşturmaya uğruyordu. Belediyeler, kıskaçlanı-yordu. Bazı belediyelere kayyum atanıyordu. Falan. Lig karışık gidiyordu. Şampiyonun kim olacağı belli değildi. Tutuklanan gazeteciler, si-yasetçiler, sivil toplumcular duruşmalara gidip geliyorlardı. Bir elin parmağı kadar olamayan ekranlar, genelde görülmeyenleri, söylen-meyenleri, konuşulmayanları söylemeye çalışı-yordu. Diğer ekranlarda ise yaşam, haberler, di-ziler hep pembeydi. O nedenle Çin’de olanlar, yaşananlar, maske takan insanlar bu gündemi aralayıp kendine bir yer bulamamıştı. Biz de yer açmaya pek eğilimli değildik hani.

Mesleki Düzlem

Dün, evet dün... Yani yıllar öncesinden söz etmiyorum. İki, bilemediniz üç ay öncesinden söz ediyorum. 18. Maddede yapılan değişiklikler, Uygulama Yönetmeliğinin değişmesi, Kanalİstanbul, deprem, kentsel dönüşüm, CBS, akıllı kentler vb konuları, dar gruplar içinde de olsa konuşuyorduk. Meslek politikalarına kafa yoranlar vardı. Az da olsa. Meslek politikalarımızın olmamasına üzülenler debeleniyorlardı. Az sayıda sorumlu meslektaş. Ama meslek de, sektör de, uygulama süreçleri de eskiden olduğu gibi gidiyordu işte. Güçlü değiştirme iradeleri olmadan. Alışkanlıkların sürdürülmesi biçiminde. Müdahaleden ve geri tepkilerden çekinerek. Kötü olmamaya çalışarak.

Bugün

Bireysel Düzlem

Yaşayıp gitmelerin içinde, kendimizce tuttu-duğumuz düzeni sürdürmeye çalışırken, uzak-tan, çok uzaktan, Çin’den bazı sesler gelmeye başladığında hiç umurumuzda olmadı. Çin’de bir hastalıktan söz ediyordu ajanslar, ama kim-

senin de umursadığı yoktu. Kişisel konumu-muzda bir etki yaratmadı. Koordinatlarımız aynı kaldı. “Bize ulaşmaz, bizi etkilemez, düze-nimiz bozulmaz,” diye düşünüyorduk.

Ki...

10 Mart geldi çattı. İlk vaka... Bir sarsıntı geçirdik. Bu işin şakası yoktu. Akli başında olanlar, gelişmeleri okuyabilenler önlemler almaya başladı. Kendi yalıtımlarını kurma-ya başladılar. “Sosyal mesafe”yi de, “fiziksel mesafe”yi de öğrenmeye başladık. Yaşamı-mıza yeni kavramlar girmeye başladı. Bu kez gözle görünmeyen bir virüs gözümüzü mü açıyordu, nedir?

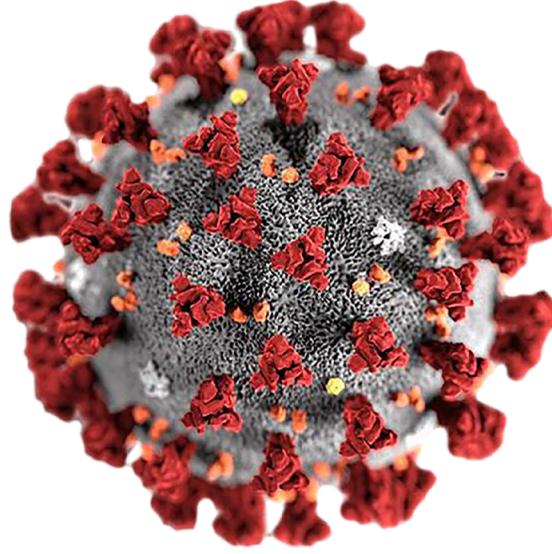
Korkmuştuk. Virüs doğrudan canımıza yöneli-yordu. Onu kendimize buluşturmamalıydık. Bu-laşırsa... Canımızı sevdiğimiz anlaşılıyordu.

Evlerimize kapandık. Eskiden bir barınma, ba-şımızı sokma alanı diye gördüğümüz, bu amaç kadar daraltığımız *konutun (meskenin), yaşam alanına* doğru genişletilmesi gereği ortaya çı-kıvermişti. Henri Lefebvre’nin yaptığı felsefi değerlendirmeler geliyordu aklıma: *konut (ha-biter) ve yaşam alanı (habitat) arasındaki iliş-ki...* Konutumuzu salt başımızı sokma alanı olarak görme darlığından çıkıp, bu dönemde genişletmek, yaşama alanına dönüştürmek zo-rundaydık. Ne kadar süreceği belli olmayan bu yalıtma sürecinde, bu dört duvar içinde kalmak çekilmezdi yoksa. Konutu yaşama alanına dö-nüştüremeyenleri evde tutma olanağı da yoktu. Onlar kendilerini sokağa atacaktı. Kontrol edilemeyeceklerdi. Edilemiyorlardı.

Toplumsal Düzlem

Belli kısıtlamalar gelmeye başladı. Yaş grupları-na, hastalık gruplarına yönelik uyarılar. İnsanoğ-lu iyi ki camı icat etmişti. Cam aracılığıyla hem onunla birlikteydik, hem de ondan yalıtılmıştık. Ama onca talebe ve uyarıya karşın, herkes için geçerli bir sokağa çıkmama uygulamasına geçi-lemiyordu. Emekçiler, çalışmak zorunda olanlar, herkes gibi şanslı değillerdi. İşe gitmek zorun-daydılar. Yaşamlarını sürdürmeleri gerekiyordu. Oysa onların da evde kalma hakları vardı. Her-kesin canı onlarınkinden daha değerli değildi. Ancak devlet onlara “evde kalın, işe gitmeyin” diyemiyordu. Bu süre içinde onlara devletin yar-dım yapacak durumu olmadığı ortaya çıkmıştı.

Kasalar boştu. Onlara “Siz de Evde Kalın” demiyordu, diğer ülkeler derken. “Siz sağlığınıza koruyun, para bulmak bizim işimiz” diyen diğer ülke liderlerini kıskanır olmuştuk.

Corona virüsü, insanlığı birçok açıdan çok çıplak biçimde uyarmaya başlamıştı.

1. Corona virüsü, adil bir virüstü; insanlar arasında ayırım yapmıyordu. Tek adaletsizliği, 60 yaş üstü insanlarda ölümcül sonuçlara yol açma oranının yüksekliğiydi.
2. Corona virüsü, ülkeler arasında da bir ayırım yapmıyordu.
3. Corona virüsü, toplumsal bir virüstü; yayılmayı çok seviyordu.
4. Corona virüsü, acımasız bir virüstü; kişinin sağlık sisteminde bir zayıflık varsa, öldürüyordu.
5. Corona virüsü, bireysel önlemlerden çok toplumsal önlemleri gerekli kılıyordu. Toplum bilincini, daha da önemlisi birlikte yaşarken, birbirinden de sorumlu olma disiplinini anımsatıyordu.
6. Corona virüsü, akılla görülebiliyordu. O nedenle de yalnızca akılla yenilebilirdi.

Çoğaltmaya gerek yok. Çok yazılıyor, çiziliyor bu alanda. Sosyal medya sağ olsun. Her şeye erişiyor, ulaşıyorduk. Hani evde koltuğa uzan-

sak, 24 saat sosyal medyada gezinebilirdik. İyi ki sosyal medya vardı. Ne yapardık yoksa evde? Şaka bir yana, her zaman bilgi açısından olmasa da, gerilimi düşürmek anlamında psikolojik katkılarını da azımsamamak gerekebilir, sosyal medyanın.

Mesleki Düzlem

8 Nisan günü, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İMAMOĞLU şöyle diyordu: “Burada çarpıcı olan şu: Özellikle Bağcılar, Esenler, Bayrampaşa... O bölgede çok yoğunlaşma olduğunu görüyoruz. Çünkü biliyorsunuz yapılaşma çok orada. Sonra Esenyurt birinciliği kaptı.

Neden? Mesleki olarak düşünüyordum. Bağcılar, Esenler, Bayrampaşa, Esenyurt kadastro paftalarını açalım. Parsel büyüklüklerine bakalım. Bunların ne zaman ve hangi yasal araçlarla oluştuklarına göz atalım. Altından 2981 çıkacaktır. Buralar ağırlıklı olarak 2981 sayılı İmar Affı Yasası uygulamaları sonucu oluşmuş alanlardı. 150-200 metrekare yüzölçümü olan parseller üzerine yapılaşma olunca dip dibe olunuyordu doğal olarak. Mülkiyet dokusunu böyle oluşturmuştuk. Meslek grubu olarak BİZ... O nedenle bu yoğunlukta, meslek olarak bizim de payımız vardı. Bir sorgulama gerekmez miydi? Sağlıksız kentleşmedeki sorumluluklarımızı anımsamak gerekmiyor muydu? Yapıyor muyduk, fırsat bu fırsat deyip? Örneğin İmar Barışını ne kadar değerlendirmiştik?

İlhan TEKELİ Hoca aklıma geliyordu: “Parsel ölçeğinde yapılaşmadan, imar adası ölçeğinde yapılaşmaya geçilmesini” savunan fikirlerini anımsıyordum. Bunları ve diğerlerini kendi meslek topluluğumuzda pek tartışmıyorduk. Bazı kavramları unutup gitmiştik...

Ama bir yandan HKMO İstanbul Şubesi tarafından organize edilen, 2 cumartesi instagram üzerinden yapılan sohbetler de bana ilginç geliyordu. Sosyal medyaya bazen sinir oluyordum, ama böyle ve daha fazla pencereler açıyordu odalarımıza... 150-200 kişi bu sohbetlere katılıyordu. İlginçti...

Öte yandan, ilk günden bu yana salgının mekânsallaştırılması önem kazanıyordu. Vakaların mekândaki yayılımının izlenmesi, önlem planlaması açısından önemliydi. Ama karar vericiler, uzun süre vakaları yayınlama konusunda direnç gösterdiler. Oysa ilk günden bu yana mekânsal verinin önemi kavransa, görselleştirme araçlarına başvurulsa, süreç yönetimi daha iyi olabilirdi. Demek sektörün bu konuya da eğilmesi gerekiyordu...

O zaman, “Bu günler geçince mesleğimiz değişebilecek miydi?” Aklıma takılıyordu. Yeni arayış içinde kaç meslektaşımız var acaba? Bunu sorgulayan, buna kafa yoran...

Yarın

Yarın mı?

Bilmiyorum ki!

Hem “yarın” ne zaman olacak, onu bilemiyorum; hem de yarından sonra ne olacağını...

Hazırlıksız yakalandık. Hepimiz önümüzdeki günler için planlar yaparken, temel planımız yaşamda kalma planına döndü. Çok az kişi gelecek yılı düşünabiliyor. “2020’yi 2021’e erteledik” diyenler var.

Ne kadar çok tartışma ve değerlendirme var gelecekle ilgili. Okumaya, kafa yormaya, bazı çıkarımlar yapmaya çalışıyorum. Notlar alıyorum.

Ama corona virüsün kanımca anımsattığı en önemli terimler, unutmamış olsak da, etkili olmadıklarını rahatlıkla söyleyebileceğimiz terimler şunlardı:

- Sosyal devlet
- Toplum yararı (Benim kavramsal düzlemde “kamu yararı”yla bir sorunum yok; ama somutta kamu yararı olmaktan çıkarılıyor. O nedenle parantez dışında yazmadım)
- Toplum sağlığı
- Eşitlik
- Sosyal adalet
- Etik (Kent, meslek, siyaset...)

Ne kadar etkili olacaklar, corona virüs sonrası yaşamımızda? Yaşayarak göreceğiz.

Etkili olmaları için, şimdiden bir şeyler düşünebilir miyiz? Ya da bunlar yine bazı fantastik tartışmaların sınırları içinde kalan, dinazorların kullandıkları terimler olarak mı kalacaklar?

Yaşam planımız kökten değişecek mi? Yaşamın anlamını ne kadar sorguluyoruz? Güncel niteliğiyle, “Bir level değişikliği yapacak mıyız?” Birbirimize karşı sorumluluklarımızın olduğu anımsaması, pandemi dönemiyle sınırlı mı kalacak?

Kendi bencilliklerimize geri mi döneceğiz, yoksa daha fazla mı toplumsallaşacağız?

“Artık eskisi gibi gidemez” diyenler var. Pek iddialı geliyor bana. Haklı olsalar da, bunun sağlanması nasıl olur acaba? Biz “Böyle gelmiş, böyle gider” demeyi seven bir toplum değil miyiz? Kişisel bazda değişmeyi genelde sevmeyiz de, değiştirmeyi işimize gelirse sevmiyor muyuz?

Farkında olmadan, yaşamayı pek seviyormuşuz. O sevgiyi ortaya çıkarıverdi bu virüs. Bu olumlu. Ama yalnızca yaşamda kalmak anlamında yaşamı sevmek yeterli mi? Onun anlamını büyütebilecek miyiz? Yaşamımızı birlikte paylaşma mutluluğuna dönüştürebilecek miyiz?

Mesleğimizi aynı şekilde yapmayı, bütün alışkanlıklarımızı bıraktığımız yerden sürdürmeyi mi düşünüyoruz? Kendimiz için bir level değişikliği düşünüyorsak, bunu mesleğimiz için de düşünmek gerekmez mi? Meslek örgütlerimizin varlık nedenlerinden biri de bu değil mi?

Çok şeyi anımsamak gerekiyor, çoook!

Sağlıklı günler, okuyanlara... ■

Bir Karantina Yazısı: Pandeminin Gör Dediği--> “Beslenme Sorunu”

Dr. Müh. Ercüment Ayazlı*

Dünya halklarının kendilerini karantinaya alıp sosyal izolasyonla, bilmedikleri, görmedikleri bir düşmana karşı, topsuz-tüfeksiz savaş verdiği bu günlerde birçoğumuz geleceğimiz için kaygılar taşıyoruz. Yaşadığımız bu sıkıntılı günlerin belki de en iyi tarafı hepimiz kendi iç dünyamıza döndük, uzun zamandır yapamadığımız sosyal ve kültürel faaliyetleri evimizde internet aracılığıyla yapmaya çalışıyoruz. Kimimiz tiyatro izliyor, kimimiz müzeleri geziyor, kimimiz daha çok kitap okuyor ve daha çok düşünerek ortak geleceğimiz için kendi çapımızda bazı çözümler üretiyoruz.

Salgının başlamasıyla birlikte ben de ailemle birlikte kendimi karantinaya aldım ve dünyada yaşananları kaygıyla izlemeye, naçizane, gelecek için çözümler üretmeye başladım. Düşmanın (!) ortaya çıkmasıyla birlikte aklımda hep şu soru vardı: Virüs neden ortaya çıktı? Komple kuramlarını bir kenara bırakıp bu soruyu cevaplamaya çalıştığımda ise 90’lı yıllardan beri tartışılan ve aslında tüm insanlığın ortak kaygısı olan beslenme sorunu olduğu kanaatine vardım. Sürdürülebilirlik adı altındaki, farklı başlıklarda mesleğimize de yansımalarını gördüğümüz, bu politikaların üretilmesindeki temel nedenlerden birinin de insanoğlunun beslenme kaygısı olduğu düşüncesindeyim.

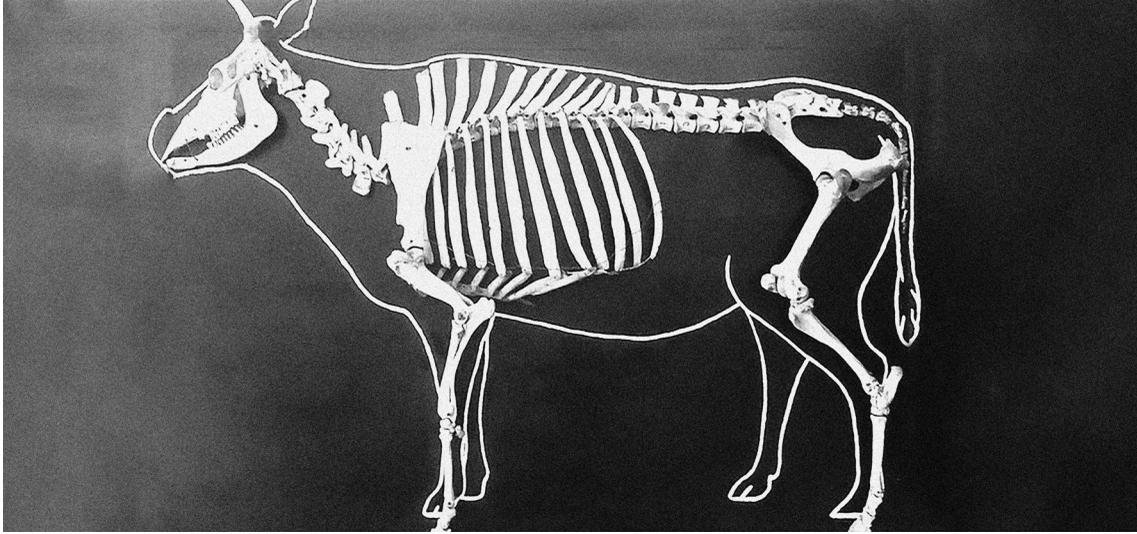
Hepimizin bildiği gibi virüs, nüfusu 1,5 milyara yaklaşan Çin’de ortaya çıktı ve çok kısa sürede hızla tüm ülkelere yayıldı. Bu kadar insanın bes-

lenmesini sağlamak ciddi bir sorun ve dünyanın en zengin mutfaklarından birine sahip olan ülkenin besin yelpazesinde de çok fazla çeşit bulunuyor. Zaten iddia o ki, virüs Wuhan kentinde bulunan bir hayvan pazarında satılan yarasalardan insanlara bulaştı. İşte bu noktada 2018 yılında Mehmet YAŞIN’in yazdığı “Böcekler Sofraya Konuyor” yazısı aklıma geldi. Dünyada nüfusun hızla artması nedeniyle protein kaynaklarının artan gereksinimi karşılayamaması ve kırmızı etin maliyetinin çok yüksek olması, yeryüzünde yaklaşık 2 milyar insanın protein ihtiyacını karşılayabilmek için böceklerle beslenmesine neden olmaktadır. YAŞIN, bu gerçeğe dikkat çekerek Batı ülkelerinde de bu konunun artık ciddi bir şekilde ele alındığını ifade etmektedir [1].

Avrupa Çevre Ajansı’nın 2006 yılında yayınladığı kentsel yayılma raporunda da kentlerde yaşanan sorunların başında kırdan kente göçün önemi vurgulanmakta 2020 yılına gelindiğinde Avrupa’da kentli nüfusun %80’e ulaşacağı tespit edilmektedir [2]. Bir başka deyişle, Avrupa yaşayan her bir çiftçi kendisi haricinde dört kişinin daha beslenme gereksinimlerini karşılayacak şekilde çalışmak zorundadır.

Ülkemizde de durum Avrupa’dan çok farklı değildir. 80’lerden sonra, hızla tarımdan uzaklaşmış, maliyetlerin artmasıyla birlikte izlenen dış-alıma dayalı, yanlış tarım politikaları Türk çiftçisini zor durumda bırakmış ve tarımdan uzaklaştırarak büyükşehirilere göçe zorlamıştır. Salgının tüm dünyaya hatırlattığı beslenme sorunu, aslında uzun yıllardır ülke gündemini de meşgul etmektedir.

* Sivas Cumhuriyet Üni. Müh. Fak. Harita Müh. Bölümü

Türkiye son beş yıldır Tunceli'nin yaklaşık 7.000 nüfuslu Ovacık ilçesinde gerçekleştirilen tarımsal kalkınmayı temel alan modeli konuşmaktadır. Ancak, ülkeyi yönetenlerin bu modeli dikkate almaması nedeniyle 31 Mart 2019 gerçekleştirilen yerel seçimler öncesinde tanzim satış pazarları kurularak yurttaşların temel gıda maddelerine ucuza ulaşılabilmesi amaçlanmıştır. Ne yazık ki tarımsal politikalarındaki yanlışların ortadan kaldırılmadan sorunun çözüme kavuşamayacağı da açık bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Bu zor günler önünde sonunda geride kalacaktır ama sonrasında daha büyük sorunlarla karşılaşmamak için yaşadıklarımızdan dersler çıkarmak ve yanlış politikalarından dönmek zorundayız. Salgın sonrasında dünyanın artık eskisi gibi olmayacağı konusunda herkes fikir birliği içindedir. Peki, bu yeni dünya düzeni içinde ülkemiz ve mesleğimizin yeri ne olacak? Bence en önemli ve ivedilikle üzerinde düşünmemiz gereken soru bu olmalıdır. Öncelikle tarımsal potansiyeli yüksek olan bir ülkeyiz ve son yıllarda tarımsal altyapının geliştirilmesi için gerçekleştirilen arazi toplulaştırma çalışmaları hem ülkemiz hem de mesleğimiz için önemli bir avantajdır. Bu bağlamda, ülkenin ihtiyaç duyduğu yeni bir toprak politikası ve yasal altlıklarının ivedilikle oluşturulması zorunludur. Bu sayede yeni dünya düzenine hızlı bir entegrasyon söz konusu olacaktır.

Bunu başarabilmek için öncelikle, politikacılarımızın rant odaklı bakışını değiştirerek toprağı toplumsal kıt bir kaynak olarak ele alması gerekmektedir. Kırdan yaşayan yurttaşların sorun-

larına çözüm üretebilmek için arazi toplulaştırma projelerinin kapsamı genişletilerek gelişmiş ülkelerde uygulanan kırsal toprak düzenlemesine dönüşmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, rahmetli Bülent Ecevit'in köy-kent projeleri çağımızın gereksinimleri göz önünde bulundurularak yenilenmeli ve gerçekleştirilebilmesi için finansal modellerin de üretilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, kentlerdeki kontrolsüz büyümenin kontrol altına alınarak tarım arazileri, orman alanları vb. doğal ve çevresel kaynaklar üzerindeki kentleşme baskısının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimler (özellikle büyükşehir belediyeleri) kendi bünyesinde kurumsal altyapıları hızlı bir şekilde hazırlayabilecek olanaklara sahiptir. Oluşturulacak bu idari birimlerde bilim insanları, mühendisler, mimarlar, plancılar ve istatistikçiler tarafından gerçekleştirilecek bilimsel çalışmalar ışığında ülkemizde yaşanan sorunlara kalıcı çözümler üretilebilecektir.

Not: Tarımsal sorunların çözümü özelinde ise tüm meslektaşlarıma, karantina günlerinde başucu kaynağım olan Ali Ekber YILDIRIM tarafından yazılan "Üretim Tüket" isimli kitabı okumalarını öneriyorum. ■

Kaynakça

- M. Yaşın, «Böcekler sofraya konuyor,» 19 Haziran 2018. [Çevrimiçi]. <https://www.mehmetiyasin.com.tr/bocekler-sofraya-konuyor/>. [Erişildi: 28 Nisan 2020].
- EEA, «Urban sprawl in Europe - The ignored challenge,» Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2006.

Covid-19 Salgını, Halk Sağlığı ve Dünya Sisteminin Çıkmazları Üzerine Bir Deneme

Orkun S. Durmaz

Birkaç yıl hatta bir altı ay kadar önce, bir müneccim çıksaydı ve insanlık yeni bir virüsle tanışacak; bu virüs en çok Afrika'yı, Asya'yı veya Güney Amerika'yı değil de ABD'yi ve Avrupa'nın gelişmiş ülkelerini etkileyecek; New York'un, Londra'nın, Paris'in, Milano'nun veya Barselona'nın hastane koridorlarında soluksuz kalarak can veren hastalar, savaş triyajı kurallarına göre hareket eden hekimler, hastalık kapan başbakan ya da bakanlar olacak deseydi; söyledikleri pek kabul görmez ve muhtemelen meczup muamelesi görürdü. Bugün ise o hayali müneccimin çizdiği kötü senaryonun gerçek oluşuna tanıklık ediyoruz. Covid-19 salgınıyla mücadelede başarılı olduğu aşık olan Almanya hariç, medeniyetin ve sosyal devletin beşığı Avrupa ülkelerinin nerdeyse tamamının, bunun yanında emperyalizminin merkezi ve dünyanın en zengin ülkesi olan ABD'nin yurttaşlarına gerekli sağlık hizmetlerini sağlamakta başarısız olduklarını görüyoruz. Bahsi geçen insanlar yoksul bir Afrika ya da Asya ülkesinin yurttaşları olmuş olsalardı durum biraz daha anlaşılabilir olabilirdi ama bu tablo gerçekten izaha muhtaç. Bu dramatik tablonun izahına geçmeden önce çarpıcı detayları hatırlamaya devam edelim: Çin Halk Cumhuriyeti tanımlanamayan bir virüsten kaynaklı bir salgın

hastalıkla mücadele ettiğini geçtiğimiz Aralık ayı sonu itibarıyla Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) bildirdiğinde dünyanın tamamı salgından resmi olarak da haberdar olmuş oldu. Bir diğer ifadeyle, Çin'de neler olup bittiğiyle resmi bildirimlerle yetinmeyecek kadar çok ilgili Batılı hükümetlerin cevval istihbarat görevlileri hiç olmadıkları kadar atıl kalmış olsalar bile, 2019 sonu itibarıyla kimsenin bahanesi yoktu. Ancak buna rağmen, ilk vakaların geçtiğimiz Ocak ayı sonu ile Şubat ayı başında görüldüğü ABD ve Avrupa ülkeleri gerekli önlemleri almadılar yahut alamadılar. Bu durumun detaylarına hakim olmamakla birlikte, boyutlarının çok sarsıcı olduğunu ifade edebiliriz: ABD'de ve İngiltere'de, hekimlerin ve hemşirelerin gerçek sağlık ekipmanları yerine çöp torbasından türetilen uyduruk malzeme kullandıklarını gösteren hastane fotoğrafları, dünyanın en büyük ekonomilerinin maske ya da önlük gibi çok basit bir tekstil ürününü dahi gerekli miktarlarda temin edemediğinin kanıtı olarak düşünülebilir. Benzer şekilde, İngiltere, İtalya, İspanya ve Fransa gibi ülkelerin hastane kapasiteleri ile yoğun bakım ünitelerinin son derece yetersiz kaldığı çok açık. ABD'de ise "paran kadar sağlık" sisteminin yarattığı sosyal sorunlar son iki-üç ayın dünya gündemine oturmuş durumda. Çok ilginçtir, dünyanın

geri kalanına genelde “yardım” etmeye alışmış dünya kapitalist sisteminin merkez ülkeleri pek de haz etmedikleri başka ülkelerden sağlık hizmeti ve ekipman yardımı almak zorunda kalabiliyorlar. Uluslararası medyaya yansdığı üzere, bu süreçte Avrupa Birliği’nin destek elini uzatmakta çok geç kalması İtalyan halkının tepkisini çekerken, hemen her Avrupa ülkesine yardım gönderen Çin ile birlikte Rusya da gönderdikleri yardımlarla İtalyan halkı arasında sempati topladılar. Bu süreçte karşılaştığımız en dramatik olaylardan biri ise birçok Avrupa devletinin komşularına gönderilen ekipmanlara havaalanlarında el koymaları olsa gerek. Kötü planlanmış yardım kampanyalarında yoksul halkın birbirini ezerek yardımlara ulaşmaya çalışmasını anımsatacak şekilde, Batılı devletlerin birbirlerine bu tür şark çalımları atmaları gerçekten kolay kolay inanılacak bir şey değil ve fakat gelin görün ki gerçek. Sürü bağışıklığı gibi çok ilkel ve insan hayatına ehemmiyet vermeyen bir salgınla mücadele yönteminin yine aynı ülkelerde -çoğu zaman da açıktan- dile getirilebiliyor oluşu da gerçekten çok çarpıcı. Fransa’da -uygulamaya konmamakla birlikte- yetkili makamlarca gündeme alınan ve üzerinden düşünülen bu pasif yöntemin, İngiltere’de bir süre denendiğini ve fakat ortaya çıkan tablodan sonra vazgeçildiğini, İsveç’in ise aynı yöntemde ısrar ettiğini ve bunun sonucunda da virüsle aynı tarihlerde tanışan komşusu Danimarka’ya kıyasla 10 kat fazla yurttaşını Covid-19’a kurban verdiğini biliyoruz. Süreci iyice normalleştirme eğiliminde olan ABD’li muhafazakarlar ise “yaşlılar çocuklarının ve torunlarının geleceği için ölümü göze alabilmeliler” diyerek çok ucuz ve gerçek-dışı bir ajitasyonla ekonominin çarklarının mutlaka işlemesi gerektiğini vurgulayıp duruyorlar. İtalya ve İspanya’daki trajediye varan durumlar ise fazlasıyla gündem olduğundan, onlardan özel olarak bahsetmeye gerek dahi duymuyoruz. Özetle, Covid-19’la mücadelede Batı cephesinde durumlar böyle.

Tablonun önümüzdeki süreçte nasıl bir hal alacağını şimdiden kestirebilmek güç olsa da, emperyalizmin bu virüs karşısında kağıttan kaplana döndüğünü söylemek sanırım mümkün. Batı dünyası, içerisine düştüğü acizliğin sorumluluğunu dışarıda aradı ve aramaya da hala devam ediyor. Tam da bu yüzden, ABD, İngiltere ve Fransa’daki hükümet çevreleri ile onlarla bağlantılı medya kuruluşlarının ortaya attığı, tamamı aynı kapıya çıkan ve esas itibarıyla kendi yetersizliklerini bir

şekilde örtmeye çalışan argümanların sayısı hiç de az değil. Önceleri karantina uygulamasının -dolayısıyla da onu uygulayan ülkelerin, yani Çin’in- “anti-demokratik ve otoriter” yönlerine vurgu yapan ve “özgür toplumlarda” bu tip uygulamaların söz konusu olamayacağını altını çizen ilkesel bazlı argümanlar sıralandı. Meselenin ciddiyeti ortaya çıktığında ve ölümün soğuk yüzü dünyanın en medeni kent merkezlerinde dolaşmaya başladığında ise o özgür ülkeler otoriter olduklarını iddia ettikleri uygulamalara yönelmekte bir sakınca görmediler. Salgın ilerledikçe, bu sefer, Çin’in salgını sakladığı, DSÖ’ye geç bildirdiği, dolayısıyla da diğer ülkelerin zararlarını karşılaması, onlara tazminat ödemesi gerektiği gibi ekonomik ve politik temelli iddialar ileri sürüldü. Tam da bu noktada, kısa bir parantez açıp -savaşlar hariç olmak üzere- bundan önce gerçekleşmiş sağlıkla ya da başka bir alanla ilgili herhangi bir krizde böylesi bir tazminat meselesinin gündeme dahi gelmediğini belirtmek suretiyle parantezimizi kapatalım ve devam edelim. Çin’in hatalı davrandığı ve hatta kasıtlı olarak yanlış bilgilendirmelerde bulunduğu iddiaları doğru bile olsa, bunlar Batı’nın yetersizliği için ancak hafifletici nedenler olabilir. ABD’nin ve çok sayıda Avrupa devletinin salgınla mücadelede neden sınıfta kaldığının yanıtı veya yanıtları üzerine düşünürken akıllara gelen ilk argümanlardan biri az gelişmiş ülkelerde hastalığın tespit dahi edilemediği, zira bu ülkelerin gerekli teknik donanım ve ekonomik güçten yoksun olduğu olabilir. Bunun dışında, ABD’nin ve Avrupa ülkelerinin kış mevsimini yaşayan kuzey yarımkürede olmaları dolayısıyla şanssız oldukları ya da Asya’nın “otoriter ve anti-demokratik” rejimlerinin salgının sonuçlarını sakladıkları da ileri sürülebilir. Bu argümanların ne kadarının doğru ne kadarının ise dünya dengeleriyle alakalı politik hamlelerden ibaret olduğunu ileride göreceğiz. Ancak bu iddiaların tamamının, dışsal nedenleri öne çıkaran, içsel ve yapısal herhangi bir soruna işaret etmediği gibi böyle bir sorunun olma olasılığını dahi tartışmaya açmayan argümanlar oldukları rahatlıkla ifade edilebilir. Dahası, iddialar arasında sistematik bir ilişki olmadığından, varlığı tartışma götürmeyen bir olgunun -yani Batı’nın yeni tip koronavirüse karşı hazırlıksız yakalandığı gerçeğinin- o iddialar esas alınarak açıklanması sağlıklı da değildir, zira sağlıklı bir kuramsal analiz için dayanılan olguların her şeyden önce birbirleriyle ilişkili olmaları ve bütünlük arz etmeleri gerekir. Dolayısıyla

yaşanan sorunların temelinde sistematik bir gerekçe arayacaksak günümüz kapitalizminin özel olarak sağlık alanındaki genel olarak ise sosyal politikadaki kronikleşmiş yetersizliklerini dışı vuran bir olayla karşı karşıya olduğumuzu baştan tespit etmeliyiz.

Dünya sisteminin çıkmazları: Neo-liberalizm ve diğerleri

Emperyalist ülke merkezlerinin baş etmekte zorlandıkları Covid-19 salgını bize dünya kapitalizminin insanlığın -gelecekteki gereksinimleri bir yana- şu anki en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta çok zorlandığını, deyim yerindeyse, dayanak noktalarının çatırdadığını gösteriyor. O halde o dayanak noktalarını detaylandırmaya çalışalım: Günümüz kapitalizminin en belirleyici özelliği, hiç kuşkusuz, kırk yıllık tarihsel ve ideolojik arka planıyla neo-liberalizmdir. Sağlık alanı da dahil olmak üzere her türlü mal ve hizmet üretiminin serbest piyasa mekanizması aracılığıyla düzenlenmesi, sosyal devletin tasfiyesi, istihdam ile sosyal politika arasındaki ilişkinin kopartılması gibi dinamikleriyle neo-liberalizm sermaye sınıfına diken-siz gül bahçesi vadetmiş ve vadettiğini de hayata geçirmişti. Ancak korona günleri gösteriyor ki bu hayat artık pek sürdürülebilir değil. Öyle ki neo-liberalizmin bugüne kadarki en büyük uygulayıcısı olan uluslararası kuruluşların başında gelen IMF'nin zenginlerden alınan varlık ve gelir vergilerinin arttırılmasını talep ettiği sıra dışı bir dönemden geçiyoruz. Peki neden? Her türlü ekonomik sistemin olmazsa olmazı olan emek gücünün üretimi ve yeniden üretimi son tahlilde insan sağlığının piyasa-dışı mekanizmalar aracılığıyla güvence altına alınmasına bağlı olduğundan neo-liberalizmin temel düsturlarıyla salgın krizinin dayattığı gerçekler arasında kapanması pek de mümkün olmayan bir açığı var ve bu farkın neo-liberalizmin anavatanı olan ABD ve İngiltere gibi ülkelerin sağlık sistemleri özelinde yıllar geçtikçe açıldığı da bir gerçek. Bu bağlamda neo-liberal kapitalizm devam ettiği müddetçe ortadan kalkmayacak ve kriz durumlarında sürdürülemez hale gelen bir çelişkinin varlığından söz edilebilir: Sağlık hizmeti üretiminin piyasaya terk edilmesi ile emek gücünün üretimi ve yeniden üretiminin sürekli kılınması arasındaki

çelişki. Bir diğer ifadeyle, salgınla etkin bir biçimde mücadele edilebilmesi için bu çelişkinin ikincinin -yani emek gücünün ve insan sağlığının- lehine çözülmesi gerekirken bunun neo-liberal koşullarda tam anlamıyla gerçekleşmesi mümkün değildir.

Dünya kapitalizminin aşınan ikinci dayanak noktası ise yeni uluslararası iş bölümü ile alakalıdır. Kapitalist emek sürecinde yeniden yapılanmanın bir parçası olarak, emek yoğun sektörlerin ABD ve Avrupa'nın gelişmiş ekonomilerinden emeğin görece bol ve ucuz olduğu az gelişmiş (çevre) ülkelere kaydırılması olarak tanımlanabilecek uluslararası yeni iş bölümü, olağan zamanlarda, sermayenin akışkanlığını hızlandırması, emek örgütlerinin elini zayıflatması ve emperyalist hegemonyanın varlığıyla paralel bir şekilde az gelişmiş ülkeleri emperyalist merkezlere daha bağımlı hale getirmesi gibi özellikleriyle halihazırdaki iktisadi sisteme işlerlik kazandırmak gibi bir işleve sahiptir. Ancak Covid-19 salgını gibi yerleşik yapıları sarsan olağanüstü bir gelişme karşısında yeni uluslararası iş bölümü işlevini yitirmeye başlamış; maske ve önlük gibi katma değeri son derece düşük tekstil ürünlerini üretmek bir anda müthiş bir imtiyaz oluvermiş; uluslararası iş bölümünü kendi çıkarlarına göre şekillendiren emperyalist ülkelerin avantajlı konumu en temel sağlık ekipmanlarına erişimde ciddi bir dezavantaja dönüşüvermiştir. Dolayısıyla uzunca bir süredir bu tür "değersiz" ürünleri ithal etmekle yetinen büyük ülkeler özellikle salgının ilk zamanlarında ciddi bir tedarik sorunu yaşamışlar, dahası sosyal refah seviyeleri açısından kendilerinden çok daha geride olan ülkelerin bu konudaki yardımlarına muhtaç hale gelmişlerdir.

Üçüncü olarak Covid-19 salgınıyla birlikte, post-fordist birikim rejiminin de birtakım zafırlarının ortaya çıktığı söylenebilir. Fordist birikim rejiminin büyük kitlelere yönelik büyük ölçekli standart üretim yapma ilkesinin işleme hale gelmesi, adına post-fordizm denilen yeni bir üretim rejiminin doğmasına yol açmıştı. Bu yeni rejime göre her şey "tam zamanında", yani talep edildiği zaman ve talep edildiği kadar üretilecekti. Söz konusu strateji değişikliğine, üretim fazlasından ve stoklamadan kaynaklı maliyetlerin minimize edilmesi amacıyla gi-

dildiğini ise söylemeye dahi gerek yok. Normal zamanlarda maliyetlerin düşmesini sağlayan dolayısıyla kârlılığı arttıran bu yeni birikim stratejisinin salgın gibi ani gelişen olaylarda deyim yerindeyse tam bir acizlik yarattığı artık görülmüş olsa gerek. Bir başka ifadeyle, olağan zamanlarda sadece sağlık çalışanlarının sınırlı ihtiyaçları doğrultusunda talep edilen maske ve önlükler salgınla birlikte toplumun tamamının temel ihtiyaçlarından biri haline gelmiştir. Bugün Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkede yaşanan koruyucu ekipman eksiğinin ve bu eksiğin adeta teşvik ettiği karaborsacılığın ve merdiven altı üretiminin yapısal nedenlerinden biri de hiç kuşkusuz budur.

Dördüncü olarak, güvence ve güvenlik ihtiyacının ete kemiğe büründüğü hemen her kriz durumunda olduğu gibi bugün de liberal-demokrasinin yetersizliklerinin su yüzüne çıktığını görüyoruz. Kanımızca Covid-19 salgınının bir sonucu da bu. Sınıfsal temellerinden kopartılmış, dolayısıyla toplumsal eşitlik mefhumuna değinmeyen bir “özgürlük” ya da “özgür toplum” vurgusunun en iyi ihtimalle boş bir demagojiye; en kötü ihmalle ise kapitalizmin yarattığı yıkımı perdelemek ve sınıfsal eşitsizlikleri bile-isteye gizlemek için kullanılan bir enstrümana tekabül ettiğini söylemek artık mümkün. Salgın karşısında karantina ve seyahat sınırlandırması gibi halk sağlığı için hayati önemdeki önlemlerin alınamamasının özgürlüklere verilen öneme bağlanmasını; bunun da ötesinde, hem önlemlerin hem de önlemleri alabilme iradesi gösteren ülkelerin “anti-demokratik ve otoriter doğalarına” vurgular yapılmasını gerçeklerle bağı kopmuş ya da kopmak üzere bir zihnin ürünü olarak okuyabiliriz. Çünkü ancak hayal aleminde yaşayan bir zihin hastane kapılarında ölmek üzere olan bireyler için sağlık hakkı yerine seyahat özgürlüğüne ya da diğer bireysel özgürlüklere vurgu yapabilir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, bu, ihtimaller arasında iyi olanıdır. Eğer kötü ihtimali tartışıyorsak, o halde bireysel özgürlüklerin bahane olarak kullanıldığını, ekonominin çarklarının dönmesi için insan hayatının açıkça feda edildiğini ve sermaye egemenliğinin “demokratik” de olsa aynı acı gerçeklere yol açtığından bahsedebiliriz.

Son olarak ise son otuz yıllık zaman diliminde dünya kapitalist sisteminin, en çok da emper-

yalist ülkelerin bağrında giderek büyüyen bilim ve aydınlanma karşıtı düşünce akımlarının olası akıbetinden söz etmeliyiz. Bu akımların, doğayı aklıyla kavrayabilen ve ona müdahale edebilme iradesini gösteren devrimci insan eylemiyle ebedi kavgası olan dinci-gericiliğe ve o iradeyi anti-demokratik ve merkeziyetçi bulan post-modern yaklaşımlara dayandıklarını söyleyebiliriz. Son yıllarda dinci-gericiliğe veya post-modern yaklaşımlara referans veren farklı çevreler aşı karşıtlığı gibi, insanlığın en büyük kazanımlarından birinin reddi üzerine kurulu, halk sağlığını açıktan tehdit eden kampanyaları ya doğrudan örgütlediler ya da onları desteklediler. Bu tür kampanyaların bireysel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirildiklerine, insanların tercihlerine saygı duyulması gerektiğine, dahası bu tür kampanyaların hiç hak etmedikleri bir akıl atfedilmek suretiyle sempatiyle anıldıklarına da çokça şahit olduk. Ama ne zaman ki bir salgın hastalık, Covid-19, dünyayı sarsmaya ve insanların hayatını doğrudan etkilemeye başladı ve tek kalıcı çözümün aşı olduğu ifade edildi, o zaman bilim ve aydınlanma düşmanlığının kimi zaman geleneksel kimi zamansa entelektüel soslarla sunduğu zırvaların değil, aydınlanmanın ve bilimin halk sağlığı için hayati önemde oldukları ortaya çıktı.

Sonuç yerine

Büyük olaylar, etkileri başladıkları ve bittikleri tarih aralığıyla sınırlı olmayan, insanlık tarihi üzerinde derin etkiler bırakan, öyle oldukları için de deyim yerindeyse tarihsel kırılmalar yaratan olaylardır. Devrimler, keşifler, büyük bilimsel buluşlar, bölgesel veya dünya çapındaki büyük ölçekli savaşların yanı sıra salgın hastalıklar da bu kapsamdadırlar ve ne acıdır ki insanlık bu büyüklüğü pek çok sefer deneyimlemek zorunda kalmıştır. Salgın hastalıklar yol açtıkları devasa can kayıplarıyla birlikte zaman zaman uzun vadeli etkiler de yaratmışlar; ya olağan şartlarda gerçekleşmesi mümkün olmayan gelişmeleri mümkün kılmışlar ya da olması çok daha uzun sürmesi beklenen toplumsal gelişmeleri hızlandırmışlardır. Öldürücü etkisi görece az olsa da üç-dört ay gibi kısa bir sürede dünyanın neredeyse tamamını etkileyen Covid-19 salgınının ülkemizde ve dünyada büyük çaplı bir iktisadi veya siyasi olaya yol açıp

açmayacağını şimdiden kestirebilmek mümkün olmamakla birlikte, içerisinde yaşadığımız sosyo-ekonomik ve siyasi siteme dair kimi nesnel gerçeklerin bu salgın sayesinde görünür kıldığını söyleyebiliriz. Bu yazıda, işte o nesnel gerçekleri ana hatlarıyla tespit etmeye çalıştık.

O gerçeklere dayanarak geleceğe dönük bir projeksiyon tuttuğumuzda ise şunları ifade etmek mümkündür: Salgınlar, diğer büyük olaylar gibi, kolektif hafızayı körelten, insan aklına ve iradesine ket vuran ve sosyal gerçekliği çarpıtan neredeyse her şeyi- en azından bir süreliğine-baskılamalarıyla da bilinirler. Böyle durumlarda gerçek tüm çıplaklığıyla ortadadır ve eski düzen sürdürülemez olduğunda insanlığın önünde iki alternatif belirir: Ya bir düzen değişikliği talep edilir ve o talep doğrultusunda harekete geçilir ya da insanların hastane kapılarında ve hatta sokaklarda sürünerek öldükleri düzenin bu en çarpık haline ikna edilebilmeleri için yeni zor ve rıza mekanizmaları devreye sokulur. Şimdi bu alternatiflerden somut olarak ne kastettiğimizi detaylandırarak anlatmaya çalışalım. Covid-19 salgını öncesinde de dünya ekonomisinin tıkrında olmadığı düşünülürken, salgının boyutları ne olursa olsun, üretim az ya da çok ama mutlak suretle bundan olumsuz etkileneceğinden ve etkili bir devlet müdahalesi olmaksızın kontrol edilemeyen küçülmeler söz konusu olacağından, her durumda iç talebin canlandırılmasına yönelik ekonomi-politikalara başvurulacağı söylenebilir. Ancak yeni tip koronavirüsün ekonomik yapıyı etkilemesi kaçınılmaz olmakla birlikte, bu etkinin toplumsal bir basınçla mı yoksa egemen sınıfların yeni bir yönlendirmesiyle mi gerçekleşeceğini bilmek oldukça zor. Eğer egemen sınıfların kontrolünde bir değişiklik olursa, bu durumda da, talep edilen değişikliğin ne ölçüde radikal olduğuna bağlı olarak iki ayrı senaryonun gündeme gelebileceği söylenebilir. Birinci senaryo, IMF'nin önerisinde de olduğu gibi, sistemde esaslı değişiklikler yapılmaksızın ekonomiye sınırlı düzeyde ve kurumsal olmayan devlet müdahaleleri yapılmasını, bunun yanında da toplumun yoksul kesimlerinin nakdi ve aynı yardımlar aracılığıyla desteklenmesini içerir. Bugün devletlerin genel eğilimlerinin bu yönde olduğu, peşi sıra açıklanan sosyal ve ekonomik paketler aracılığıyla sistemin ayakta tutulmasının hedeflendiği söylenebilir. Bu senaryonun, salgının sosyal sonuçları sürdürülebilir olduğu

müddetçe yürürlükte tutulabileceğini, aksi durumda ise yeni alternatiflere yönelinileceğini ifade edebiliriz. Salgının sürdürülebilir olmaktan çıktığı, yapısal değişikliklerin ise yine sadece egemen sınıflar tarafından belirlendiği bir durumda ise bugün gündemde olmamakla birlikte gündeme gelmeleri en azından teorik olarak imkansız olmayan diğer senaryoların önleri açılacaktır. 1930'lar Almanya'sında faşizmin adım adım kurumsallaşmasına benzer biçimde, mevcut iktisadi ve siyasi yapılanmada radikal bir değişikliğe gidilmesi, devlet aygıtının kök-tenci bir biçimde yeniden yapılandırılması ve bu sayede bir yandan iç talebin arttırılması diğer yandan ise toplumsal ve siyasal alanın büyük burjuvazi ve yönetici klikler için olabildiğince temizlenmesi o senaryolardan biri olabilir. Salgının kontrolden çıktığı ve fakat emekçi sınıfların siyaset arenasına dahil olup yeni yapılanmada bir biçimde etkili olmaya başladığı bir durumda ise yine iki olasılık vardır. Bunlardan birincisi Keynesçiliğin yeni bir türü olarak karşımıza çıkabilir. Ekonomiye sistematik ve kurumsal araçlarla devlet müdahalesinin olduğu, sosyal politikalarda devletin rolünün yeniden tanımlandığı, kamunun yeniden bir istihdam alanı olarak düzenlendiği ve sendikal örgütlenmelerin hız kazandığı bu modelde emek-sermaye dengesinin bir biçimde yeniden kurulduğunu ifade etmek yanlış olmaz. İnisyatifin egemen sınıfların elinden kaydığı ve emekçi sınıflara geçtiği bir senaryoda ise iç talebin arttırılması gibi basit bir ekonomi politikası dahi reform kapsamında olan bir uygulama olmaktan çıkar ve bir anda devrimin konusu haline geliverir. Emekçi sınıfların örgütlülük ve siyasallaşma düzeylerine bakıldığında böyle bir şey bugün için imkansız gibi gözükse de tarihin hızlı aktığı dönemlerde ihtiyatlı olmakta yarar vardır. O halde tarihin bir başka salgın hastalık sebebiyle çok hızlı aktığı bir dönemden kısa bir anekdotla bitirelim: İbn Haldun'un deyişiyle, tüm yerleşik dünya düzenini değiştiren veba salgını 14. Yüzyılda etkilediği nüfusun yaklaşık üçte birini yok etmiş; bu da, emek gücü arzının olağanüstü azalmasına ve işçi ücretlerinin de bir anda iki-üç kat yükselmesine neden olmuştu. İngiliz aristokrasisi yükselen işçi ücretlerine piyasanın görünmez eliyle değil de devletin demir yumruğuyla müdahale etmeye kalkıştığında ise önce Orta Çağ'ın en kanlı köylü isyanlarına giden yol açılmış, çok geçmeden de Britanya feodalizminin sonu gelmişti. ■

Ömrümüzden Bir-2 Ay Geçmiş Nedir ki, Yeter ki Ömrümüzün Bir-2 Ayı Kalmamış Olsun...

Deniz Baş

Kaç gün oldu, paranoyak olduk hepimiz. Paranoyak dediysem parayla kafayı bozmak değil bahsettiğim. Kişilik bozukluğu gibi biraz bu paranoyaklık, ya da daha kibar olayım, aşırı duyarlılık diyelim lafı sokmadan birbirimize.

Evdeyiz şimdilik. Dışarıda bir hayat var ama, uzak duracağız bir süre o hayattan. Okullar kapandı. Üniversiteler kapandı. Diplomalarda Eba Tv mezunu yazacakmış çok üst düzey bir çalışanın söylediğine göre (şaka şaka, sosyal medyaya yaymayın hemen).

Sadece EbaTv seyretmiyoruz tabi, haberleri de seyrediyoruz. Uzmanlar çıkıyor, bilmediğimiz üniversitelerdeki hocalar çoğu. Sanki korona virüsü bazı üniversitelerin reklam kuşağı gibi. Yeni öğrendik o üniversiteleri çoğumuz. Hemen hemen hep aynı şeyi söylüyorlar üstelik. Bu iyi bişey tabi. İstinye, Rumeli, Sağlık Bilimleri Üniversiteleri vs. Tabi onlar da sonuçta Yök'ün üniversitesi ama, arada bir İÜ, Cerrahpaşa, Hacettepe, Ege, 9 Eylül Üniversiteleri'nden hoca da görsek keşke. Farkı fark etmemiz gerek çünkü. Uzmanlar söylüyor ama, ne kadar söylerlerse söylesinler, biz farklı yorumluyoruz mutlaka. Eldiven de takarız maske de hem de. Bulabilsek bir de.

Sokaklar boş ama marketler, şantiyeler çalışıyor. Çalışan işçiler, koronaya mı emanetler,

kolonyaya mı, yoksa iş güvenlikçilerine mi, kimse bilmiyor. Dileğimiz bütün iş yerlerinde virüs yerine, bitler kol gezse sadece. Ölmese hiç kimse. Keşke ile dua ile.

Sokaklar boş. Getir götür işlerini yapan kur-yeler ve motorları var sadece. İş güvencesiz. Virüsü hem kapabilirler hem de taşıyabilirler. Çareleri yok ama. Eldivenleri var. Maskeleri var. Bilinçsizlik ile, bilinçli cahillikle çalışmak zorundalar belli ki.

Ömrümüzden bir ay geçecek dedik, geçti. Yine yeni bir ay başladı işte. Bu, benim kendi kendime kabullendiğim bir durum. Artık böyle yaşayacağız yani! Yeni normalimiz bu. Hem kendi kendime hem kendi kendime anlattım bunları. İçselleştirdim yani. Bukalemun misaliyiz. Bir ay boyunca "kim istemez mutlu olmayı, mutsuzluğa da varım bu hayatta" diyeceğim, tıpkı bizim Cemal gibi.

Hadi ordan len, diyorsanız eğer tabi, bu da sizin hakkınız. İşler devam ediyor çünkü. Kovulmamak için çalışmak zorundasınız. Devlet sizin maaşınızı garanti etmiyor. Ecnebi ülkeler 1000 dolar falan vaat ediyor vatandaşına. Bizi patronlara emanet ediyor hükümet. Duaları eksik etmeden ama.

Sokağa çıkma diyor devlet, ihaleler yapıyor. Pazarlar kuruluyor. Metrolar, metrobüsler çalışı-

yor. Postalar kargolar dağıtılıyor. At kıcındaki sinek ile empati günleri bu günler belli ki. At kıcındaki sinek kim mi, çalışanlar tabi ki. At? O patron, pardon.

Hakkımız tabi, dışarıda bir hayat var. Sokaklar boş ama, dışarıda bir hayat olduğunu biliyorsunuz. Nusret geziyor, sen neden evdesin. Kıskaçlıktan çatlıyorsun.

Sağlık Bakanı evde kal diyor ama, bir tarafı da diyemiyor. Ulaştırma Bakanımız boş durmuyor, ihaleler falan. Ayağı kayıyor ama sistem tıkırında tabi. Kanal İstanbul denen o gereksiz, o bitirilmesi mümkün olmayan projenin ilk ihalesi yapılabiliyor. İki adet tarihi köprü'nün taşınmasının ihalesi sözünü ettiğim ihale. Tarihi Dursunbey ve Odabaşı Köprüleri. Biz ki, 500 yıllık köprüleri yapan ecdadımızın, restorasyonunu ve güçlendirmesini yapıyoruz derken yıkan torunlarıyız. Biz ki, ecdadımızın yaptığı Tarihi Galata Köprüsü'nü kesip biçen ve iç eden torunlarıyız. O tarihi köprüleri de taşırız, tarihi yok eder, yine tarihimize sahip çıktık diye üste çıkarız. Sürekli haykırıyo-

rum; Kanal İstanbul'a Hayır!. Kanal İstanbul, İstanbul'u öldürecek bir hançer darbesi. Ve ilk hançer de geldi aslında. Hem de korona ile boğuşurken memleket. Ecdadımızın başına kar yağdırmış olduk sadece.

Toki şantiyelerindeki kalabalık, havaların ısınmasıyla daha da artıyor-artacak. İstanbul'da trafik yüzde elliye dayandı. Paraya olan ihtiyaç, paranoyaklığı baskın gelecek eninde sonunda. Berberlere kısmi af.

Patronlar evlerinde ama, işçilerinin şantiyelerde olması gayet normal. Hem işçi dediğin nedir ki. Patronlar kolonya alır kölelerin cephelelerine. Cephe ne ya, ceplerine... Kendileri kedileri gibi kıvrılır sedirlerine. (Kafiye olsun diye sedir dedim, yoksa patronların evinde sedir ne gezer, koltuklarına...)

Üç oda artı bir salonda geçen günümün notunu da şöyle düşeyim izninizle;

çok geçten daha kötüsü yok hayatımızda. ömrümüz bir-2 aydan ibaret olmasın diye, evimizdeyiz işte. aklımız e-işte. (Enişte değil; e-iş'te...) ■

Yasal Düzenlemeler, Covid-19 Salgını ve Mekansal Veri Değerinin Toplum Yararına Dönüşümü

Caner Güney*

Gelişmiş ülkeler vatandaşlarının ödediği vergiler gibi kamu kaynakları ile üretilen mekansal veri kümelerinden daha yüksek katma değerli bilgi, ürün ve hizmetler ile daha büyük toplumsal fayda elde etmek için bu veri kümelerini ücretsiz ve kolay erişilebilir duruma getirmek, mümkün olan en yüksek düzeyde kullanılmasını sağlamak için çaba gösterirken,

Türkiye’de merkezi hükümetin mekansal veri ve bilgilere yönelik izlediği politikalar giderek daha merkezîyetçi olup paylaşımdan uzaklaşmaktadır. Aşağıda ifade edilen iki torba yasada bulunan yasal düzenlemeler bu duruma örnek olarak gösterebilir:

· 10 Mart 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7099 sayılı ‘Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’ ile 3 Temmuz 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununa ek madde getirilmiş ve getirilmiş olan bu ek madde ile belediyelerin e-Belediye bilgi sistemini kullanmaları zorunlu kılınmıştır.

· 20 Şubat 2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7221 sayılı ‘Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı

Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 1. maddesinin 2. fıkrasında bulunan gerçek ve tüzel kişilerin coğrafi veri üretimi, paylaşımı ve satışı yapması ile ilgili düzenlemedir.

Asıl görevi coğrafi temel (referans) veri kümelerini üretmek ve mekansal veri kullanımını kolaylaştırmak olan merkezi hükümet kurumları (kamu tarafı), her iki yasal düzenleme incelediğinde özel sektöre rakip olacak otoriter bir yapı haline dönüşmektedir. Gelişmelerin neden bu yönde olduğu, diğer bir ifadeyle mekansal bilgi sektörünün geleceğini yok etme yönünde çaba gösterildiği anlaşılamamaktadır.

Eğer bu gelişmelerin motivasyon kaynağı günümüz ekonomisinin en önemli varlığının veri olması gerçekliği ve bu sayede Türkiye ekonomisine katkı sağlanacağı düşüncesi ise bu yaklaşım doğru, akılcı ve gerçekçi bir yaklaşım değildir. Peki doğru, akılcı ve gerçekçi olan yaklaşım nedir?

Öncelikle kamu tarafının öncelikle odaklanması gereken veri kümeleri; gerçek ve tüzel kişilerin ürettiği veri kümeleri değil, kamu kaynakları ile üretilen veri kümeleridir. Kamu tarafı öncelikle kamu kaynakları ile üretilen mekansal veri kümelerinin katma değerini ve toplumsal yararını nasıl arttıracakını çözümlemesi

* İTÜ. Dr. Öğretim Üyesi

gerekmektedir. Bunun içinde mekansal verinin üretim, kullanım, paylaşım vb. konulardaki politikalarını mekansal bilgi sektörünün tüm bileşenleriyle birlikte belirlemelidir.

Diğer ülkelere ve uluslararası organizasyonların çalışmalarına bakıldığında mekansal veri konusundaki gelişmeler iki eksen üzerinde ilerlemektedir. Bunlardan biri mekansal verinin ticarileşmesi ve mekansal veri marketlerinin oluşturulması, diğeri de mekansal verinin kullanımının ve paylaşımının demokratikleştirilmesidir. Her ne kadar liberal yaklaşımlar her ikisini birbirini destekleyecek şekilde geliştirmeye çalışsa da, kapitalist sistemin kontrol edemediği durumlar da ortaya çıkmaktadır. Örneğin ticarileşme kısmı fikri mülkiyet hakları ile ilişkilendirilirken, açık veri (açık mekansal veri) yaklaşımı veri mülkiyetinin topluma ait olduğunu savunmakta ve fikri mülkiye hakkına karşı çıkmaktadır.

Mekansal verinin ticarileşmesi konusu ülkelerin mali durumu ve ekonomik politikaları ile yakından ilişkilidir. Çünkü bu durumlarına göre hükümet-özel sektör, hükümet-vatandaş arası veri/mekansal veri üretiminin ve kullanımının iş modelleri belirlenecektir. Benzer biçimde devletlerin ne kadar hukuk devleti olduğu, yürütmeye hukukun üstünlüğünün ne kadar geçerli olduğu, yönetimin ve toplumların ne kadar demokratik davranış ilkelerine sahip olduğu da mekansal verinin ticarileşmesi ile ilgilidir.

Verinin/mekansal verinin ticarileşmesi konusundaki gelişmeler mekansal veri marketi'nin oluşturulması yönünde ilerlemekte ve genelde kamu tarafında bu konuda referans veri kümelerini bu markete taşıyarak öncülük yapmaktadır. Bunun nedeni de kamu kurum ve kuruluşlarının ürettiği veri kümelerinin resmi, doğru, güvenilir, güncellenebilir, sürekli kullanılabilir, şeffaf ve yüksek kalitede olmasıdır.

Peki kamu kurumları mekansal veri kümeleri üzerinden nasıl ekonomik değer üretecektir?

Bunun için öncelikle verinin değerinin üretim için yapılan yatırım miktarı ve veri marketinde ya da uygulamada özel sektör tarafından belirlenmiş olan kullanım veya satış ücreti olmadığı anlaşılmalıdır. Verinin asıl değeri toplumsal yararının ne olduğu, toplumun yararı için ne kadar sık ve yoğun biçimde kullanılabilmiştir. Bunun gerçekleşmesi içinde doğru ve güvenilir olduğu bilinen, ticari kaygıyla üretilmemiş olan kamu veri kümelerinin paylaşılması önemlidir. Mekansal veri kümeleri üzerinde yapay öğrenme ve/veya kural tabanlı otomatik kullanım süreçleri yaygınlaştıkça kamu kaynaklarıyla üretilmiş referans veri kümelerinin önemi ve değeri daha da artacaktır.

Asıl mekansal veri marketi ve mekansal veriden yüksek katma değerli bilgi, ürün, çözüm ve hizmetlerin elde edilebilmesi sözü edilen

kamu kaynaklarıyla üretilmiş ve web üzerinden servis edilen (adres, idari sınırlar, kadastroal veri kümeleri gibi) referans mekansal veri kümelerinin; sektörün diğer paydaşlarının ürettiği mekansal veri kümeleriyle (özel sektör tarafından üretilen veri kümeleri, nesnelere internet yaklaşımıyla sensörler tarafından üretilen veri kümeleri, toplumun gönüllü olarak ürettiği veri kümeleri, sosyal medya üzerinden üretilen veri kümeleri) bütünleştirildiğinde ortaya çıkacak olan yeni ve daha fazla iş potansiyeli ve mekansal bilgi sektörünün ekonomik büyümesi olarak anlaşılması gerekmektedir.

Mesele bu tür bir yaklaşımın ülke ekonomisine olan etkisini tahmin edebilmek ve buna göre sektörün tüm paydaşlarının katılımıyla oluşturulan politikaların uygulanmasında nasıl bir iş modelinin ortaya konulacağına yine sektörün tüm bileşenleri ile birlikte planlamasıdır.

Diğer bir konuda mekansal veriye erişiminin, kullanımının, paylaşımının demokratikleştirilmesi konusudur. 6698 sayılı ‘Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’ bu konuda bazı kısıtlamalar getirmektedir. Ayrıca COVID-19 salgını süresince kişisel verilerin salgını durdurmak/yavaşlatmak/sonlandırmak için ne kadar önemli olduğu tüm dünyadaki uygulamalarda gözlenmiştir. Buradan hareketle pandemiden önce ve sonra veri kullanım haklarının aynı olmayacağı, veri/mekansal veri kullanımının demokratikleşeceği beklenmektedir.

Ülkemizde kamu kurumları COVID-19 salgınına ilişkin olarak mekansal bilgi teknolojilerini, mekansal bilişimi ve mekansal zekayı ne kadar etkin kullanabilmişlerdir?

Salgın dağılımının harita üzerinde görselleştirilmesinde ve bu haritalar ile haritaların oluşturulmasında kullanılan mekansal veri kümelerinin servis edilmesinde ne kadar başarılı olabilmıştır?

Kamu tarafında geliştirilmiş birçok mekansal bilgi sistemi olmasına rağmen bu sistemler birlikte kullanılarak farklı mekansal analizler yapılabilmiş midir? Örneğin Mekansal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) kullanılarak salgından etkilenen vatandaşların bağımsız bölüm düzeyine kadar belirlenmesinde kullanılmış mıdır?

Yukarıda ifade edilen 7221 sayılı kanun ile yapılan düzenlemenin aslında farklı amaçlarla yapılması gerekmektedir. Gerçek ve tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri mekansal veri üretimi işleri sonucunda ürettikleri harita, harita bilgisi, mekansal model gibi mekansal veriye dayalı ürünleri kamu tarafında onaylatmaları öncelikle aşağıdaki nedenlerle gerekir:

· Üretilen ve onaylama sürecine yönlendirilmiş olan mekansal veri kümelerinin herhangi bir kamu kurumu tarafından kullanımında sakınca olmadığına onaylanması,

· Gerçek ve tüzel kişiler tarafından üretilen mekansal veri kümelerinin kamu tarafından üretilen mekansal veri kümeleriyle birlikte kullanılacak nitelikte (kalitede, doğrulukta, vb.) olup olmadığının değerlendirilebilmesi.

Bunları gerçekleştirebilmek için de kamu tarafında; hem kamu kurumlarının hem de özel ve tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri mekansal veri üretiminde meta veri kullanımının benimsenmesi ve mevzuat olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Meta veri olarak aşağıdaki veya daha geliştirilmiş bir sorunun yanıtı tutulabilir:

Hangi kurum/kuruluş ne tür veri kümesini ne amaçla hangi yöntemle ne tür çözümlükte ne doğrulukta hangi kurum/kuruluş için üretmekte ve üretilen bu veri kümesi üzerindeki haklar nelerdir?

Bu tür bir yaklaşımın başka bir amacı da mekansal bilgi sektörü dışındaki diğer sektörlerin de bu veri kümelerini kullanabilecek uygulamaların ortaya çıkarabilmek olmalıdır. Mekansal veri marketinin altyapısının bu tür metaveri üzerine kurulması, mekansal bilgi sektörünü ekonomik değer olarak büyütecek ve kalkındıracaaktır.

Peki bu yeterli mi? Tabii ki değil.

Daha da önemli konulardan biri de mekansal verinin kullanım süresini, haklarını, kısıtlarını vb. özelliklerini tanımlayacak geolisansların oluşturulması ve ‘Mekansal Veri Altyapısı (NSDI)’ kapsamında mekansal içerikler üzerindeki hakların yönetilebilmesidir.

Yani daha yapılacak çok şey var ... Bu daha başlangıç! ■

Mesleğimizin Dünü, Bugünü, Yarını*

Ahmet Aksoy

Mesleğimiz, farklı ülkelerde değişik isimlerle tanımlanır. Ülkemizde ise Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği, Harita Mühendisliği, Harita ve Kadastro Mühendisliği ya da Geomatik Mühendisliği adlarıyla anılır. Ama ne denirse densin mesleğimiz, yerbilimlerinin bir üyesi olan Jeodezi biliminin araştırmacı ve uygulayıcısıdır.

1. Jeodezi ya da Geodezi tanımı ve tarihsel gelişim süreci

Yunanca geōdaisía (geō yeryüzü ve daisía bölümlere ayırma) kelimesinden gelen Jeodezi, F.R. Helmert'in klasik tanımı ile "yeryüzünün ölçülmesi ve projeksiyonu bilimi" olarak ifade edilir. Yerin geometrik biçimini, çekim alanını ve onun uzaydaki konum ve hareketlerini inceleyen ve belirler. Bu üç konuda elde edilen bilgi ve bulgular bu konulara ilişkin sorunların çözümünde ve araştırmalarda birbirlerini destekler. Jeodezi, yeryüzünün ölçülmesi ve projeksiyonu öğretisidir ve en eski bilimlerden birisi olarak bilim ve teknolojinin gelişiminde önemli bir altyapı oluşturur. Jeodezi, astronomi ve matematik birbirinden ayrılmaz konulardır.

Jeodezinin tarihi birkaç bin yıla uzanır. Daha eski çağlarda Babillerin şehir planlarını ve tarım arazilerinin haritalarını toprak plakalar

üstüne çizdikleri bilinmektedir. Bu faaliyetlere günümüzde de gereksinme vardır; ancak kullanılan bilgi, donanım ve yöntemler önemli oranda gelişmiştir. Yol, köprü, kanal, tünel ya da hızlı tren rayları yüksek doğrulukta ölçme işlemleri gerektirir. Diğer taraftan taşınmaz mülkiyeti sağlıklı ölçülerle güvence altına alınmalıdır. Ayrıca yeni yerleşim ya da endüstri bölgelerinin oluşturulması ya da çevre sorunları için alınacak önlemler için de harita mühendislerinin işbirliğine gereksinme vardır. Toprak kullanma planlarının oluşturulmasından önce ilgili alanlarda genellikle iyelik durumlarının yeniden düzenlenmesi gerekir. Bu durumda da yine harita mühendisi devrededir.

Eratosthenes (İÖ 276-194) iki nokta arasındaki uzaklığı deve kervanlarının yolculuk gün sayısına göre belirlemişti. Günümüzde galaksi ötesinden gelen sinyaller alınmakta ve noktalar arasındaki uzaklıkların milimetre mertebesinde

* Bu yazının içeriği Prof. Dr. Ahmet Aksoy tarafından 14 Mayıs 2007 tarihinde Zonguldak Karaelmas Üniversitesinde gerçekleştirilen 4. Genç Haritacılar Günleri etkinliği kapsamında sunduğu "İlk Ders", 30 Ekim 2019 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi Harita Mühendisliği Eğitimde 70. Yılı Kutluyor başlıklı etkinlikte yaptığı "Harita Mühendisliği Öğretimi" konulu konuşma ve 14 Kasım 2019 tarihinde Türkiye Ulusal Jeodezi Komisyonunun Konya Teknik Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleştirdiği TUJK 2019 Çalıştayı Güncel Jeodezik Uygulamalar adını taşıyan etkinlikte yaptığı "Türkiye'de Jeodezi ve Geleceği" başlıklı sunumda ele alınan konular ile örtüşmektedir.

belirlenmesinde kullanılmakta, elektromanyetik dalgalarla yapay uydulara olan uzaklıklar belirlenmektedir. Ayrıca yalnız yeryuvarının şeklinin değil, kara parçaları arasındaki uzaklıkların belirlenmesinde de yeterli doğruluk sağlayan yöntemler geliştirilmiştir. Örneğin lazer ışınları bu uzaklıkların ve benzer şekilde yeryüzü noktalarının konumlarının belirlenmesinde devrededir. Okyanus yüzlerindeki yükseklik değişimleri vb. olgular da uydu yöntemleri ile kaydedilmekte ve bu sayede iklim değişikliklerinin etkileri önceden öğrenilebilmektedir.

Haritalar artık toprak levhalar üzerine çizilmekte, bilgiler, istendiğinde istenilen ölçek ve içerikte otomatik olarak çizilmek üzere, dijital formda bilgisayarda depolanmaktadır. Harita bilgilerinin oluşturulmasında uçak ya da uydulara yerleştirilen kamera ve elektronik sensörler kullanılmaktadır.

Yerin geometrik şekline ilişkin oluşturulan düşünceler çok eskilere dayanır. Örneğin eski çağların düzlem olarak algıladığı şekil, filozof Anaximander'e göre (İÖ 610-546) serbest dolaşan bir küredir. Daha güvenilir kaynaklar, Pythagoras'ın (İÖ 570-495), en ideal şekil olduğu ve yıldız olarak kabul edilebileceği için yerin şeklinin küre olması gerektiğini ileri sürdüğünü belirtmektedir. Aristoteles (İÖ 384-322) değişik delillerle küre şekli düşüncesini güçlendirmiş ve Eratosthenes yerküresinin yarıçapını, Assuan ve İskenderiye arası mesafeyi belirleyerek hesaplamıştır.

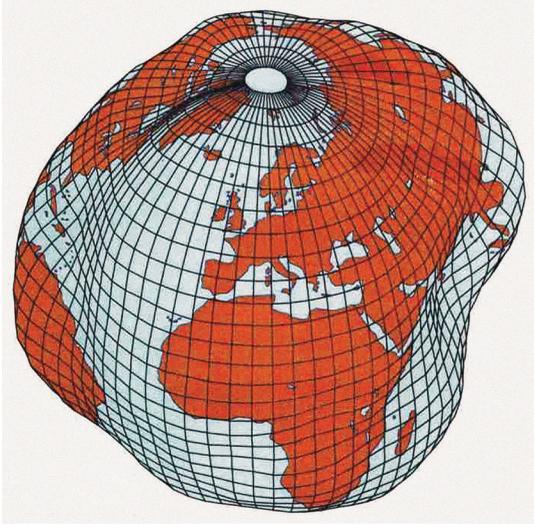
Bu gelişmelerden sonra, 16. yüzyılın başlarına kadar, dini tutuculuğun etkisi nedeniyle Jeodezi ile ilgili önemli bir gelişme olmamışken, Newton'un (1643-1727) kitle çekim yasası başta olmak üzere, oluşturulan teori ve ölçmelerle yerin şeklinin kutuplarda basık bir dönел elipsoit olduğu sonucuna varılmış, sonrasında değişik bilgiler meridyen elipsinin eksen büyüklüklerini belirleme çalışmalarını yürütmüşlerdir. Bu bilgilerin tanımladığı kendi adlarıyla adlandırılan elipsoitlerden en ünlüleri Bessel 1842, Clarke 1866/80, Hayford 1924, Krassowski 1940 ve Fischer-Mercury 1960 elipsoitleridir. Bu elipsoitlerde meridyen elipsi eksenleri a ve b, yapılan ölçülerin bölgelerine göre az çok değişmektedirler, çünkü kara parçalarında yeryuvarının eğriliği 1-2 km farklılık gösterebilmektedir. Ancak yerin şekli; dönел yer elipsoidinden az-çok fark-

lı, Listing'in 1872'de Geoit-Jeoit olarak tanımladığı yüzey, kara parçalarının altında da uzandığı varsayılan okyanus yüzeyidir. Geoit, denge durumundaki su yüzeyleri (eş potansiyelli yüzeyler) özelliklerini taşıyan kapalı bir yüzeydir. En belirgin özelliği, her noktasında yerçekimi doğrultusuna (çekül doğrultusuna) dik olması ve her noktasında geopotansiyel değerlerin değişmez olmasıdır. Bilim adamlarını bu sonuca götüren delillerden en belirginini, yerin şekli olarak alınan dönел elipsoidin bir noktasında hesaplanan elipsoit normalinin çekül doğrultusuna paralel olmamasıdır (çekül sapması).

İşte görev bu yüzeyin belirlenmesidir ve bir parçasının harita bilgileri olarak ifade edilmesidir. Bu olanaklı değildir. Çünkü geoit yüzeyi, çok dereceli bir yüzey olduğu bilinmekle birlikte, küre ya da dönел elipsoit gibi geometrik olarak ifade edilememektedir. Buna karşılık yöntem, geoidi, ona göre uygun konumlandırılmış bir model yüzey olarak referans elipsoidine göre uygun aralıklarda nokta nokta bu yüzeye olan yükseklik farkları (geoit ondülasyonu) ile belirlemektir.

Yeryüzünde herhangi bir noktanın belirlenmesi ve projeksiyonla bir düzlemde harita bilgileri olarak ifade edilmesi de yine yeryüzünde yapılan ölçülerin matematiksel ifadesi yapılabilen bir model yüzeye ve oradan da bir projeksiyon düzlemine aktarılması ile mümkündür. Uygulamalar da bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Model yüzey olarak ölçme yapılan bölgenin küçük olması durumunda düzlem, daha büyük alanlarda küre ve bir ülke ya da ülkeler büyüklüğünde alanlar için bir dönел elipsoit alınmış ve bu yüzeylerde tanımlanan koordinat sistemlerinde -düzlem, küresel ya da elipsoidal koordinatlar ile- tanımlanarak, bu bilgilerin matematiksel olarak bir düzleme aktarılması biçiminde gerçekleştirilmiştir. Konum koordinatları da denilen bu değerlere karşılık nokta yükseklikleri ayrı bir sistemde, yükseklik sisteminde, bir nivo yüzeyine göre (Eş potansiyelli yüzey) ayrıca tanımlanmakta ve belirlenmektedir.

Anılan problemlerin çözümü için karmaşık matematik, astronomi, jeofizik ve yan bilimlerin geliştirilmesinde ve uygulanmasında çok sayıda ünlü düşünür etkinlik göstermiş; tarihin farklı kesitlerinde yaşayan Pythagoras, Aristoteles, Archimedes, Eratosthenes, Posidonius, Halit

bin Abdülmelik, Ali bin İsa, Kaşgarlı Mahmut, İdrisi, Piri Reis, Abu W Biruni, Huygens, Newton, Cassini, Piccard, Bouguer, Legendre, Delambre, Everest, Gauss, Helmert ve daha nice bilgin çalışma ve buluşları ile bu sürece önemli katkılar sağlamışlardır. Bütün bu katkıların sonucunda yerin kabul edilen şekli düzlemde küreye, elipsoitten aşağıda abartılarak gösterilen patates biçimli geoida evrilmiştir.

Teorideki gelişmeler yanında Snellius tarafından 1615 yılında uygulamaya sokulan nirengi sistemi, yeni ölçme düzenekleri olarak Praetoris tarafından 1590 yılında geliştirilen Plançete ve bunun yanı sıra dürbün ve mikroskopun ülke ölçmelerinde yüksek doğrulukta kullanımı sorunların çözümünde etkili olmuştur.

1700'den sonra topoğrafik haritaların üretilmesinde matematiksel jeodezide geliştirilen hesaplama yöntemleri ürünlerde önemli iyileşme sağlamış, Carl Friedrich Gauss başta olmak üzere bilginlerin geliştirdiği Dengeleme Hesabı yöntemleri yeni ufuklar açmıştır. 1794'de 400'lük grad taksimatının uygulanmaya sokulması, 1808'de metrenin tanımlanması, 1914'de Carl Zeiss tarafından ilk fotogrametri kıymetlendirme aletinin yapılması, 1950'den sonra radyo tekniği ve kuartz saatlerine dayalı global bir zaman sisteminin uygulanmaya konması, teodolitlerdeki gelişmelerle açı ölçmelerinde doğrulukların yükseltilmesi, elektronik uzunluk ve açı ölçme yöntemlerinin uygulamaya konması ve bilgisayar tekniğinin gelişmesi çarpıcı dönüm noktaları olmuştur.

1960'dan sonra yer uydularının jeodezide kullanımına başlanmış, uydu jeodezisinde sağlanan büyük gelişmelerle ilk kez kara parçalarının ortak bir koordinat sisteminde birleştirilebilmesi olanağına ulaşılmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak, Jeodezide bilgi, bulgu ve yöntemler gelişmiş, istek ve beklentilere uygun olarak mesleki uygulama alanları önemli oranda genişlemiş ve üretilen hizmetler de çeşitlenmiştir. Mesleki faaliyetler salt teknik değil, toprak insan ilişkisi özelinde toplum düzeninin sağlanması ve korunmasında da etkilidir. Teorik çalışmalar yanında günümüzde, savunma, vergi, yargı, şehirleşme, imar, kamulaştırma, arsa ve arazi kullanımının düzenlenmesi, mühendislik projelerinin hazırlanması ve gerçekleştirilmesi, sosyal, kültürel, turistik teknik ve ekonomik planlama gibi toprakla ilgili her türlü tasarım ve uygulama ile taşınmaz mülkiyetinin devlet güvencesinde korunması hizmet ve faaliyetlerinde duyulan gereksinimler karşılanmaktadır.

2. Üretimdeki çeşitlenmelere dayalı olarak mesleki faaliyetler

Jeodezik Altyapı Çalışmaları

Jeodezik altyapı çalışmalarının başında nirengi, nivelman ve gravimetri ağı olarak çeşitlendirdiğimiz “Jeodezik Temel Ağlar”ın oluşturulmaları ve geliştirilerek yaşatılmaları gelir. Jeodezik çalışmaların tümü, temel ağı oluşturan noktalardan başlar. Temel ağların kurulup yaşatılması, gelişmiş toplumların asla ikinci planda tutamayacakları bir faaliyettir. Bu nedendir ki temel ağların bir ülkenin gelişmişlik düzeyini yansıttığı söylenmektedir.

Jeodezik faaliyetler olarak sıralanan hizmetlerin sürekliliği, bütünlüğü ve yaygınlığı, temel ağların da bir bütünlük içinde “Ülke ağları” olarak ülkeler bütünlüğünde, hatta ülkeleri ve kara parçalarını içine alan bütünlükte ele alınmasını gerektirmekte, ağlara ilişkin doğrulukların ise günün teknik ve toplumsal beklentilerini karşılamaya yetecek ölçüde olması istenmektedir.

Ülke sınırlarını aşan Jeodezik sorunlara birlikte çözüm aramanın bir sonucu olarak, 1864 yılında *Uluslararası Jeodezi Birliği* (IAG-International Association of Geodesy) ve daha sonraları *Uluslararası Kartoğrafya Birliği* (International

Association of Cartography), *Uluslararası Fotogrametri ve Uzaktan Algılama Birliği* (ISPRS-International Society for Photogrammetry and Remote Sensing) ve *Uluslararası Haritacılar Federasyonu* (FIG- Fédération Internationale des Géomètres) gibi uluslararası organizasyonlar kurulmuştur. Uluslararası Jeodezi Birliği 1919'da bugünkü *Uluslararası Jeodezi-Jeofizik Birliği*'nin (IUGG-International Union of Geodesy and Geophysics) bir üye topluluğu olmuştur. Özellikle bu organizasyonların faaliyetleri sayesinde jeodezide uluslararası ölçekte yoğun bir bilgi alışverişı gözlenmekte, teknoloji ve yöntemlerde de hızlı bir gelişmenin sağlandığı görülmektedir.

Bu gelişmelerin başında, uzay tekniğinin jeodezik amaçlı kullanımında, diğer adıyla uzay jeodezisinde ve bilgisayarlardan yararlanma tekniğinde kaydedilen ilerlemeler gelmektedir. 4 Ekim 1957 de SPUTNIK-1 uydusunun fırlatılması uydu teknolojilerinin kullanımının miladı olmuş; bilgisayar teknolojisindeki ilerlemelere GPS teknolojisinin de eklenmesi mesleki uygulamalarımıza çağ atlatmıştır. Bunların yanında uzaklıkların elektronik tekniği ile ölçülebilmesi jeodeziye yeni boyutlar ve imkanlar kazandırmıştır. Günümüzde yerden uydulara uzaklıkların lazer ışınlı uzaklık ölçerlerle ölçülebilmesi ve GPS tekniği ile uydu gözlemlerinden noktaların üç boyutta konumlarının yeterli doğrulukta belirlenmesi mümkün olmaktadır. Artık klasik jeodezide yersel ölçülerle oluşturulan nirengi ağları yerini GPS ağlarına bırakmıştır. Bu sayede ulusal ve uluslararası nirengi ağları kurulmuştur ve kurulmaktadır.

Konum Belirlemede GPS

1973 yılında Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı, Los Angeles Hava Kuvvetleri Üssü Ortak Program Ofisinden, uydulardan yararlanarak, herhangi bir yönde hareket eden ya da hareketsiz duran bir objenin (özellikle silahlı kuvvetlerin bir objesinin) navigasyonunun (yani konum ve hızının) belirlenmesini sağlayabilecek bir sistemin geliştirilmesi istenmiştir. Sistem, navigasyona ek olarak, yüksek doğrulukta bir zaman servisini vermeli, sonuçlar zaman yitirilmeden, yani ölçmelerden hemen sonra kullanıma hazırlanabilmelidir. Bu sistem ayrıca her hava şartında, günün her saatinde, herhangi bir yeryüzü noktasında ya da yeryü-

züne yakın bir noktada (yani karada, denizde ve havada) çalışabilmelidir. Bugün sadece GPS harfleriyle anılan (NAVSTAR GPS-NAVigation System with Timing And Ranging Global Positioning System) teknik, bu görevlendirmenin sonuç ürünüdür. Devreye girmesinden hemen sonra, bu sistemin, askeri amaçlar için kullanımı yanında, sivil alanda da kullanılma olanaklarının varlığı fark edilmiştir.

Sistemin Jeodezik açıdan en ilgi çeken olanağı olan üç boyutlu konum belirleme, bilindiği gibi, uzunluk ölçülmesine dayanır. Uzayda bir noktanın üç boyutlu sistemde koordinatlarının belirlenmesi, bu noktanın bilinen en az üç noktaya uzunluğunun ölçülmesini gerektirir. Bu yöntemdeki bilinen noktalar, uydularla sağlanmaktadır. Herhangi bir anda uydunun koordinatlarının hesaplanabileceği uydu yörünge değerleri, uydu tarafından modüle edilmiş radyo sinyalleri ile yayınlanmaktadır ve her an kullanıcının yararlanmasına hazırdır. Koordinatları aranan gözlem noktası ile uydu arasındaki uzaklık için, uydudan sinyal çıkış ve alıcıya giriş zamanının yüksek doğrulukla belirlenmesi gerekmektedir. Uyduda bulunan bir saatin sinyal üzerinde üreteceği zaman işareti ile sinyal yayımının zaman noktaları belirlenebilmekte, geliş zamanı ise alıcıda bulunan bir saatle saptanmaktadır.

Uydudaki ve alıcıdaki her iki saat tam olarak senkronize edilemeyeceğinden, geometrik uzaklığı bu iki saat verileri ile istenilen doğrulukta belirlemek mümkün değildir. Yüksek doğruluklu uydu saatinin hatasız ve tüm uydu saatlerinin senkronize çalıştıklarının kabul edilebilir olmasına karşılık, alıcı saat hatasını bir bilinmeyen olarak işleme sokmak gerekir. Bu durumda uzaysal konum belirleme için, belirlenmek istenen noktanın üç koordinatına ek olarak, alıcıdaki saat hatası da dördüncü bilinmeyen olarak belirlenmek durumdadır ve bu bilinmeyen değişik uydulardan aynı anda belirlenen uzaklıkların bilinmeyen sıfır noktası eki gibi düşünülebilir. Bu yüzden ölçü değerleri *Pseydo (yakıştırma) uzaklıklar* olarak tanımlanır. Bu dört bilinmeyeni belirlemek için bu durumda dört pseydo uzaklığa gerek vardır. O halde bir gözlem yerinde aynı anda dört uydu gözlenebilmelidir. Bu demektir ki, GPS için ileri sürülen, dünyanın her yerinde ve günün her anında uygulanabilirlik koşulu nedeniyle, en az dört

uydu her an (yani gün 24 saat) her yerde aynı anda gözlenebilir şekilde var olmalıdır ve vardır.

1978-1985 yıllarında test ve geliştirme aşaması için fırlatılan uydulardan sonra hizmet uyduları fırlatılmaya başlamış ve Temmuz 1993'de, her birinde 4 uydu olmak üzere 6 uydu yörüngesinde, yaklaşık 20200 km yükseklikte dünya etrafında dolanan ve sürekli, yukarıda sözü edilen kodlandırılmış radyo sinyalleri yayan, 24 uyduya tamamlanmıştır. Bu 24 uydudan 21 tanesi düzenli uydu ve kalan 3'ü, öncelikle devre dışı kalacak uydular için hizmete sokulacak yedek uydulardır. Yedek uydular da radyo sinyali yayarlar ve bu nedenle aktif uydu olarak tanımlanırlar.

Uydu Yörünge Düzlemleri ekvator düzlemine göre 55° eğimlidirler. Uydu yörüngeleri yaklaşık daire şeklindedir ve bir uydunun tam dolanım süresi 12 saattir. Yani dünya, eksenini etrafında 360° dönünceye kadar uydu 2 tam dolanımını tamamlamış olmaktadır. Bu durum bir yıldız gününün bitimindeki durumdur. Bir yıldız günü bir güneş gününden yaklaşık dört dakika farklı olduğu için, bir uydunun doğuş ve batış süreleri de bu miktar kadar kayar (uydu bir gün öncesine göre 4 dakika önce doğar ve batar). 24 uydu ile yeryüzünün her noktasında, her türlü hava şartında ve her an, en az 15° eğim açısında 4 ila 8 uydudan sinyal alınabilmektedir.

GPS uydularının başta gelen görevi, uygun alıcılarla kaydedilebilecek sinyaller göndermeleridir. Bunun için her uydu bir saat (Osilatör), bir mikroşlemci, bir verici ve bir antenle donatılmıştır. Bir uydu güvertesinde ek olarak çok sayıda yedek saat bulunur. Enerji gereksinimi, her biri yaklaşık 7 m^2 yüzey alanına sahip iki güneş kollektörüyle sağlanır.

Uyduların denetimi, *Denetim Bölümü* denilen yer kontrol noktalarından yapılır. Bu gözlem noktalarının görevleri, uyduların yörünge elemanlarının önceden hesaplanması, anlık hata ve gidiş hatası yönünden uydu saatlerinin izlenmesi, uydulara navigasyon haberlerinin yüklenmesi ve tüm sistemin genel kontrolüdür.

Jeodezik amaçlarla GPS alıcıları ile faz ölçülerine dayalı olarak belirlenen "Yer noktası-Uydu" arasındaki uzaklıklardan, bir üç boyutlu koordinat sisteminde gözlem noktasının üç boyutlu koordinatları hesaplanır. GPS tek-

niğinde kullanılan koordinat sistemi, WGS84 adıyla anılan bir koordinat sistemidir. Bu sistemde başlangıç noktası yerin ağırlık merkezi, z eksenini, yerin bir zaman noktasındaki dönme eksenini, x eksenini z eksenine içine alan ve Greenwich noktasından geçen meridyen düzleminde z eksenine dik doğru ve y eksenini z ve x eksenine dik eksenidir. Yerin dönme eksenini katı yer noktasına göre hareketlidir ve bu durum *kutup noktası gezinimi* olarak ifade edilir. Ayrıca yer noktaları da jeodinamik özelliklerle hareketlidir. O yüzden bir noktanın ölçü anında GPS ile belirlenen koordinatları, WGS84 sistemi koordinatlarından farklıdır. Koordinatlardaki değişimler hesaplanarak, gözlem anındaki koordinatlarla belli bir anda ki koordinatlar arasında dönüşüm yapılır.

Jeodezik Ağlar

GPS'nin önemli fonksiyonlarının başında, yeryuvarı bütününde *Uluslararası Yersel Referans Ağı ITRF*'nin (International Terrestrial Reference Frame) oluşturulmasına katkısı gelir. *Uluslararası Referans Ağı*, uluslararası bir organizasyon olan *Uluslararası Yer Dönme Servisi IERS* (International Earth Rotation Service) tarafından oluşturulmaktadır. IERS, *Uluslararası Jeodezi ve Jeofizik Birliği* ve *Uluslararası Astronomi Birliği*'nin (IAU-International Astronomical Union) 1988 yılında birlikte oluşturduğu bir organdır ve Dünya Dönme Parametreleri için bilimsel ve teknik referans değerlerini ve uluslararası uzaysal ve yersel referans sistemlerinin gerçekleştirilmesini üstlenmiştir.

Jeodezi terminolojisinde Referans Ağı (Reference Frame), ideal tanımlı bir referans sisteminde, koordinatları belirlenen noktalar kümesidir. Bu koordinatlarla ideal sistem olunca temsil edilmiş olur. Koordinatları *Uluslararası Yersel Referans Sisteminde* (ITRS-International Terrestrial Reference System) belirlenen noktalar kümesi, *Uluslararası Yersel Referans Ağı ITRF* adını almaktadır.

IERS, ITRF noktalarının koordinatlarını ve koordinatlardaki değişim hızını VLBI, LLR, SLR, GPS ve DORIS/Doppler ölçülerine dayalı olarak belirler ve yayımlar. Bu bilgileri karşılıksız olarak İnternette indirmek mümkündür. ITRF, diğer işlevleri yanında, büyük alanlarda uzay teknolojisi ile kurulacak birim referans sistemlerine

de dayanak olmaktadır. Bu tür ağlara, ITRF'nin sıklaştırılması gözü ile de bakabiliriz.

Gelecekteki *Jeodezik GNSS Ağları* üç dereceli ve hepsi ± 1 cm'den daha yüksek doğruluğa sahip olacak şekilde planlanmaktadır. Bunlar A derece Kıtasal Referans Ağları, B derece Ulusal (Ülke) Temel Ağları ve C derece bütün diğer GNSS ölçmeleri için sıklaştırma ağları şeklinde sıralanırlar.

A derece ağlar bağlamında istasyonlar arasındaki uzaklıkları 300 km ile 500 km olan ve *Temel Nokta* (Fiducial Point) olarak hizmet verecek kıtasal ağların oluşturulması hedeflenmiştir. Bu ağların çözümlerinin, çift frekanslı alıcılar, her noktada uzun süreli ölçme, hassas yörünge bilgisi ve Bernese GNSS değerlendirme programı gibi ileri değerlendirme programları ile gerçekleştirilmektedir. Bu tür kıta ağlarına örnek olarak, başlangıçta 90 noktalı olup noktaları gittikçe sıklaştırılan *Avrupa Yersel Referans Ağı* (ETRF-European Terrestrial Reference Frame) gösterilebilir.

Avrupa topluluğunu oluşturan ülkeler, jeodezik çalışmalarını kendi jeodezik datum, koordinat ve yükseklik sistemlerine göre yürütüyorlarken, aynı ölçekteki harita paftalarının, farklı datumlu nirengi ağlarına, farklı referans elipsoidlerine dayalı olmaları ve ayrıca pafta sınırları olarak farklı coğrafi koordinatların kullanılmış olması nedeni ile kenarlaştırılmalarının mümkün olmasının, uzun vadede, özellikle Avrupa genelinde *yer bilgilerine dayalı (mekansal) bilgi sistemlerinin* oluşturulmasında önemli bir sorun olacağı değerlendirilmiş ve ortak bir jeodezik sistem oluşturma zorunluluğu duyulmuştur. Kaldı ki, otoyol, demiryolu gibi sınırlar ötesine uzanan mühendislik projeleri ve akla gelebilecek diğer hizmetler için tek bir koordinat sisteminin kullanılması gerekmektedir. Sistemlerin birleştirilmeleri için, *Avrupa Datumu 50* (ED50) ve *Avrupa Datumu 70* (ED70), *Avrupa Birim Nivelman Ağı* (UELN73) gibi daha önce yapılan çalışmalar, ülke sınırlarını aşan çalışmalar olmakla birlikte, bir taraftan eski ölçülere dayanmaları, diğer taraftan yeterince geniş olmamaları nedeni ile Avrupa çapında jeodezik uygulamalarda yeterli görülmemişlerdir. Avrupa genelinde prezisyonlu jeodezik çalışmalar ve ayrıca değişik jeodinamik çalışmalara dayanak olmak üzere birim sistemde Jeodezik ağ sorunu IAG'nin 1987 yılı toplantısında ele alınmış ve bilimsel ve teknik yönden bu sorunu çözmek üzere

Avrupa Referans Ağı EUREF (EUropean REference Frame) adı altında bir alt komisyon kurulmuştur. Bu komisyon tarafından, o güne kadar yapılan uygulamalardan alınan tatmin edici sonuçlar göz önünde tutularak, 1987'de GPS tekniği ile sözü edilen ETRF'nin kurulmasına karar verilmiştir. Bu ağ 1990 yılında IERS'nin oluşturduğu ITRF datumuna dayandırılmış, dayanak noktaları olarak Avrupa karasının stabil kesimi için ITRS'nin 1989 yılı değerlerinin alınması ve bu sistemin ETRS 89 (European Terrestrial Reference System 1989) adını alması tavsiye edilmiştir. Bu sistemi oluşturmak üzere kurulan ETRF'de ilk ölçme kampanyası Mayıs 1989'da yaklaşık 60 adet çift frekanslı alıcı ile gerçekleştirilmiş, daha sonra ilave kampanyalarla genişletilmiş ve 1992'de değerlendirme sonuçları alınmıştır. Eylül 1989'da Harita Genel Komutanlığı ile o dönemdeki adıyla *Alman Uygulamalı Jeodezi Enstitüsü* (IfAG-Institute für Angewandte Geodäsie), günümüzdeki adıyla *Alman Federal Jeodezi ve Kartografya Dairesi* (BKG-Bundesamt für Kartographie und Geodäsie) arasında yapılan bir protokolle, WEGENER-MEDLAS projesi kapsamındaki 3 SLR noktasına dayalı olarak, ülke temel nirengi ağının 20 noktası da bu sisteme bağlanmıştır. ETRF benzeri kıtasal ağlar Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da da mevcuttur.

B derece kapsamında ülkelerin büyüklüğüne ve işin amacına bağlı olarak, istasyonlar arasındaki uzaklıkları 50 km ile 100 km arasında değişen Ulusal Ağlar veya Ülke Ağları bulunur. Bu basamak için A derecede oluşturulan noktalar sabit nokta olarak kullanılır. Bu ağlarda da noktaların doğruluğu ± 1 cm olarak öngörülmektedir ve bir ülkenin tümünde homojen bir koordinat sisteminin sağlanması hedeflenmiştir. Bu ağlara bir örnek olarak Almanya'nın kısaca DREF (Deutsches REFerenznet) olarak adlandırılan referans ağı gösterilebilir. DREF ağındaki gözlemler 1991 yılında 83 adet çift frekanslı alıcı ile gerçekleştirilmiştir. Ağ, 20'si A Derecedeki EUREF istasyonu olmak üzere, ara uzaklıkları 70 km ile 100 km olan toplam 109 istasyondan meydana gelmektedir. Benzer olarak İsviçre'de Ülke Ölçmeleri 1995 (LV95-LandesVermessung 95) adı altında kurulan ulusal ağ ara uzaklıkları 30 ile 40 km olan toplam 100 noktadan oluşmaktadır. Belçika, İngiltere, Hollanda, Avusturya, Polonya'da ve diğer Avrupa ülkelerinde kurulan ulusal ağ örneklerinin

yanı sıra Türkiye de TUTGA 99 ile EUREF ağını sıklaştırarak B dereceli ülke ağlarını oluşturan ülkeler arasına katılmıştır. Ulusal ağların uygulamanın gereksinmelerine göre sıklaştırılmasıyla C dereceli ağlar oluşturulmaktadır.

Harita bilgilerini oluşturmak için GPS gibi sistemlerle yer noktalarının üç boyutlu koordinatlar sisteminde ifade edilmeleri yeterli değildir. Noktaların düzlemde, düzlem koordinatları ile ifade edilmeleri gerekir. Bu işlem, klasik jeodezide olduğu gibi bir referans elipsoidinin tanımlanması ve geoitte konuşlandırılması yoluyla sağlanır. IUGG'nin 1979'da kabul ettiği referans elipsoidini tanımlar. Bu elipsoit merkezi yerin ağırlık merkezinde ve dönme eksenini de bu tarihte yerin dönme eksenini ile paraleldir. ABD'nin WGS84 sisteminde de bu elipsoit esas alınmıştır.

Noktaların GPS sistemi ile elde edilen üç boyutlu dik koordinatları ile noktaların elipsoidale coğrafi koordinatları ve elipsoit yükseklikleri hesaplanır. Bu koordinatlarla Gauss-Krüger ya da Universal Merkator gibi projeksiyon sistemlerine göre noktaların düzlem koordinatları hesaplanır. Nokta yükseklikleri ise elipsoidale yüksekliklerdir. Noktaların geoit yüzeyinden olan yükseklikleri (Ortometrik Yükseklikleri) için geoitle anılan elipsoit arasında yükseklik farklarının bilinmesi gerekir.

Deniz Jeodezisi

GPS tekniğinin uygulamada yaygınlaşması, klasik jeodezide ele alınamayan bazı sorunları da gündeme getirmiştir. Bunlardan birisi Deniz Jeodezisi'dir. Özellikle Deniz Jeodezisi, son yıllarda denizlerin ekonomik açıdan kazandığı öneme paralel olarak, jeodezinin önemli faaliyetleri arasına girmiştir. Bu önem, denizlerin insanlar için yaşama alanı, gıda ve hammadde rezervleri barındıran alanlar olarak gün geçtikçe daha büyük oranda ilgi çekmesinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde ham petrolün dörtte birine yakın miktarı denizlerden kazanılmakta ve bu oranın ilerdeki yıllarda yarıya ulaşacağı hesaplanmaktadır. Deniz tabanlarının yüzeyinde ve altında önemli miktarda magnezyum, bakır, nikel ve kobalt madenleri bulunmaktadır. Balıklar ve deniz bitkileri, bugün olduğu gibi gelecekte de insanların besin maddeleri olarak önemlerini artırarak koruyacaktır. Kısaca milletlerin

denizlerden pay alma çabaları yoğunlaşarak sürecek ve denizlerde teknik faaliyetlerdeki işlevi yanında, paylaşımındaki hukuksal sorunların çözümünde (örneğin kıta sahanlıklarının belirlenmesinde) en büyük sorumluluğu jeodezik faaliyetler olacaktır.

Temel Harita Üretimi ve Güncellenmesi

Jeodezinin diğer bir faaliyet alanı, farklı ölçek ve özelliklerde, değişik gereksinimleri karşılayan temel haritaların yapımı ve değişmelerin sürekli işlenerek, güncel tutulmalarıdır. Temel haritalar ilk üretimine 19. Yüzyıl başlarında Almanya'da rastladığımız, değişik gereksinimleri karşılayan ve devlet tarafından oluşturularak güncel tutulan harita takımlarıdır. Örneğin ülkemizde 1/5000 ve 1/25 000 ölçekli topoğrafik haritalar ile 1/25 000 ölçekli haritaların genelleştirilmesi ile elde edilen 1/100 000 ve 1/250 000 ölçekli haritalar temel harita sınıfına girer. Bu haritaların yapımında kartoğrafik ifade için matematik esaslarla, çizim ve çoğaltma teknikleri kullanılıp geliştirilmekte, böylece Geomatik Mühendisliği'nin bir disiplini olarak Kartoğrafya ve diğer bir disiplini olarak fotoğrafı harita ve harita bilgileri üretme tekniği olan Fotogrametri, gelişen teknolojiye paralel olarak gün geçtikçe önemlerini artırmaktadır. Son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren Uzaktan Algılama teknikleri de faaliyet alanlarımıza giren bir teknolojidir.

Kadastro/Arazi Yönetimi

Mesleğimizin diğer bir faaliyet alanı, İÖ 2500 yıllarında Babiller ve Eski Mısırlıların başlattıkları, ancak daha gelişmiş olarak Fransız İhtilalinden sonra hayata geçirilen *Kadastro* faaliyetleridir. İhtilalin "Tüm vatandaşlar için eşitlik ve adalet" ilkesi, adil bir vergilendirme için *vergi kadastro*sunun yapımını başlatmış, bu faaliyetler daha sonraları iyelik sınırlarını güvence altına almayı hedefleyen mülkiyet *kadastro*suna dönüşmüş, günümüzde ise büyük ölçekli harita ve harita bilgileri gereksinimi duyan değişik faaliyetlerde, mekansal bilgi sistemlerinin temel altlığını oluşturan *baz bilgiler* olarak kullanılan *çok yönlü kadastro* halinde gelişmiştir.

Kırsal ve Kentsel alan düzenlemeleri, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma gibi daha genel bakışları da içeren, kısaca doğanın

yeniden düzenlenmesi ve yeniden şekillendirilmesi ağırlıklı çalışmalar olarak tanımlanabilecek *Arazi Yönetimi* de, öteden beri meslek alanımızın geniş bir ilgi ve uzmanlık alanıdır. Çoğaltılamaz olan arsa ve arazilere ilişkin sorunlardaki çözüm beklentileri, taşınmazlarla ilgili çağdaş ve bilimsel düzenlemeleri gerektirmektedir. Taşınmazlar konusunda haritacılık çalışmalarının odağında kadastral çalışmalar yer almakta, bunu önem ve öncelik sırasında arazi düzenlemesi izlemektedir.

Arazi Yönetimi kapsamındaki faaliyetler üç grupta toplanmakta ve bunlardan *Gelişme Planlaması*, toplumumuzun gelişen değişik gereksinmelerini karşılamak üzere şehir ve kırsal alanlarda sürekli ihtiyaç duyulan planlama çalışmalarını içermektedir. Düzenli yapılaşma için gerek duyulan arazi kullanım ve yapılaşma planlarının hazırlanması, tarım toprakları ile, endüstri, ticaret ve diğer bazı alanların kullanım şekillerinin değiştirilmesinde gerekli olacak arazi ve köy yerleşme alanlarının düzenlenmesi ve bunun gibi ekonomik, ekolojik, sosyal ve kültürel açıdan bütünlük gelişme planlarının hazırlanması ve uygulanması çalışmaları bu kapsamdadır.

Diğer taraftan *Toprak Yönetimi* başlığı altında arsa ve arazi kayıt sisteminin kurulması, arazi ve arsa değerlerinin belirlenmesi, arsalaşmadaki gelişme anlamında toprak düzenlemesi çalışmaları, arazi yönetiminin diğer bir alt disiplindir.

Arazi yönetiminin diğer bir bileşkesi *Ekolojik Planlaması*'dir. Ekolojik düşünme ve uygulamaya geçirme, modern gelişme planlamasında temel unsurdur. Doğanın korunması ve doğal yapının bakımı, şehir ve kırsal alanların ekolojik dengesi için vazgeçilmez faaliyetleri, ekolojik planlama içeriğindedir.

Mühendislik Ölçmeleri

Diğer önemli faaliyet alanı, çok eski tarihli faaliyetlerden birisi olan *Mühendislik Ölçmeleri*'dir. Bu faaliyetler, doğa ile ilgili diğer mühendislik hizmetlerinin projelendirilmesi ve uygulanmasında büyük önem taşıyan faaliyetlerdir. Son zamanlarda gelişen *Endüstriyel Ölçme* uygulamalarını da bu çerçevede saymak gerekir.

Jeodinamik Çalışmalarda Jeodezi

Jeodezik çalışmalar, uzun süre yeryuvarının statik yapıda olduğu varsayımı ile yönlendirilmişken, özellikle 2. Dünya Savaşından sonra yapılan değişik disiplinlerdeki çalışmalar sonucu elde edilen bulgularla kesinlik kazanan *Dinamik Yeryuvarı* gerçeği karşısında bilim dünyası, yeryuvarına ilişkin geometrik ve fiziksel değişimlere, *Jeodinamik Parametreler* olarak ilgi duymaktadır. Bu bilgiler yer kabuğundaki biçimlenmeye ve küresel, kıtasal ve yerel alanlarda geçmişteki ve gelecekteki değişimlere ışık tutacağı yönünden gittikçe önem kazanmaktadır. Depremlerin oluşması ve önceden kestirilmesi de dahil olmak üzere, yer kabuğu ve *Levha Tektoniği*'ne ilişkin teori ve hipotezlerin doğrulanması, bu değişimlerin olurunca kısa zaman aralıklarında belirlenmesi ve izlenmesine bağlı bulunmaktadır. Bu durum kabuk hareketlerinin saptanmasında kullanılan jeodezik kontrol noktalarının uzay-zaman boyutlarında, yüksek doğrulukta belirlenmesini gerektirmektedir. Bu faaliyetlerle jeodezi, jeodinamik sorunların çözümünde de önemli yerini almıştır.

Jeoinformasyon ya da Mekansal Bilgi Sistemleri

Jeoinformasyon, mekansal bilgilerin toplanması, betimlenmesi ve sunumu olarak özetlenebilecek faaliyetler kapsamında mekansal bağlantıları ile gerçek dünyanın objelerinin algılanması ve görüntülenmesi çalışmalarını içerir

Uçak ve uyduların algılayıcıların taşıyıcıları olarak kullanılmaları ile yeryuvarının gözlenmesi ve incelenmesinde beklenmedik ölçüde bir gelişme sağlanmıştır. Çeşitli dinamik doğa oluşumlarının sürekli, kapsamlı ve ekonomik gözleme çalışmaları olarak Uzaktan Algılama yöntemleri, Jeoinformasyonun bir ayağıdır.

Bir taraftan gelişen algılama tekniği ile ya doğrudan sayısal kaydedilerek ya da hassas tarayıcılar ile fotografik olarak elde edilen iki ve çok boyutlu sinyallerin fotogrametrik donanımlarda işlenmesi ve resim analiz yöntemleri ile sayısal fotoğrafların otomatik yönlentmeleri ve rödresmanı ile üretilen bilgilerin, diğer taraftan taşınmaz mülkiyeti, topoğrafya ve alan düzenlemesinden çevre korumasına uzanan konulara ilişkin bilgilerin ve değişik başkaca verilerin

irdelenmesi, işlenmesi, ilişkilendirilmesi ve sunumunu kapsayan *Jeoinformasyon Sistemleri* ya da diğer adıyla *Mekansal Bilgi Sistemleri*, jeoinformasyonun diğer bir ayağıdır.

Kartoğrafya çalışmaları mesleki faaliyetler arasında diğer bir alandır. Tarihsel gelişim içinde, bir yandan çok amaçlı ve çok yönlü haritalara olan gereksinimin artması, diğer yandan da gelişen teknoloji sayesinde, kağıt üzerine çizilmiş ya da basılmış haritalar yerine, bilgisayar ekranında görüntülenebilen sayısal haritaların üretimi, kartoğrafik çalışmalara yeni boyutlar kazandırmıştır. Jeoinformasyon sistemlerinin içeriğinde ya da diğer formatlarda var olan mekansal bilgilerin otomasyon destekli ya da tam otomatik sunumu, kartoğrafyanın güncel uğraşları olmuştur. Kartoğrafya faaliyetlerindeki dallanmalar, yalın harita ve kadastro bilgileri bazında, CBS uygulamalarının her alanına yayılmış, ayrıca Multimedya tekniklerinin kullanımı ile üç boyutlu görselleştirmeler artan bir önem kazanmıştır.

Gelişen mesleğimizin kullanıcıya dönük sonuç ürünü, kuşkusuz yer bilgilerine dayalı, diğer bir deyişle «mekansal» bilgi sistemleridir. Değişik içerikli bilgi sistemleri, kamu yönetimi ve ekonomide anlamlı ve koordineli bir çalışma için ön koşuldur. Geniş yelpazeli değişik kullanıcıların, toprağa ilişkin bilgilerin toplanmasına, depolanmasına, işlenmesine ve değişimine olan talepleri gün geçtikçe artmaktadır.

Bu gereksinmeyi ve gereğini dikkate alan Avrupa ülkeleri, 70'li yıllarda, prensiplerini koyarak, toprak bilgi sistemlerini oluştur ma çalışmalarına başlamışlardır. Bu bilgi sistemlerinin oluşturulması bizde görece geç başlamış, temel standartlar olarak uluslararası norm ve standartların izlenmesi ilkesi benimsenmiştir. Bu uluslararası ilkelerden bazıları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Grafik bilgi işleme, kısa zamanda çeşitli disiplinlerdeki mekansal dayanaklı bilgilerin toplandığı her yerde vazgeçilmez bir yardımcı vasıta olacaktır.
- İlgili kamu kurumları, ihtiyaç duyulan bilgileri ihtiyaca göre makul bir fiyat karşılığında hizmete sunmada başarılı olamazlarsa, kullanıcılar kendi gereksinimleri kadar

olan özellikleri ile gerekli duydukları harita bilgilerini sayısallaştırmayı kendileri yapacaktır. Şimdiden bunun örnekleri görülmektedir. Eğer bu uygulamalar yaygınlaşırsa, bunun sonucunda başka kişi, kurum ve kuruluşların kullanamayacağı, değişik doğruluk derecelerinde, farklı doğruluk isteyen, değişik formatlarda ve farklı bilgi yoğunluğunda, tamamen değişik birimli bilgi sistemleri oluşturulmuş olacaktır.

- Değişik kurum ve kuruluşların, böyle özel amaçlara göre harita bilgilerini sayısallaştırarak bilgi sistemleri oluşturması, kamu ekonomisi yönünden de savunulamaz.
- Kamu sektörü ve özel sektör arasında, hele kamu sektörleri kendi aralarında, ayrı geliştirmeler olmamalıdır.
- Bu tür bilgi sistemlerinin oluşturulmaları ve güncel tutulmaları için ön koşul, değişik bilgi sistemlerinde toplanan bilgilerin değişimlerini ve birbirleri ile bağlantılarını sağlayacak, yeterli doğrulukta, üç boyutlu, sağlıklı bir birim koordinat sistemine oturtulmuş olmasıdır.
- Değişik kurumlarca masraflı ve yoğun emek gerektiren bilgilerin toplanıp işlenmesinde tekrarların önlenmesi ve konulan genel prensiplere uyulması gerekir. Bunun için düzenleyici fonksiyonu olan sorumlu bir kamu yönetim sistemine gereksinim vardır.
- Çarpık gelişmeler ancak başlangıçta önenebilir. Aksi takdirde sistemler, kapsamlı bağlantı öğelerinin yetersizliği ve aynı doğruluk kriterlerinin kullanılmaması nedeniyle, sadece kısıtlı bir grup tarafından kullanılabilir ve uzun süre yaşatılmasındaki üstesinden gelinemeyecek güçlükler nedeni ile oluşturulmalarından kısa bir süre sonra kullanılamaz hale gelir.

Mekansal bilgi sistemlerinin oluşturulmasında disiplin sağlayıcı kurumlar olarak, harita ve kadastro hizmetleri için yetkili ve sorumlu kamu kurumları görülmektedir. Bu nedenle harita ve kadastro sektöründe yasal görev ve sorumluluklar yeniden düzenlenmekte, Örneğin kadastro teşkilatlarının daha önceleri

kadastronun yapımı ve yaşatılması olarak tanımlanan görevi, tapu sicilli ve kadastro ve toprak bilgilerinin sayısal oluşturulması olarak değiştirilmektedir.

Günümüzde kadastro teşkilatları, salt kadastro bilgileri yanında toplumun ve idarenin değişik amaçlar için gereksinme duyduğu çeşitli büyük ölçekli toprak bilgilerini toplayarak, güncel tutup hizmete sunan temel kurumlar konumuna gelmiştir. Daha da öte, bilgi toplumuna geçişte arsa ve arazi bilgileri ile alan ve mekan bazı bilgilerin toplanması yanında, bilgisayar ortamına aktarılarak işlenmesi ve hizmete sunulması, ölçme ve kadastro teşkilatının sorumluluğunda temel görevler olarak görülmektedir. Bu nedenle birçok ülkede klasik kadastro hizmetleri için çıkarılan eski yasalar tadil edilerek, taşınmaz kadastro sununun, mekansal bilgi sisteminin temel unsuru olduğu yasa hükmünde ifade dilmektedir. Benzer durum, küçük ölçekli harita bilgileri üreten ve hizmete sunan kamu kuruluşları için de, küçük ölçekli mekansal bilgi sistemlerinin oluşturulmasında söz, konusudur.

3. Geomatik Mühendisliği Eğitim Öğretimi

Jeodezi, yukarıda değinildiği gibi, teorik bazda matematik, fizik, astronomi gibi temel bilimlerde ün yapmış bilim adamlarının ilgi alanı olmuş, buna karşın uygulama alanında ise 19. Yüzyılın başlarına kadar bilgiler ve deneyimler ustadan çırağa aktarılagelmişken, 19. Yüzyılın başlarında, tekniğin her dalında temel bilimlerin etkisinin yoğunlaşmış olması sonucu, teknik öğretim akademik düzeye yükseltilmiş, öğretim kurumları, uygulamanın gereksinmelerini karşılayacak bilgide eleman yetiştirmenin yanında, uygulamayı yönlendirecek ve bilimsel sorunlara yanıt arayacak çalışmaları da üstlenmiştir.

Bu atılımın öncüleri Fransızlardır. Dünyanın teknik öğretime başlayan ilk okulları, 1747 de Paris'te açılan *École des Ponts et Chaussées* ve Mezières'de açılan *École des Ingenieurs* okuludur. Bu Okulları 1806'da Prag'da açılan *Yüksek Teknik Okulu* ve 1815'te Viyana'da açılan *Yüksek Teknik Okulu* izlemiştir.

Anılan bu kurumlarda jeodezi kapsamında olan bazı dersler verilmiş olmasına karşın, jeodezi

mühendisliği unvanı veren bir program yoktur. Haritacılığın yönlendirilmiş olarak mühendislik düzeyinde öğretildiği ilk teknik okul, 1825 yılında kurulan *Karlsruhe Politeknik Okuludur* (Polytechnische Hochschule). Üniversite düzeyinde ilk jeodezi öğretimi yine Karlsruhe'de yukarıda sözü edilen teknik okulun 1865 yılında üniversiteye eşdeğer *Yüksek Teknik Okuluna* (Technische Hochschule) dönüştürülmesinden 3 yıl sonra 1868'de açılan bir kürsü ile başlatılmıştır. Dünyada ilk kez jeodezinin bir bütün olarak üniversiteler düzeyinde yükseköğretim bünyesine alınması ve öğreniminin bir bütünlük içinde ele alınarak bu mesleğin bir kavram olarak, diğer meslek dalları arasında ilk kez yerini alması bu tarihte ve bu kürsünün kuruluşu ile başlar.

Türkiye'de jeodezi öğretimının başlatılması ise silahlı kuvvetler bünyesinde ve statüsünde oldukça eskiye gider. Bazı kaynaklarda, Morali Ali Efendi'nin Deniz Bakanlığı sırasında (1804-1808) *Mühendishane* adıyla bir okul kurulmasını emrettiği belirtilmektedir. Bu okulda diğer derslerin yanında *Harita Bilimi* ve *Coğrafya* dersleri de okutulmuştur. Bu okul daha sonra *Mühendishane-i Bahr-i Hümayun* (Devlet Deniz Mühendis Okulu) ve 1824'de *Mektebi Bahriye* (Denizcilik Okulu), daha sonra da *Tersane-i Amire* adını almıştır. Bu okul, birisi *Gemi Yapım Tekniği*, diğeri ise *Harita Tekniği* ve *Coğrafya* adında iki bölümden oluşmuştur.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nde ilk harita okulu 1916'da *Harita Ahz-ı Tersim Okulu* (Harita Alımı ve Çizimi Okulu) adıyla İstanbul'da açılmış ve üç dönemde 34 mezun verdikten sonra kapatılmıştır. 1925 yılında Harita Genel Müdürlüğü bünyesinde açılan *Harita Mektebi Cumhuriyet Döneminde* açılan ilk kurumdur. Bu okul daha sonra 1940'da *Harita Okulu*, 1969'da ise *MSB Harita Yüksek Teknik Okulu* adını almıştır.

Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden yıllarda sivil sektördeki harita ve kadastro çalışmaları, ilgili kurumların kendi bünyelerinde açtıkları ortaokul sonrası kurslarda yetişen elemanlar ve İnşaat ve Orman Mühendisleri gibi yakın meslek dallarına mensup mühendisler ve yurtdışında öğretim görmüş kısıtlı sayıdaki harita mühendisi veya yüksek mühendisi tarafından yapılmaktaydı. Sivil sektörde "okul" disiplini ve programında-

ki tek meslek okulu, Defteri Hakani Nazırı Mahmut Esat Efendi'nin talimatı ile 1911'de İstanbul'da açılan *Kadastro Mektebi Alisi* idi. Ankara'da eğitim öğretime devam edecek bu kurum daha sonra 1946'da Milli Eğitim Bakanlığınca lise dereceli meslek okulu olarak *Tapu ve Kadastro Meslek Lisesi* adı altında tescil edilmiştir

Türkiye'de 1949 yılına kadar jeodezinin bir bütünlük içinde, ayrı bir bilim ve meslek kolu olarak akademik düzeyde öğretim ve araştırma yapmak üzere diğer bilim dalları arasında henüz yerini almadığı görülmektedir. Bu bilim dalı, yükseköğretim kurumlarının bazı meslek ve bilim dallarının içinde ve bunların yardımcı konusu olarak temsil edilmiş, akademik faaliyetler de bu çerçevede, jeodezi kürsüleri, topografya kürsüleri gibi birimlerde yürütülmeye çalışılmıştır. Türkiye'de Jeodezide ilk mühendislik eğitimi 1949-1950 döneminde *İstanbul Teknik Okulu*'nda *Harita ve Kadastro Şubesi*'nin açılması ile başlatıldı.

Türkiye'de 1949 yılında lisans düzeyindeki jeodezi eğitim ve eğitimi ile başlayan ve mesleki alanda yaşanan gelişmelerin eşlik ettiği süreçler kronolojik olarak milenyum başına dek aşağıda sunulmaktadır:

- 1949-1950: İstanbul Teknik Okulu'nda Harita ve Kadastro Müh. eğitimi başladı.
- Bu açılış Geomatik Mühendisliği öğreniminin Türkiye'de başlangıcıdır ve yeni bir dönemin başlangıcı olarak ilk kilometre taşındır. Bölümün kurucuları Mümtaz Tarhan ve Macit Erbudak; ilk öğretim elemanları ise Macit Erbudak, Ekrem Ulsoy ve Burhanettin Tansuğ'dur.
- 1952: İstanbul Teknik Okulu, Harita ve Kadastro Mühendisliği Bölümü ilk mezunlarını verdi.
- Bir kararla 2. sınıftan başlatılan ve bölümün ilk mezunları olan Harita ve Kadastro Mühendisleri A. Turan Yılmaz, Ahmet Polat, Etem Tarcan, Kemal Akman, M. Asri Ünsür ve Necati Yürektürk'tür.
- 1954: Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası kuruldu.

- Kurucu Yönetim Kurulu Başkanı Celallettin Songu, 1 numaralı üye Ekrem Ulsoy'dur.
- 1957: İTO Sonrası Türkiyeli öğrenciler yurtdışında ilk yüksek lisans öğrenimlerini tamamladı.
- Yüksek Mühendis olan bu isimler Fahrettin Aydın (Ohio Üniversitesi), Erdoğan Özbenli ve Ahmet Aksoy'dur (Bonn Üniversitesi).
- 1960: İTO sonrası yurtdışında ilk doktora öğrenimi tamamlandı.
- Yurtdışında doktor unvanının alan ilk isim Ahmet Aksoy'dur (Bonn Üniversitesi).
- 1959-1960: İTO'da ilk Yüksek Lisans Programı ile lisansüstü eğitimi başladı. Ayrıca yurtdışında Uzmanlık Eğitimi alma süreçleri de aynı dönemde başlamıştır.
- Yüksek lisans programının ilk öğrencileri Cahit Özbaş, Celal Öner, Erdoğan Örüklü, Haldun Özen, Kazım Örtün, Mehmet Yerci, Mustafa Yılmaz, Nazmi Yıldız, Şakir Sönmez ve Ziya Çoban'dır. Yurtdışında uzmanlık eğitimine ilk olarak Mahmut Şatır Hollanda'da ITC (International Institute for Aerial and Earth Science) kurumunda Fotogrametri alanında başlamış, onu diğerleri izlemiştir.
- 1965: HKMO Harita Kadastro Mühendisliği Dergisi yayın hayatına başladı.
- Bu dergi 2002'ye kadar yayını sürdürmüş, 2003 yılı Ocak ayından bu yana *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi* adı altında 'hakemli dergi' olarak yayınına devam etmektedir.
- 1966: HKMO ilk Teknik Kongresini düzenlemiştir.
- Bu etkinliğin Düzenleme Kurulu Ekrem Ulsoy (Başkan), Dr. Erdoğan Özbenli, M. Nuri Ergin, Kemal Özden, Selahattin Öner ve Ahmet Yaşayan'dan oluşmaktadır. Bu kongre daha sonra 1987'de *Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı* adı ile iki yılda bir tekrarlanan periyodik bir etkinliğe dönüşmüştür.

- 1966-1967: İTO sonrası Türkiye’de Harita Mühendisliğinde ilk doçentlik unvanları alındı.
- Doçent unvanı alan ilk meslektaşlarımız İ. Kasım Yaşar (Ankara Üniversitesi) ve Ahmet Aksoy’dur (İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi).
- 1968: Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde Jeodezi Enstitüsü açıldı.
- İlk öğretim kadrosu Doç. Dr. Erdoğan Özbenli, Araş. Gör. Salih Zeki Uzuner, Araş. Gör. Türkey Tüdeş, Araş. Gör. Ahmet Yaşayan, Araş. Gör. Onur Gürkan ve Öğr. Gör. Dr. Muzaffer Şerbetçi’den oluşmaktadır.
- 1969: İTO’da Yüksek Lisans öğrenimlerini tamamlayarak Almanya’da doktora öğrenimine başlayan meslektaşlarımızdan biri doktorasını tamamlayan ilk kişi oldu.
- Yük. Müh Nazmi Yıldız (İTO), Bonn Üniversitesi’nde sözlü bir bilgi yeterlilik sınavından sonra doktora çalışmalarına başlamış ve 1969’da doktorasını vermiştir.
- 1969: Jeodezi- Fotogrametri Mühendisliğinde ilk profesörlük unvanı alındı.
- Prof. Ekrem Ulsoy, Prof. Macit Erbudak ve Prof. Burhanettin Tansuğ 1969 yılında yayımlanan 1184 sayılı yasa ile İstanbul Teknik Okulu’nun İstanbul Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi’ne (İDMMA) dönüştürülmesi çerçevesinde, öğretim üyelerine tanınan bir hakla profesörlük unvanını kazanmışlardır.
- 1969-1970: İstanbul Teknik Üniversitesi’nde Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği öğretimi başladı.
- İlk öğretim kadrosu Prof. Mustafa Aytaç, Prof. M. Gündoğdu Özgen, Doç. Dr. Ahmet Aksoy, Araş. Gör. Dr. Ömer Cenan, Araş. Gör. Orhan Baykal, Araş. Gör. Olcay Öztan, Araş. Gör. Cankut Örmeci ve Araş. Gör. M. Orhan Altan’dan oluşmaktadır.
- 1970: İTO sonrası Türkiye’de ilk doktora öğrenimi tamamlandı.
- Türkey Tüdeş, İstanbul Teknik Üniversitesi’nde Prof. M. Gündoğdu Özgen danışmanlığında yürüttüğü doktora öğrenimini tamamladı.
- 1971: Harita Genel Müdürlüğü bünyesindeki Harita Yüksek Teknik Okulu Yükseköğretim olarak tescil edildi.
- Harita Genel Müdürlüğü bünyesindeki MSB Harita Yüksek Teknik Okulu 1971’de, Milli Eğitim Bakanlığınca yükseköğretim olarak tescil edilmiş ve mezunlarına Harita Mühendisliği unvanının verilmesi sağlanmıştır.
- 1973: Konya Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinde Harita ve Kadastro Mühendisliği Bölümü açıldı.
- İlk akademik kadro Mehmet Gürler, Uçman Ayata, Hüseyin Erkan, Öğr. Gör. Hayrettin Gürbüz, Öğr. Gör. M. Nuri Ergin, Öğr. Gör. Nadir N. Ünal, Öğr. Gör. Abbas Barışkaner, Mehmet Yerci, Ömer Halis Tombaklar ve M. Ali Büyükaltunel’den oluşmaktadır.
- 1974: İTO sonrası Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliğinde ilk profesörlük unvanı alındı.
- Prof. Dr. Erdoğan Özbenli Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümüne profesör olarak atanmıştır.
- 1976: İDMMA’da Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümünde ilk doktora çalışmaları tamamlandı.
- Abdullah Pektekin Prof. Burhanettin Tansuğ yönetiminde, Turgut Uzel ise Prof. Macit Erbudak yönetiminde doktora çalışmalarını tamamladılar.
- 1983: Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü bünyesinde Jeodezi Anabilim Dalı Kuruldu
- Yüksek lisans ve doktora öğretimi veren bu kurum, Jeodinamik araştırmalarda jeodezinin işlevini simgelemektedir. Kuruluş evresinde Prof. Dr. Onur Gürkan görev almış, akademik kadro daha sonra genişlemiştir.
- 1993: Günümüzde adı Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi olan Zonguldak Karacelmas Üniversitesinde Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü açıldı.

- 1994-1995 öğretim yılında öğretime başlanan Bölümün kuruluşundaki ilk akademik kadro Prof. Dr. Hayrettin Gürbüz, Prof. Dr. Erdal Koçak, Prof. Dr. Şenol Kuşçu, Araş. Gör. Gürcan Büyüksalih, Araş. Gör. Akın Kısa, Araş. Gör. Ş. Hakan Kutoğlu ve Araş. Gör. Metin Güngör'den oluşmaktadır.
- 1995: Afyon Kocatepe Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü açıldı.
- Bölümün ilk akademik kadrosu Araş. Gör. Neriman Gülbay, Araş. Gör. Abdullah Varlık, ikinci yıl Araş. Gör. Fikret Karalar, Araş. Gör. Murat Uysal, Araş. Gör. Ayşen Değirmen, Araş. Gör. Ömer Yıldırım'dan oluşmaktadır.
- 1996: Günümüzde adı Gebze Teknik Üniversitesi olan Gebze İleri Teknoloji Enstitüsünde Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü açıldı.
- Yüksek Lisans ve Doktora öğretimi veren bölümde başlangıçta Prof. Dr. İbrahim Baz, Yrd. Doç. Dr. M. Halis Saka, Yrd. Doç. Dr. Bahadır Ergün ve Yrd. Doç. Dr. İrfan Sayım görev almışlardır.
- 1997: Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü açıldı.

Bölümün kuruluş aşamasında Doç. Dr. Sebattin Bektaş, Araş. Gör. Rukiye Doğan, Arzu Özdemir ve Araş. Gör. Sedat Doğan görev almışlardır.

Yukarıdaki kronolojik sıralamada da ifade edildiği gibi, 1990'lı yılların ilk çeyreğine kadar dört bölümde verilen mühendislik öğretimi daha sonra açılan çok sayıda bölümde devam etmektedir. Özellikle de son on yılda kurulan ve öğrenime başlayan bölümlerin sayısı artmıştır. Günümüzdeki lisans programları Harita ya da Geomatik Mühendisliği adlarını taşımaktadır. Eğitim öğretim süreçlerinde yukarıda isimleri yer alan meslektaşlarımızın yanı sıra kökenleri farklı meslek disiplinleri olsa da Prof. Dr. M. Gündoğdu Özgen, Prof. Dr. Kemal Erkin, Prof. Mustafa Aytaç ve Prof. Dr. Tahsin Tokmanoğlu gibi isimlerin Türkiye'de haritacılığın gelişmesinde ve özellikle Jeodezi ve Fotogrametri alanında akademik kadronun yetişmesinde önemli katkıları olmuştur.

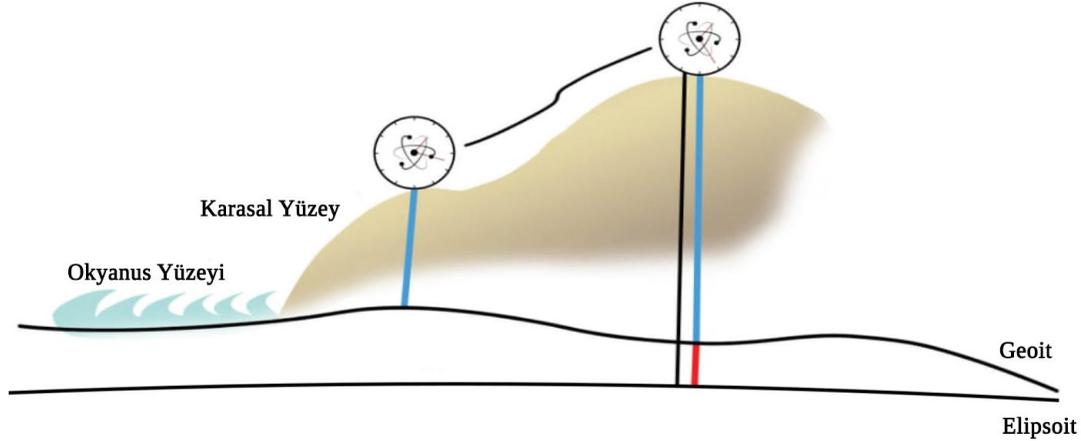
Mesleğimizin tarihine ve yukarıda 1949-2000 yılları arasında *ülkemizdeki eğitim öğretim ve mesleki süreçlerin gelişimine ilişkin aşağıda yer alan kaynaklara başvurulabilir:*

Prof. Dr. Muzaffer Şerbetçi, Türk Haritacılığı Tarihi, HKMO Yayınları.

Prof. Dr. Muzaffer Şerbetçi, Türk Haritacıları, YTÜ Yayınları No: İN.JFM-2002.002.

Prof. Dr. Muzaffer Şerbetçi, Haritacılık Bilim Tarihi, YTÜ Yayınları No: İN.JFM-03.001.

Prof. Dr. Erol Köktürk, Haritacılığın 5000 Yıllık Yürüyüşü, hkm Jeodezi Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi, Sayı: 2004/92 ve 2004/93, Ankara. ■

Şekil 2- Kronometrik Nivelman Yöntemi'nde iki noktadaki atomik saatlerin çalışma hızları karşılaştırılmaktadır.

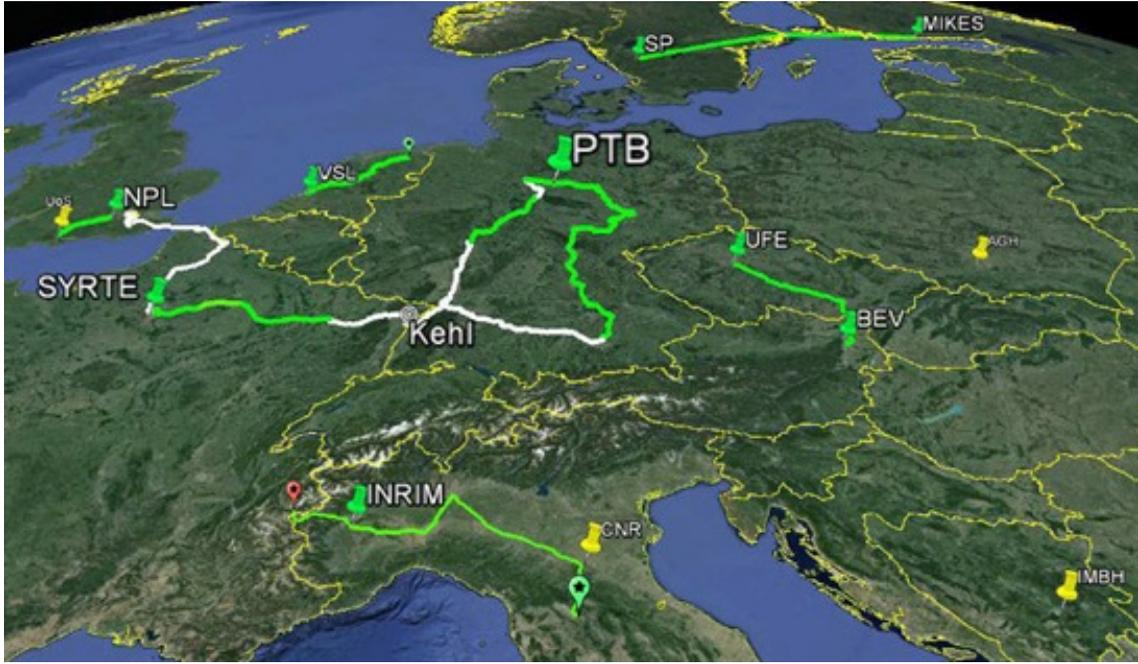
lukları nedeniyle farklı kütleçekimine maruz kalır. Kütleçekiminin Ekvator'da azaldığı varsayılırsa, fiziksel olarak cisim burada daha 'yüksektedir', çünkü iki nokta arasında bir yol yapılırsa serbest bırakılan top, kütleçekiminin fazla olduğu yönde hareket edecek ve bu hareket kutup yönünde olacaktır. Yani iki farklı nokta, referans yüzeyine matematiksel olarak eşit uzaklıkta iken, yoğunluk değişimleri ile değişen kütleçekimsel kuvvet nedeniyle farklı fiziksel yükseklikte olabilir. Matematiksel yükseklik geometrik olarak ifade edilirken, fiziksel yükseklik değerleri Newton Kütleçekim Kanunu'na dayalı "potansiyel" alanlar üzerinden tarif edilmektedir. İki yükseklik arasındaki matematiksel ilişki ise kütleçekimsel ivme çarpanı ile kurulabilmektedir.

Newton fiziğindeki mutlak uzay fikrine karşı Einstein'ın geliştirdiği Görelilik Teorisi, kütleçekim yasasının da yeniden tarif edilmesine neden olmuştur. Einstein'ın bu teorilerinin Jeodezi'de de karşılığının olması kaçınılmaz hale gelmiştir. Zamanın hassas biçimde belirlenebilmesine olanak sağlayan GNSS tekniklerinde uzay bölümünü oluşturan GNSS uydularında atomik saatler kullanılmakta ve hesaplamalarda hassas zaman parametresi de belirlenmektedir. Atomik saatlerin kullanıldığı bir diğer yöntem olan ve görelilik prensiplerine dayalı olarak yüksekliklerin belirlenmesini amaçlayan Kronometrik Nivel-

man Yöntemi ilk kez 1975 yılında Bjerhammar tarafından ortaya atılmıştır.

Einstein'ın Özel Görelilik Teorisi ivmesiz referans çerçevelerinde ışık hızının sabitliğini ele almakta iken, Genel Görelilik Teorisi'nde ivmeli referans sistemlerinde aynı durum temel alınmaktadır. Kütleçekimsel alan da, ivmeli bir referans çerçevesi oluşturduğu için Genel Görelilik prensiplerine göre karakterize edilebilmektedir. Bu teoriye göre, kütleçekimsel ivme arttıkça zaman daha da yavaşlamaktadır. Işık hızının sabitliği ilkesine dayalı olarak, bu sabitliğin sağlanması ancak zamanın daha yavaş akması ile mümkündür. Işığın daha fazla hızlanamayacağı gerçeği, ivmeli ortama giren ışık için ancak zaman ve mekanın geometrisinin değişmesi halinde mümkündür. Özel Görelilikte Lorentz Dönüşümleri olarak bilinen dönüşümler ile bu matematiksel ilişkiler tariflenir. Hızlanan cisimler için zamanın daha yavaş aktığı, mekanın ise daraldığı Lorentz Daralması bir fiziki gerçek halini alır. Matematiksel olarak bu değişiklik uzay-zaman metriğindeki farklılık ile algılanabilir. Zamandaki bu yavaş akış, ivmeli referans çerçevelerinde atomik saatler ile gözlemlenebilmektedir, çünkü hassas zaman belirleme işlevleri nedeniyle onlar iyi bir görelilik algılayıcılarıdır.

Kronometrik Nivelman Yöntemi'nde iki noktadaki atomik saatlerin çalışma hızları kar-

Şekil 3 - Mayıs 2014 itibariyle mevcut fiber bağlantılar (yeşil çizgi) ve geliştirilmekte olan bağlantılar (beyaz çizgi). Yeşil olan noktalar NEAT-FT, Sarı noktalar ise NEAT-FT ile işbirliği yapan laboratuvarları göstermektedir (EURAMET, 2014)

şılaştırılmaktadır. Atomlar elektromanyetik alanla etkileşime sokulduklarında, elektronların enerji seviyeleri arasındaki geçişleri nedeniyle elektromanyetik dalga yayar ya da emerler. Frekans belli bir zamanda üretilen dalga sayısıdır ve mekanik saatlerin “tik-tak”ları olarak da düşünülebilir. Bir saniye içinde çok “tik-tak” yapmaları ise hassas olmalarını sağlamaktadır. Böylece elektromanyetik dalga frekansı zaman belirlemek açısından kullanışlı olmaktadır. Mekansal koordinatları sabit olan atomik saatler, -kabaca- sadece zaman boyutunda ilerlemektedir. Fakat kütleçekimsel ivmelerinin farklı olması durumunda üretecekleri frekanslar da farklı olacaktır. Bu frekans farklılıkları, Genel Görelilik Teorisi’nin bir sonucu olan Einstein Alan Denklemleri aracılığıyla Newton Potansiyel Farkları olarak karşılaştırılabilmektedir. Bu sayede yakın bir zamana kadar “potansiyel” kavramı ile üretilen fiziksel yükseklikler; gravite ölçüleri ve matematiksel yükseklik ölçmeleri olmadan doğrudan belirlenebilmektedir

Pratikte uzun yıllar boyunca kullandığımız nivelman yöntemleri ile matematiksel yükseklikleri optik ya da elektromanyetik dalgalar aracılığıyla gözlemlenebiliyordu. Fakat optik atomik

saatlerde yaklaşık son 10 yılda meydana gelen gelişmeler ve iki atomik saat arasındaki zaman bilgisini yüksek doğrulukla iletmeye yarayan fiberoptik teknolojisi ile birlikte, Kronometrik Nivelman Yöntemi önemli pratik sonuçlar göstermeye başlamıştır.

Bu konuda PTB (Physikalisch-Technische Bundesanstalt), LNE (Laboratoire National de Métrologie et D’essais), NIST (National Institute of Standards and Technology) gibi Ulusal Metroloji Enstitüleri ve birçok üniversite çalışmalar yürütmüş ve yürütmeye devam etmektedir. Avrupa Metroloji Araştırma Programı (EMRP) tarafından optik atomik saatleri karşılaştırma tekniklerini incelemek amacıyla 2011’de başlatılan ve 2015’te sonlanan proje NEAT-FT² İtalya-Almanya-Fransa-İngiltere arasındaki ağlar ile bu konuda iyi bir örnektir. Avrupa’da kurulmaya başlanan kıtasal ölçekte bir fiberoptik ağı ile optik atomik saatler karşılaştırılmaya başlanmış ve 1000 km’ye varan mesafeler için 1 cm’ye varan yükseklik farklarının belirlenmesine olanak sağlayacak sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca yine bir örnek olarak Leibniz Universität Hannover (LUH),

2 https://www.ptb.de/emrp/neatft_home.html

Geo-Q³ misyonu kapsamındaki projeleri ile bu alandaki çalışmaları desteklemektedir.

Kronometrik Nivelman Yönteminin uzun mesafelerde yüksek hassasiyetle potansiyel modeller konusundaki katkısı, “cm geoidinin” belirlenmesine imkan tanımaktadır. Bu da GNSS tekniği ile yüksekliklerin yüksek hassasiyette elde edilerek, daha anlamlı hale gelmesi ve bu nedenle büyük bir iş yükünün ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Engeli tarafından önerilmiş olan, GNSS tekniği ile elde edilen elipsoidal yüksekliklerden, geoid yüksekliklerini çıkararak elde edilen ortometrik yüksekliklerin doğruluğu açısından böyle bir gelişme çok önemlidir. Kronometrik Nivelman Yöntemi bu pratiğin, gizli ‘teorik’ kahramanı olabilir.

Mısırlılar ve Babilliler, yer ölçümü olarak adlandırdıkları –ki Yunanlılar da aynı alana geometria ismini vereceklerdi- bir yöntemle matematiksel hesaplamaları kavramsallaştırmadan, sadece 3-4-5 gibi üçgenlerin olduklarını fark etmişler ve bu yöntemi 6-8-10 gibi türevlerini bu üçgenlerden türeterek pratik bir hesap olarak kullanmışlardı. Fakat ilk kez Thales geometriyi bilimsel olarak teori ile kavramsallaştırdıktan sonra Öklid, Pisagor, Gauss, Riemann, Minkowski ve adını sayamayacağımız birçok matematikçi geometriyi geliştirdiler. Her ne kadar soyut olarak gözükseler de, bu kavramlar mesleğimizin gizli kahramanıdır. Bu kavramlar olmasaydı bugün koordinat sistemleri, açılar veya trigonometrik hesaplar gibi temel konulardan bahsedemeycektik. Bu açıdan bakıldığında, Kronometrik Nivelman Yöntemi ile yüksekliklerin belirlen-

mesi 21. yüzyıl haritacılığının temel pratiklerinden birisi olarak görülebilir.

Ayrıca geoid modelleri birçok ölçme ve hesap sonucunda farklı modellerden elde edilirken, atomik saat ağları ile elde edilen geoid yükseklikleri ile aynı dilde, anlık geoid modeli imkanı oluşacaktır. Geoid modelleri artık belli bir dönemde yayımlanan bir noktalar kümesi olmaktan çıkıp, gerçek zamanlı olaylar kümesi olacak ve bütün fiziki etkileri içeren modeller haline gelecektir.

Bunun yanında IAG de (Uluslararası Jeodezi Birliği) birleşik bir referans yükseklik sistemi için Uluslararası Gravite Servisi (International Gravimetric Bureau – BGI) ve Uluslararası Geoid Servisi (IgeS) gibi alt kurumlar ile GGOS (Global Jeodezik Gözlem Sistemi) gibi projelerin amaçları kapsamında kronometrik nivelman konusundaki çalışmaları gündemine almıştır.

Daha geniş perspektifte, 2017 yılında Nobel Ödülü kazandıran LIGO Deneyinin yakaladığı gibi, atomik saat ağları ile uzak galaksilerdeki karadelik çarpışmalarından meydana gelecek kütleçekim dalgaları da ilerleyen gelecekte yakalanabilir ve modern kozmolojinin gelişimi açısından önemli katkılar sunabilir. Bu da “Evren Haritacılığı” açısından şüphesiz önemli katkılar oluşturacaktır.

Bu açılardan bakıldığında Türkiye’de optik atomik saat ağları ve transfer altyapısının geliştirilmesi ve Avrupa’daki ağlarla entegre edilmesi, 21. yüzyıl Türkiye Haritacılığı açısından mesleğimizin önüne koyması gereken problemlerden birisi olarak durmaktadır. Vakit kaybetmeden bu gelişmeleri yakalamamız gerektiği de açıktır. Tabii bu ne kadar mümkünse. ■

3 <https://www.geoq.uni-hannover.de/news.html>

Türk Medeni Kanununun 1007. Maddesi Kapsamında Kadastro Sırasında Yapılan Teknik Hatalardan Dolayı Devletin Sorumluluğu ve Memurlara Rücu Konusu

Nevzat İhsan Sarı*

1- Kadastro Sırasında Yapılan Teknik Hatalardan Dolayı Devletin Sorumluluğu

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesinde “*Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur. Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder. Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür.*” denilerek tapu sicilinin tutulmasından devletin sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Devletin tapu sicilinin tutulmasından dolayı sorumluluğu kusursuz sorumluluk hallerinden biridir. Bu sorumluluk asli ve objektif bir sorumluluktur. Asli sorumluluktan maksat, zarar görenin öncelikle ve başkasına başvurmak zorunda kalmaksızın doğrudan zararını devletten isteyebilmesidir. Objektiflik ise devletin memurun kusursuzluğunu kanıtlayarak sorumluluktan kurtulamamasını yani devletin kurtuluş kanıtı

ileri sürerek sorumluluktan kaçınmamasını belirtir. Kusur ancak devletin memura rücu konusunda nazara alınacak bir husus olup, kamu ajanı ile devlet arasındaki bir iç ilişkidir ve hukuka aykırı işlemde dolayı zarar görenler memurun kusurlu olduğunu kanıtlamak zorunda değildir.

Tapu sicillerinin oluşturulması sırasında yapılan çalışmaların “sicil tutma” kavramı içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hep tartışılmıştır. Bu bağlamda; tapu sicilinin oluşum aşamasını muhtevî kadastro faaliyetlerinin “sicil tutma” kavramı içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda sorunlar gündeme gelmiştir.

Son yıllarda; kadastro sırasında yapılan teknik hataları barındıran taşınmazların, gerek düzeltme gerekse de yenileme çalışmalarıyla yüzölçümlerinde ve sınırlarındaki mevcut hataların düzeltilmesi sonrasında hakkı ihlal edilenler tarafından 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi kapsamında hazine aleyhine tazminat davaları açıldığı ve açılan davaların

* Tapu ve Kadastro Müfettişi Harita Yük. Müh. / Hukukçu

çoğunlukla hazine aleyhine sonuçlandığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak da hatayı yapan kadastro memurlarına yönelik rücu davaları açılmaktadır.

Aslında 2009 yılına kadar, kadastradaki teknik hataların düzeltilmesiyle ilgili hazine aleyhine herhangi bir sorun bulunmamaktaydı. Zira Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 26.11.1980 tarih 4-624/2478 sayılı kararında, kadastro faaliyetlerinin “sicil tutuma” kavramı içinde düşünülemeyeceği belirtilerek hazine kadastro işlemlerinden sorumlu tutulmamıştır.

Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 18.11.2009 tarih E:2009/4-383, K:2009/517 sayılı kararıyla görüş değiştirerek, kadastro işlemleriyle tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan kadastro işlemlerindeki hatalardan dolayı devletin sorumlu olduğu yönünde karar vermiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun görüş değiştirmesinin arkasında ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları bulunmaktadır. (Örneğin; AİHM’in 08.07.2008 ve 02.06.2009 tarih 343/04 başvuru no’lu kararı)

Bilindiği gibi kadastroda teknik hataların nereler olduğu 3402 sayılı Kadastro Kanununun 41. maddesinde tahdidi olarak sayılmış olup bunlar; ölçü, sınırlandırma, tersimat ve hesaplama hatalarıdır. Ölçü, sınırlandırma ve tersimat hatalarının düzeltilmesi kadastro haritasında (tapu planında) değişiklik meydana getirmektedir. Bu hatalar harita zemin uyumunu bozan hatalardır. Hesaplama hatalarının düzeltilmesinde ise haritada herhangi bir değişiklik meydana gelmemekte sadece taşınmazların yüzölçümleri değişmektedir.

Türk Hukuk Sistemi haritada yanlışlık doğuran ölçü, tersimat ve sınırlandırma hataları ile haritada yanlışlık meydana getirmeyen hesaplama hatalarının düzeltilmesi sonrası ortaya çıkabilecek hazine sorumluluğunu birbirinden ayırmaktadır. Bu iki durum aşağıda ayrı başlıklar halinde incelenmiştir:

1. Plan Zemin Uyumunu Bozan (Kadaastro Haritasında Yanlışlık Meydana Getiren) Ölçü, Tersimat ve Sınırlandırma Hataları

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi uyarınca tapu sicilinin tutulmasından

dolayı hazinenin kusursuz sorumluluğu tapu kaydındaki malike ve kayıttaki aynı ve şahsi haklara yöneliktir. Yani tapu kaydındaki malik bilgilerine ve aynı ve şahsi hak bilgilerine güvenerek işlem yapan kişilerin hakları, iyi niyetleri korunur. Bu kayıtlara güvenerek işlem yapan vatandaşlar bundan dolayı bir zarara uğrarsa Hazine bunu tazminle mükellef olup, Hazinenin kusurlu memura rücu hakkı saklıdır.

Ancak kadastro haritasında yanlışlık bulunmadığı durumlarda; tapu kaydındaki yüzölçümü bilgisi 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi anlamında Hazinenin tekeffül ettiği, kusursuz sorumluluğu kapsamında garanti ettiği bilgilerden değildir. Zira kadastro haritasında yanlışlık bulunmadığı durumlarda taşınmaza ait yüzölçüm bilgisi, taşınmazın tanımlayıcı bilgilerinden biridir ve sadece taşınmazı belirlemeye yarar.

Bu halde, tapu sicilinde taşınmaz satışları veya devirleri miktar üzerinden değil, plandaki sınırlar üzerinden yapılır. Nitekim Taşınmaz Mülkiyetinin İçeriği Başlığı altında düzenlenen 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 719. maddesi de “*Taşınmazın sınırları, tapu plânları ve arz üzerindeki sınır işaretleriyle belirlenir. Tapu plânları ile arz üzerindeki işaretler birbirini tutmazsa, asıl olan plândaki sınırdır*” şeklinde hüküm içermektedir.

Yukarıda yer verilen izahattan anlaşılacağı üzere; mülkiyeti nakleden akitlemlerle devredilen taşınmazların yüzölçümü üzerinden değil, plandaki (çap) sınırlar üzerinden devredildiği açıkça anlaşılmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 719. maddesinde belirtilen “plandaki sınır” kavramından zemine ve teknik yöntemine, parselin zemindeki sabit ve değişmez sınırlarına ve dayanağı belgelerine uygun olarak düzenlenmiş planın yani “doğru planın” anlaşılması gerekir.

Devlet taşınmaz yüzölçümlerine değil doğru şekilde oluşturulmuş plandaki sınırlara garanti verdiğine göre planın yani kadastro haritasının doğru (zemine uygun) düzenlenmesinden ve doğru tutulmasından 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi anlamında sorumludur. Bu çerçevede devlet, kadastro haritasında yanlışlık meydana getiren ölçü, tersimat ve sınırlandırma hatalarından dolayı meydana gelecek zararlardan sorumludur.

Aslında teknik hatalar kadastro çalışmalarının doğasında vardır. Nitekim mülga 1966 tarihli 766 sayılı Tapulama Kanununun 94 ve meri 3402 sayılı Kadastro Kanununun 41. maddesinde de kadastradaki teknik hataların nasıl düzeltileceği izah edilerek bir anlamda kanun koyucu tarafından da bu işlerdeki bir takım teknik hataların yapılabileceğinin ve bu hataların yapılmasının işin doğasında olduğunun kabul edildiği görülmektedir. Özellikle ölçülerde hata yapılabilmesi; jeodezi biliminin de kabul ettiği ve teorik kurallarını temellendirdiği bir husustur.

Ancak bunlara rağmen gerçekten de 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi kapsamında devlet; tapu sicillerinin tutulmasından sorumlu olduğuna göre ana sicillerden biri olan (tapu sicilinin esaslı bir unsuru olan) planın doğru bir şekilde oluşturulmasından ve doğru bir şekilde tutulmasından da sorumludur. Zira Tapu Sicili Tüzüğü'nün 7. maddesinde plan, ana sicillerden biri olarak sayılmıştır.

Tapu kütüğündeki bilgilerle ve zeminle uyumsuz bir tapu planı yani kadastro haritası; tapu sicilinin aleniyetini, güvenilirliğini ve hak karineliliği hükmünü yitirmesi sonucunu doğurur. Bu nedenle tapu sicilinin ana unsuru olan tapu planının yani kadastro haritasının doğru olarak üretilmesini ve doğru tutulmasını devlet garanti etmektedir.

Bu çerçevede, kadastro haritasının zemine uygunluğunu bozan ölçü, tersimat ve sınırlandırma hatalarından dolayı hakkı ihlal edilen iyi niyetli üçüncü kişilerin 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi kapsamında devletten tazminat istemeleri hususunda hukukça korunan menfaatlerinin olduğunu söylemeliyiz. Aynı şekilde kadastradan sonra, kadastronun yaşatılması ve güncel tutulması için yapılan tapu fen hizmetlerinde tapu planının doğru tutulması anlamında yapılan hatalardan dolayı da devlet sorumlu olacaktır.

Ancak devletin buradaki sorumluluğu; tapu kütüğündeki tescile iyi niyetle dayanarak bir aynı hak elde eden iyi niyetli üçüncü kişilere karşıdır. (TMK 1023) Dolayısıyla teknik hata barındıran taşınmazlarda ilk malik taşınmazını devir ve temlik etmediği sürece teknik hataların düzeltilmesinden dolayı bir zarar ortaya çıkmayacaktır.

Zira burada ilk malik tapu kütüğündeki tescile iyi niyetle dayanarak bir aynı hak elde etmiş değildir. Onun iktisabının dayanağı teknik olarak hatalı olan kadastro çalışmasıdır. Bu durumda devletin teknik hatalardan dolayı sorumlu olmaması için teknik hata barındıran taşınmazlar el değiştirmeden (herhangi bir devir ve temlike uğramadan) bu hataları tespit ederek gidermesi gerekir.

2 Plan Zemin Uyumunu Bozmayan (Kadaastro Haritasında Yanlışlık Meydana Getirmeyen) Hesaplama Hataları

Plan zemin uyumunu bozmayan hesaplama hatalarındaki durum ise daha farklıdır. Zira devlet plandaki sınırlara garanti verdiği için plandaki sınırlarla bir ilgisi olmayan yüzölçüm bilgisini garanti etmemektedir. Kadastro haritasında yanlışlık bulunmadığı durumlarda yüzölçüm bilgisi, taşınmazın ada, parsel numarası gibi tanımlayıcı bilgilerinden biridir ve taşınmazı tanımlamaktan öte bir fonksiyonu bulunmamaktadır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 244/2. maddesinde belirtilen “*Satılan taşınmaz, resmî bir ölçüme dayanılarak tapu siciline yazılmış olan yüzölçümü tutarını içermiyorsa satıcı, özellikle üstlenmiş olmadıkça tazminat ile yükümlü değildir.*” hükmü karşısında taşınmaz satın alan kişiler; yüzölçüm eksikliğinden dolayı zararlarının tazminini, satış resmi senesinde özellikle üstlenmemişse satıcıdan (sebepsiz zenginleşme koşullarına göre) talep edememekte ve bu durumda devlete karşı tazminat davası açmaktadırlar. Alıcının taşınmazında yüzölçüm artışı oluyorsa o vakit, satıcılar devletten tazminat talep etmektedirler.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18.11.2009 tarih E:2009/4-383, K:2009/517 sayılı “kadaastro işlemleriyle tapu işlemleri bir bütün olduğundan kadastro işlemlerindeki hatalardan dolayı devletin sorumlu olduğu” yönündeki içtihadına rağmen Yargıtay ısrarla kadaastro haritasında yanlışlık olmadığı durumlarda devletin taşınmazların yüzölçümündeki yanılığın sorumlu olmayacağını belirtmiştir.

Yargıtay bu kararlarda ilgisinin plandan ve zeminden her zaman taşınmazın miktarını bilebilecek durumda olduğuna işaret ederken devletin sorumluluğunun da sınırsız olmadığını

önemle vurgulanmıştır. Bu kararlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 19.03.2002 gün 2001/11180 E.; 2002/3201 K: sayılı kararında; "... Dava konusu taşınmaz satış tarihinde kadastral durumu belirlenmiş ve parsel numarası verilmiş bir taşınmazdır. Bu bakımdan MK'nın eski 645- yeni 719. maddesi uyarınca taşınmazın arz üzerindeki sınırları ölçekli haritasında belirtilmiştir. Bu harita taşınmazın gerçek miktarını belirlemeye yeterlidir. Somut olayda haritada bir yanlışlık bulunmadığına göre uyumsuzluğun çözümünde bu haritanın esas alınması gerekir. Somut olayda, haritanın yanlış olmadığı, hatta kadastro işleminin doğru yapıldığı, ancak yazım sırasındaki maddi hata nedeniyle yanlış yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu miktar görülmeyecek düzeyde olmayıp, davacının satın aldığı taşınmazın haritasındaki miktarın 1,5 katından fazladır. Bu hususlar gözetildiğinde, eski MK 917 ve yeni 1007. madde kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Davanın reddi gerekir." demiştir.

Yine Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 20.12.2010 tarihinde E.2010/1168- K.2010/13277 sayı ile verdiği emsal bir kararda aynen "Kadastronun amacı taşınmazın tespit günündeki geometrik ve hukuki durumunu belirlemek olup, harita ve krokisi bulunan tapuda kayıtlı arazilerin yüzölçümleri Medeni Yasanın 719 ve 3402 sayılı Kadastro Yasasının 20. maddeleri gereğince belirlenir. Tapu sicilinde çaplı olarak kayıtlı bulunan taşınmazlar çapa bağlı yüzölçümleri ile geçerlidir. Satın aldığı çaplı taşınmazın kaç metrekare olduğunu kullandığı zemin durumundan, taşınmazın çap örneğinden her zaman bilebilecek durumda olan davacı, taşınmazın yüzölçümünün maddi yanlışlığı nedeniyle yanlış yazılmış olması nedeni ile zarara uğradığını ileri sürerek Medeni Yasanın 1007. maddesi gereğince devletin sorumlu tutulmasını isteyemez." şeklinde karar verilmiştir.

Yargıtay 4.Hukuk Dairesi 20.04.2010 tarihinde verdiği E.2009/9123-K.2010/4618 sayılı bir başka kararda "Tapu sicilinde çaplı olarak kayıtlı bulunan taşınmazlar çapa bağlı yüzölçümleri ile geçerlidir. Satın aldığı çaplı taşınmazın kaç metre kare olduğunu kullandığı zemin durumundan, taşınmazın çap örneğinden her zaman bilebilecek durumda olan davacı taşınmazın yüzölçümünün maddi hataya dayalı olarak yanlış yazılmış olması nedeni ile fazla

bedel ödediğini ileri sürerek Medeni Yasanın 1007. maddesine dayanarak devletin sorumlu tutulmasını isteyemez." şeklinde hüküm tesis etmiştir.

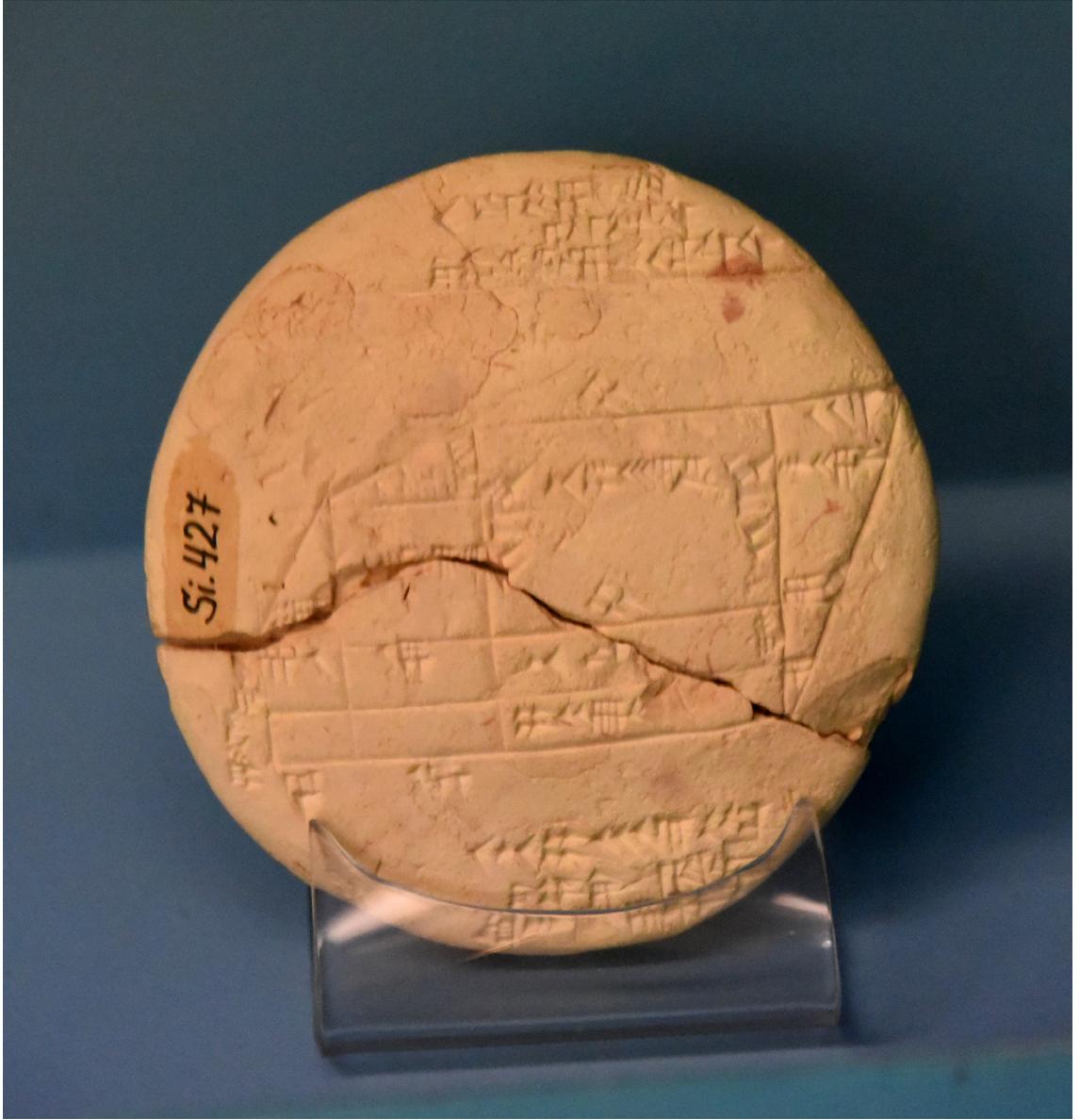
Yukarıda sıralanan kararlardan, haritada yanlışlık bulunmadığı durumlarda tapu kaydındaki yüzölçümü hatasından dolayı bu kayda dayanarak taşınmazı iktisap ettiğini ileri süren kişinin zararının hazinenin kusursuz sorumluluğu kapsamında olmadığı açıkça görülmektedir.

Sanırız, Yargıtay bu kararlarla plan zemin uyumu bulunan hallerde bir başka deyişle kadastro haritasında yanlışlık bulunmadığı durumlarda ilgisinin basiretli davranarak taşınmazın yüzölçümünü kullandığı zeminin durumundan ve taşınmazın haritasından her zaman bilebilecek durumda olduğu/bilmesi gerektiği düşüncesiyle (basiretli davranmayan zarar görenin ağır kusuru nedeniyle) tapu sicilinin tutulmasıyla zararın arasındaki illiyet bağının kesildiği şekilde yorum getirmektedir.

Yargıtay'ın haritada yanlışlık bulunmuyorsa devletin yüzölçüm bilgisini tekeffül etmeyeceği şeklindeki yorumu haksız da değildir. Zira eski yıllarda uygulanan harita üretim yöntemleri ve yüzölçüm hesaplama metodlarının zamanın teknolojisi gereği hassas olmaması, parsel yüzölçümlerinin doğru hesaplanmasına izin vermemiştir. Bundan dolayı meydana gelecek yüzölçüm farklılığı sebebiyle oluşan zarar hazinenin tekeffül etmesini beklemek ise haksız bir değerlendirme olacaktır.

Gerçekten de sayısal çalışmanın Büyük Ölçekli Haritaların Yapım Yönetmeliği ile zorunlu hale getirildiği 1988 yılından önce ilk tesis (kuruluş) kadastrosu çalışmalarında zamanın teknolojisi gereği parsel yüzölçümlerinin hesapları, yarı grafik yöntemlerle özellikle de mekanik bir alet olan planimetre ile yapılmaktaydı. O tarihteki en ileri teknoloji olan planimetreler mekanik olarak belli hataları barındıran aletlerdi. Bu aletler oluşturulan kadastro haritalarındaki parsel sınırlarında gezdirilerek elde edilen verniyer okumalarının farklarından yüzölçümleri hesaplanmaktaydı.

Ancak bu aletler; gezdirme ucunun gezdirme sınırından sapması, dönme ekseninin gezdirme koluna göre eğik olması, dönme düzleminin dönme eksenine göre eğik olması ve kutup ve

gezdirme eksenlerinin mekanik hataları olmak üzere teknoloji gereği birçok hatayı barındırmaktaydı ve bu aletlerin kalibrasyonu da oldukça zordu. Kaldı ki en iyi planimetre ile en iyi kullanıcı yüzölçüm çevirmesi yapsa dahi klasik takeometrik yöntemle yani çok kaba (yanılma payı büyük) ölçülerle alımı yapılarak haritaya aktarılmış parsel sınırlarının, bu aletlerle çevrilmesi sonucu zemindeki kullanım alanıyla farklı sonuçlar alınması son derece doğaldır.

Dolayısıyla burada taşınmazların planimetreyle hesaplanan yüzölçümleri ile günümüz son teknolojiyle elde edilen kesin koordinatlara

göre hesaplanan yüzölçümleri arasındaki fark, bir külçe altının eski yıllarda bir el kantarı ile tartılması ile günümüzde var olan hassas bir sayısal tartı ile tartılması sonucu elde edilen değerler arasında oluşan farka benzetilebilir. Külçe altın aynı olmasına rağmen farklı ağırlık değerlerinin elde edilmesi gayet doğaldır.

Bu çerçevede; eski tarihli kadastru çalışmalarında belirlenen parsellerin yüzölçümlerinin, günümüz son tekniği ile elde edilen parsel köşe koordinatlarına göre hesaplanan yüzölçümlerinden farklı olmasının; bir personele atfedilecek görev kusuru olmaktan ziyade zamanın teknolojik yetersizliğinden başka bir deyişle

zamanın yüzölçümü hesaplama yöntemlerinde kullanılan mekanik aletlerin hassasiyetinin (duyarlılığının) yetersizliğinden ve ölçme yöntemlerinin kaba olmasından kaynaklanan bir durum olduğu söylenebilir. Bu nedenlerle eskiden yapılmış kadastro çalışmalarında açık hata yapıldığını söylemek pek de doğru değildir. Bu bağlamda, kadastro haritasında yanlışlık olmadığı durumlarda yüzölçümü farklılığından devletin sorumlu olmaması gerekir. Bu durumun yasa koyucu tarafından kanun sevkedilmek suretiyle hüküm altına alınması yerinde olur.

* * *

Türk Hukuk Sisteminin konuya yaklaşımı böyle iken, yani kadastral haritada yanlışlık olmadığı durumlarda resmi ölçüm sonucu kütüğe kayıtlanan taşınmazların yüzölçümlerindeki maddi hatalardan dolayı devletin sorumlu olmayacağı temel prensip edinilmişken ilk defa İzmir Aliağa İlçesindeki bir olayda (Yukarı Şakran Köyü 836 no'lu parselin haritasında yanlışlık bulunmadığı halde yüzölçüm farklılığından dolayı) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; uluslararası bir yüksek mahkeme olarak devletimizi tazminata mahkûm etmiştir.

Söz konusu olayda davacı şirket Gürtaş Yapı Ticaret ve Pazarlama A.Ş. tarafından devletimiz aleyhine yapılan 40896/05 no'lu başvuru hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 07.07.2015 tarihinde ihlal kararı vermiştir. Bu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; Türk hukuk düzeninin başvurana mülkiyet hakkına ilişkin olarak yeterli bir koruma sunmadığına ve başvuranın hakları ile toplumun genel menfaatleri arasında gözetilmesi gereken adil dengenin bozulduğuna hükmetmiştir.

Ayrıca bu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuranın özenli ve basiretli davranmamış olmasının kendisini tazminattan mahrum bırakmayacağını, gerekli araştırmayı yapmanın Türk Hukuk Sisteminde zorunlu olmadığını ve bu durumun sadece tazminat bedelinin düşürülmesine imkân vereceğini belirtmiştir.

Şu halde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu kararı Türk Hukuk Sisteminin kadastral haritada yanlışlık olmadığı durumlarda taşınmazların yüzölçümlerindeki maddi hatalardan dolayı devletin sorumlu olmayacağı yönündeki paradigmayı değiştirici niteliktedir. Böyle bir

ichtihat değişikliğinde de; hesaplama hataları da olmak üzere her türlü teknik hatadan dolayı devletin sorumluluğu gündeme gelecektir.

Ancak burada bir hususu gözden kaçırmamakta yarar var ki, gerek kadastro haritasını değiştiren gerekse de haritada herhangi bir değişiklik meydana getirmeyen teknik hatalardan dolayı devletin sorumluluğu ilk malik taşınmazını devir ve temlik etmediği sürece ortaya çıkmayacaktır. Zira burada ilk malik tapu kütüğündeki tescile iyi niyetle dayanarak bir aynı hak elde etmiş değildir. (TMK 1023) Onun iktisabı teknik olarak hatalı yapılan kadastro çalışmasına dayanmaktadır. Bu durumda devletin teknik hatalardan dolayı sorumlu olmaması için, teknik hata barındıran taşınmazlar el değiştirmeden (taşınmazlar herhangi bir devir ve temlike uğramadan) taşınmazlardaki hataları tespit ederek gidermesi gerekmektedir.

Bu çerçevede; yüzölçüm hatası bulunan taşınmazlarda (özellikle de kadastro edinimli olan veya el değiştirmeyenlerde), tapu müdürlüğünce devir işlemi yapılmadan evvel kadastro müdürlüğünce veya LİHKAB Ofislerince mahallinde aplikasyon işlemi de yapılarak taşınmazda herhangi bir teknik hatanın olmadığını tespitinden sonra satışa izin vermek; teknik hata tespit edilmesi durumunda ise hata düzeltildikten sonra satış işlemi gerçekleştirilerek tapu ve kadastro müdürlüklerinin görevi olmalıdır. Ancak bu şekilde milyonlarca parseldeki hatalar dolayısıyla ortaya çıkabilecek muhtemel hazine zararları önlenilecek, diğer taraftan tapu ve kadastro memurları rücu rizikosundan kurtulacaktır.

2- Memurlara Rücu Konusu

Sicillerin tutulmasından devletin sorumlu tutulması, tapu sicilinin temel ilkelerinden olup bu ilke sicile güven ilkesinin doğal bir sonucudur. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesinde “*Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur. Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder. Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür.*” denilerek bu husustaki devletin sorumluluğu hüküm altına alınmıştır.

Gerek tapu kütüğünün gerekse de tapu planının (kadastro haritasının) düzenli ve mevzuata uy-

gun oluşturulmasından ve tutulmasından tapu müdürlüğü görevlileri ile kadaströ müdürlüğü memurları 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi anlamında sorumludur. Zira gerek tapu kütüğü gerekse de tapu planı Tapu Sicili Tüzüğü'nün 7. maddesinde ana sicillerden biri olarak sayılmışlardır.

Bir önceki bölümde belirttiğimiz gibi, ilk tesis (kuruluş) kadastrosundaki görevlilerin 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. madde anlamında sorumluluğu bulunmuyorken zira devlet kadaströ faaliyetlerindeki hatalardan dolayı TMK 1007. madde anlamında sorumlu tutulmuyorken, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.11.2009 tarih E:2009/4-383, K:2009/517 ve 16.06.2010 tarih 2010/4-349 2010/318 K. sayılı kararlarıyla, kadaströ işlemleriyle tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan kadaströ işlemlerindeki hatalardan dolayı 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi anlamında devletin sorumlu olduğu yönünde karar verilmiş ve böylelikle açılan tazminat davaları hazine aleyhine sonuçlanmış, bunun sonucu olarak da kadaströ faaliyetlerinde görev alan memurlara yönelik rücu davaları açılmaya başlanmıştır.

Öncelikle burada şunu belirtmeliyiz ki, hukuk tekniği açısından özellikle 2009 yılı öncesindeki kadaströ iş ve işlemlerinde görev alan memurlara yönelik rücu davası açılması hukukun genel ilkeleriyle uyumlu değildir. Zira kural olarak, hukuki olaylara olayın gerçekleştiği tarihteki hukuk normları uygulanır. 2009 yılı öncesindeki kadaströ işlemleri için böyle bir hukuki sorumluluk bulunmayıp sonradan Yargıtay'ın görüş değişikliği ile memurların 2009 yılı öncesi işlemlerden de sorumlu tutulamaya başlanması hak ve nesafet kurallarına ve olması gereken hukuka uygun düşmemektedir. Bu konuda sonradan ortaya çıkan hukuki sorumluluk, bir yasa hükmüne dayanmadığı gibi Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı gibi kanun gücünde bağlayıcılık vasfını muhtevi olmayan Hukuk Genel Kurulu kararıyla ortaya çıkmıştır.

Yargıtay kararlarında; Türk Medeni Kanunun 1007. maddesine göre hazine aleyhine açılan davalar için yasada özel bir düzenleme bulunmadığından, bu tür davalarda Borçlar Kanununun 125. maddesindeki (6098 sayılı yeni TBK madde 146'daki) on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanacağı belirtilmiştir. (Yargıtay 5.

Hukuk Dairesinin E:2013/28329, K:2014/14914; E:2012/12363, K:2012/25680; 20. Hukuk Dairesinin E:2011/13662, K:2011/14625 sayılı kararları)

Tapu kaydının geri alınma imkânı olmaksızın veya kaydın düzeltilme olanağı kalmaksızın on yıllık sürenin yitirilmesi durumunda zamanaşımı süresi dolmuş olacak ve hazine tazminat ödemekten kaçınabilecektir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, tapuda yanlışlık başlı başına değil, ancak neden olduğu zarar itibarıyla hukuki bir varlık ifade edeceğinden bahisle, TMK 1007. madde uyarınca Hazineye karşı açılan davada on yıllık zamanaşımı süresinin, kayıt düzeltilmesiyle ilgili davanın reddine ilişkin kararın kesinleşmesi tarihinden başlayacağını belirtmiştir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 20/01/1982, K. 82/46 ve Yargıtay H.G.K. E. 1999/1-222, K. 1999/226)

Yargıtay'ın bu yaklaşımıyla on yıllık süre, tapu sicilinde hatanın yapıldığı tarihten itibaren değil, zararın doğduğunun kesin tespit edilmesinden sonra başlatılmakta ve bir anlamda hazinenin sorumluluğu konusunda zamanaşımı süresi kişiler lehine hazine aleyhine yorumlanmaktadır. Hal böyle olunca da, tapu sicilinin (tapu kütüğü ve tapu planının) oluşturulmasında ve tutulmasında yapılan yanlışlıklardan yıllar sonra bile (zamanaşımına bağlı kalımsızın) Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi kapsamında hazine aleyhine tazminat davaları açılabilmektedir.

Bu durumda, tapu kütüğünün ya da tapu planının (kadaströ haritalarının) oluşturulması ve tutulması çalışmalarında hata yapan tapu ve kadaströ müdürlüğü görevlileri, eylemlerinin üzerinden yıllar geçse dahi rücu davalarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Hatta bu görevliler ölmüş olsa dahi rücu tazminat davaları, mirasçılara karşı açılmaktadır. Uygulama en azından 2009 yılı öncesi gerçekleştirilen kadaströ işlemleri yönüyle yukarıda yanlışlığına işaret etsek de bu yöndedir.

Devletin tazminata mahkûm olması durumunda ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 73. maddesinde belirtilen sürelerde kusurlu memura rücu davası açması gerekir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 73. maddesi "*Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.*" hük-

mündedir. Buna göre; iki yıllık süre zararın devlet tarafından ödendiği ve zarara kusuru ile sebebiyet veren memurun öğrenildiği günden itibaren başlar. Her halükarda, zararın ödendiği tarihten itibaren on yıl içinde kusurlu memura rücu davasının açılmış olması gerekmektedir.

* * *

Gerek tapu gerekse de kadastro memurlarının yukarıda belirtilen nedenlerle karşı karşıya olduğu ağır mali sorumluluğa bir çare bulmak adına yasal düzenleme yapılarak 6552 sayılı Kanunun 84. maddesi ile 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde hükmü 11.09.2014 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

2644 sayılı Tapu Kanununun Ek 2. madde hükmü “*Tapu ve kadastro işlemleri ile ilgili olarak, Devletin kusursuz sorumluluğu sebebiyle yapılan ödemeler dolayısıyla, ihmali bulunan personel aleyhine başlatılacak rücu istemleri, ödeme tarihinden itibaren iki yıl, her hâlde zarara yol açan işlemin gerçekleştirildiği tarihten itibaren on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ağır kusura dayalı sorumluluğu bulunan personel için 11/01/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 73 üncü maddesi hükümleri saklıdır.*” şeklindedir. Bu düzenlemeye göre; tapu ve kadastro memurlarının ağır kusur halleri dışındaki kusurlu eylemlerinin üzerinden on yıl geçmekle rücu istemi zamanaşımına uğrayacaktır.

Ancak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 161. maddesinde belirtilen “*Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz.*” hükmü gereği zamanaşımı bir maddi hukuk meselesi olarak usul hukukunda resen dikkate alınamadığından zararlandırıcı eylemler üzerinden on yıl geçse dahi kusurlu memurlar hakkında rücu davası açılacak ve rücu davasında olayla ilgili zamanaşımı bulunduğu ilgili memurlarca ileri sürülmedikçe memurlar borçtan (ortaya çıkan zarardan) dolayı sorumlu olacaktır. Uygulamada bu yöndedir. Bu nedenle tapu ve kadastro memurlarının açılacak rücu davalarında zamanaşımını bir def’i olarak cevap dilekçelerinde (dilekçeler aşaması bitene kadar olan usul kesiti içinde) ileri sürmeleri gerekmektedir. (6100 sayılı HMK madde 141)

Oysa, 2644 sayılı Tapu Kanununun Ek 2. maddesiyle getirilen on yıllık süre zamanaşımı değil de

hak düşürücü süre olarak düzenlenseydi o halde mahkemeler bunu (hak düşürücü süreler kamu düzeninden olduğu için) resen dikkate alacak ve ağır kusurlu eylemler bağlamındaki işlemler dışında yer alan işlemleri yapan memurlar hakkında açılan davalar reddedilecek ve hatta bu husus idarece dava açılmaya mahal olmadan hafif kusurlu eylemler tespit edilerek en başta dava açmama yönünde bir uygulamayı da başlatabilecekti.

Burada şu hususa da işaret edilmelidir. 2644 sayılı Tapu Kanununun Ek 2. maddesiyle tapu ve kadastro memurları açısından getirilen devletin rücu isteminin on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı hususu kural olmaktadır. Yani bu kuralın istisnası bulunmaktadır. Bu istisnai hal “ağır kusurlu” eylemlerdir. Bu bağlamda, ağır kusurlu eylemler üzerinden on yıl da geçse rücu istemi zamanaşımına uğramayacaktır.

Kusurun ise kanunlarımızda tanımı yapılmış değildir. En genel tanımıyla kusur, genel hukuk düzenince kınanan fiillerdir. Bir başka deyişle, kusurlu davranışlar hukuka aykırı fiillerdir. “Ağır kusur” hali ise kasıt ya da kasta yakın kusurlardır. Ağır kusur yargısal kararlarda, “*aynı durum ve koşullarda her mantıklı insanın göstereceği en ilkel (basit) dikkat ve özenin gösterilmemesi*” şeklinde tanımlanmaktadır. Ağır kusur, kasıtlı eylemleri ya da en basit önlemleri almayarak tam bir aldırılmazlık gösterilen halleri belirtir.

Resmi Gazetenin 11.09.2014 tarih 29116 (mükerrer) sayısında yayınlanan 6552 sayılı Kanunun 84. maddesi ile 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde hükmünün Yargıtay uygulamaları yeni yeni gündeme gelmektedir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 05.11.2015 tarihli E:2015/10631; K:2015/12428 sayılı önemli bir kararında; “...Mahkemece, 6552 sayılı Kanunun 84. Maddesi ile 2644 sayılı Tapu Kanunu’na eklenen Ek 2. madde hükmü uyarınca davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir. Dava konusu olayda zamanaşımı bakımından olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmekte olup; 818 sayılı BK 60/1 maddesi uyarınca zamanaşımı süresi fiil ve failin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl, her halükarda on yıldır. Davacı dava dışı kişiye rücu istemine esas ödemeyi 01/08/2013 tarihinde yapmış olup, dava tarihi itibarıyla zamanaşımı süresi dolmamıştır.11/09/2014 tarihinde yürürlü-

ğe giren 6552 sayılı Kanun'un 84. maddesinin ise geçmişe yönelik uygulanması mümkün değildir. Mahkemece açıklanan olgular gözetilerek işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve bu yön bozmayı gerektirmiştir.” denilerek 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde uygulamasının; kanunun yürürlük tarihi olan 01.09.2014'den önceki işlemler için işletilemeyeceği belirtilmiştir.

(Ayrıca bu kararda hazinenin sorumluluğu açısından 10 yıllık zamanaşımı süresinin zarara neden olan haksız fiilin meydana geldiği tarihten itibaren değil bu eylemin öğrenildiği tarihten itibaren dikkate alınacağı belirtilerek hazine aleyhine bir durum ortaya çıkarılmıştır.)

Bu karardan; tapu ve kadastro görevlilerinin rahat bir nefes almasını sağlayacak olan 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde hükmünün, kanunun yürürlük tarihinden önceki işlemlerde uygulanamayacağı anlaşılmakta; on yıllık zamanaşımı süresini gözettiğimizde bu kanun hükmünün ancak 01.09.2024 tarihinden sonra işletilebileceği kanaatine ulaşılmaktadır.

Ancak kanun koyucunun buradaki amacı; aslında geçmişe yönelik olarak da tapu ve kadastro görevlilerinin, ağır kusur halleri dışında on yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra devamlı olarak mali sorumluluk riskiyle karşı karşıya kalmasına engel olmaktır. Bu kanun hükmü, memurlar açısından uygulamadaki var olan ağır sorumluluğa bir çare olmak ve memurların geçmişte yaptıkları işlemlerle ilgili mali sorumluluklarına bir çözüm bulmak adına yürürlüğe konulmuştur.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi yukarıda belirtilen kararında, kanun metniyle ilgili amaçsal yoruma giderek bu hükmü, genel bir kural haline getirip (kanunun yürürlük tarihinden önceki) geçmişteki işlemlerde de uygulanabileceğini değerlendirebilirdi.

Gerçi Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 29/04/2019 tarihli 2018/4999 E., 2019/2492 K. sayılı yeni bir kararında, eski tarihli bir olayda yasayla getirilen özel bir zamanaşımı süresinin olduğunu gözeterek zarara yol açan işlemin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıllık sürenin geçtiği gerekçesiyle davanın zamanaşımına uğramış olduğuna hükmederek tapu memurları lehine karar

vermiştir. Ancak bu konudaki yorum farklılığı ve kafa karışıklığını gidermek konusunda kanun koyucunun sarih düzenlemeler yapması gerektiği ise izahtan varestedir.

Bu çerçevede, gerek tapu gerekse de kadastro memurlarının geçmişte yaptıkları işlemlerle ilgili olarak da sürekli bir biçimde mali sorumluluk tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarına engel olmak ve açılmış bulunan rücu davalarına bir çare bulmak adına; yeni bir yasal düzenleme yapılarak geçici bir kanun maddesi hükmüyle, 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde hükmünün geçmişteki (kanunun yürürlük tarihinden önce gerçekleştirilen) işlemlere de işletilmesinin ve bu madde hükmünün devam eden rücu davalarında da uygulanacağı belirtilmesinin gerekli olduğu, ayrıca bu hükümdeki sürenin zamanaşımı değil hak düşürücü bir süre olduğu vurgulanarak on yılın geçmesiyle dava açılmasının önüne geçilmesinin ve bu suretle tapu ve kadastro personelinin geçmişteki hafif kusurlu eylemleri nedeniyle açılacak davalarla yüz yüze gelmesinin önlenmesinin gerektiği ve bunu sağlamak için sarih yasa maddelerinin kanun koyucu tarafından sevk edilmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Özet, Sonuç ve Öneriler

2009 yılına kadar, kadastrodaki teknik hataların düzeltilmesiyle ilgili hazine aleyhine herhangi bir sorun bulunmamaktaydı. Zira Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 26.11.1980 tarih 4-624/2478 sayılı kararında, kadastro faaliyetlerinin “sicil tutuma” kavramı içinde düşünülmemeyeceği belirtilerek hazine kadastro işlemlerinden sorumlu tutulmamıştır. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 18.11.2009 tarih E:2009/4-383, K:2009/517 sayılı kararıyla görüş değiştirerek, kadastro işlemleriyle tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan kadastro işlemlerindeki hatalardan dolayı devletin sorumlu olduğu yönünde karar vermiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 18.11.2009 tarih E:2009/4-383, K:2009/517 sayılı, kadastro işlemleriyle tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan kadastro işlemlerindeki hatalardan dolayı devletin sorumlu olduğu yönündeki içtihadına rağmen Yargıtay ısrarla kadastro haritasında yanlışlık olmadığı durumlarda ilgisi-

nin plandan ve zemin durumundan taşınmazın miktarını bilebilecek durumda olduğu gerekçeyle devletin taşınmazların yüzölçümündeki yanlışlıktan sorumlu olmayacağını belirtmiştir.

Ancak bu içtihat da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 07.07.2015 tarihli GÜRTAŞ, TÜRKİYE kararıyla uygun görülmemiş ve devletimiz tazminata mahkûm edilmiştir. Bu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; Türk hukuk düzeninin başvurana mülkiyet hakkına ilişkin olarak yeterli bir koruma sunmadığı ve başvuranın hakları ile toplumun genel menfaatleri arasında gözetilmesi gereken adil dengenin bozulduğuna hükmedilmiştir.

Ayrıca bu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuranın özenli ve basiretli davranmamış olmasının kendisini tazminattan mahrum bırakmayacağını, gerekli araştırmayı yapmanın Türk Hukuk Sisteminde zorunlu olmadığını ve bu durumun sadece tazminat bedelinin düşürülmesine imkân vereceğini belirtmiştir.

Anayasamızın 90/5. maddesine göre, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası hukuk normları iç hukuk düzeninin üzerindedir. Anayasamıza göre temel haklardan olan mülkiyet hakkıyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin söz konusu kararı Yargıtay'ın yaklaşımını da etkileyecektir. Böyle bir içtihat değişikliğinde de; hesaplama hataları da olmak üzere her türlü teknik hatanın düzeltilmesi dolayısıyla devletin sorumluluğu doğacaktır.

Şu halde, kadastrosu eski tarihlerde yapılan ve yüzölçümleri o günün tekniği ve teknolojik yetersizlikleri içinde hesaplanan taşınmazların o tarihte hesaplanan yüzölçümleri ile bugünün son teknolojik imkânları kullanılarak parsellerin kesin köşe koordinatları yardımı ile hesaplanan yüzölçümleri arasında fark çıkması muhakkaktır ki bu durumda tapuda kayıtlı yüzölçümünden eksik çıkan her m² için alıcı vatandaşların, fazla çıkan her m² için ise taşınmazı daha evvel satmış satıcı vatandaşların Devletten tazminat talep etmesi gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır. Kanun koyucunun Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesini düzenlerken öngördüğü amacın bu olmadığı değerlendirilmektedir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki, gerek kadastrо haritasını değiştiren gerekse de haritada herhangi bir değişiklik meydana getirmeyen teknik hatalardan

dolayı devletin sorumluluğu ilk malik taşınmazını devir ve temlik etmediği sürece ortaya çıkmayacaktır. Zira burada ilk malik tapu kütüğündeki tescile iyi niyetle dayanarak bir aynı hak elde etmiş değildir. (TMK 1023) Onun iktisabı teknik olarak hatalı yapılan kadastrо çalışmasına dayanmaktadır. Bu durumda devletin; teknik hatalardan dolayı sorumlu olmaması için, teknik hata barındıran taşınmazlar el değiştirmeden yani herhangi bir devir ve temlike uğramadan bu taşınmazlardaki hatayı tespit ederek gidermesi gerekmektedir.

Bu çerçevede; yüzölçüm hatası bulunan taşınmazlarda (özellikle de kadastrо edinimli olan veya el değiştirmeyenlerde), tapu müdürlüğünce devir işlemi yapılmadan evvel kadastrо müdürlüğünce veya LİHKAB Ofislerince mahallinde aplikasyon işlemi de yapılarak taşınmazda herhangi bir teknik hatanın olmadığını tespitinden sonra satışa izin vermek; teknik hata tespit edilmesi durumunda ise hata düzeltildikten sonra satış işlemini gerçekleştirmek tapu ve kadastrо müdürlüklerinin görevi olmalıdır. Ancak bu şekilde milyonlarca parselde muhtemel hazine zararı önlenilecek diğer taraftan tapu ve kadastrо memurları rücu rizikosundan kurtulacaktır.

Ülkemizde bulunan yaklaşık 57.5 milyon parselin 23.5 milyon adedinin kesin sayısal koordinatlara sahip olmadığı ve yüzölçümlerinin kesin koordinatlara göre değil grafik ve yarı grafik yöntemlerle hatalı biçimde hesaplanmış olabileceği gözetildiğinde konunun vahameti ve önemi hazine zararının önlenmesi bağlamında göze çarpmaktadır.

Yukarıda belirtilen değerlendirmeler ışığında; konuyla ilgili daha fazla hazine zararının ortaya çıkmaması ve dolayısıyla tapu ve kadastrо memurlarının rücu rizikosuyla karşı karşıya kalmalarına engel olmak adına aşağıda belirtilen adımların atılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir:

- Taşınmazların mülkiyetini devir amacı güden işlemler tapu müdürlüğünde yapılmadan önce yasal olarak aplikasyon zorunluluğu getirilmeli, ilgisince kadastrо müdürlüğünden/LİHKAB Ofislerinden taşınmazda yüzölçüm de dâhil olmak üzere herhangi bir teknik hata olmadığını belirten yazı getirilmesinden sonra satışa izin verilmeli, aksi takdirde tespit edilen hatalar taşınmazlar el değiştirmeden düzeltil-

melidir. Bu durum kanuni bir mecburiyet olarak düzenlenmeli ve ilgisine basiretli davranma kıstası zorunlu olarak getirilmelidir. Bu hususta yasa değişikliği yapılması gereklidir. Böyle bir zorunluluk getirilemiyorsa mülkiyeti devreden tapu işlemlerinde düzenlenecek sözleşmelere (resmi senede) ilgililerin aplikasyon yaptırılmamasından kaynaklı riski üstleneceği hususunda irade beyanlarına yer verilmesi veya satıcının yüzölçüm eksikliğinden kaynaklı zararı sebepsiz zenginleşme hükümleri doğrultusunda üstleneceği bir uygulama başlatılmasında sanırız soruna şimdilik bir çare olacaktır.

- Çalışmanın 1.2. maddesinde belirtilen gerekçelerle, kadastral haritada yanlışlık olmadığı durumlarda devletin sorumlu olmayacağı konusunda kanun hükmü sevkedilmelidir.
- Satış sözleşmeleri için detaylı hükümler içeren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 244/2. maddesi yukarıdaki değerlendirmelerimiz ışığında tekrar düzenlenerek satıcının ayıba karşı tekeffül borcu yeniden ele alınmalı, alıcı ve satıcıların sebepsiz zenginleşme koşullarına göre sorumlulukları detaylı olarak düzenlenmeli ve devletin her durumda mutlak sorumluluğuna sınırlama getirilmelidir.
- Yasal düzenlemeler yapılana kadar kadaströ müdürlüklerince bir an evvel, ülke çapında yüzölçüm hatası bulunan taşınmazlar tespit edilerek (3402 sayılı Kadaströ Kanununun 47/N bendine göre hazırlanan Yönetmeliğin 5. maddesi gereği) taşınmazların tapu kütük sayfalarına bir an önce uyarıcı mahiyette belirtme yapılmalı ve bu suretle taşınmazı sonradan iktisap edenlerin iyi niyet iddiaları bertaraf edilmelidir.
- Resmi Gazetenin 01.09.2014 tarih 29116 (mükerrer) sayısında yayınlanan 6552 sayılı Kanunun 84. maddesi ile 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde hükmünü ile ağır kusurlu eylemler dışında tapu ve kadaströ personelinin kusur sorumluluğu sonucu işlemler üzerinden on yıllık sürenin geçmesiyle rücu isteminin zamanışımına uğrayacağı belirtilmiştir. Ancak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi yakın tarihli

bir kararında, 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde uygulamasının; Kanunun yürürlük tarihi olan 01.09.2014'den önceki işlemler için işletilemeyeceği belirtilmiştir.

- Ayrıca yapılan bu yasal düzenlemede; zamanışımı süresi öngöröldüğünden, yani bu süre hak düşürücü süre olmadığından davalar yine de personele karşı açılmakta ve ancak bu davada zamanışımı durumunun personelce bir defa olarak davanın belli bir usul kesiti içinde (dilekçeler aşaması bitene kadar) ileri sürölmesi durumunda mahkemelerce bu konu dikkate alınmaktadır. (6100 sayılı HMK madde 141)
- Bu durumda gerek tapu gerekse de kadaströ memurlarının geçmişte yaptıkları işlemlerle ilgili olarak da sürekli bir biçimde mali sorumluluk tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarına engel olmak ve açılmış bulunan rücu davalarına bir çare bulmak adına; yeni bir yasal düzenleme yapılarak geçici bir kanun maddesi hükmüyle, 2644 sayılı Tapu Kanununa eklenen Ek 2. madde hükmünün geçmişteki (kanunun yürürlük tarihinden önce gerçekleştirilen) işlemlere de işletilmesinin ve bu madde hükmünün devam eden rücu davalarında da uygulanacağı belirtilmesinin gerekli olduğu ayrıca bu hükmün hak düşürücü süre olarak öngörölerek on yılın geçmesiyle dava açılmasının önüne geçilmesi suretiyle tapu ve kadaströ personelinin geçmişteki hafif kusurlu eylemleri nedeniyle açılacak davalarla yüz yüze gelmesinin önlenmesinin yerinde olacağı ve bu yolda yasa koyucu tarafından sarıh düzenlemeler sevkedilmesinin uygun olacağı düşüncesindeyiz.
- Nasıl ki, noterlerin mali sorumluluğu için Türkiye Noterler Birliğı Hukuki Sorumluluk Fonu Yönetmeliğı ile birlikte mali sorumluluk fonu kurulmuşsa, buna benzer alternatifler düşünölerek Tapu ve Kadaströ Müdürlüklerinde görev yapan memurların görevleri gereğı karşı karşıya kaldığı riskolar bakımından da hukuki sorumluluk fonu oluşturulmalı ve böylelikle tapu ve kadaströ çalışanlarının karşı karşıya olduğu ağır mali sorumluluğa bir nebze de olsa çare bulunmalıdır. ■

İmar Barışı

Turgay Gültekin

Güzel memleketim tam da ihtiyacı olan zamanda bir barışa sahip oldu. İyi de oldu. Her alanda savaşıırken bu barış doğrusu çok iyi geldi.

Lugat anlamı “iyileştirmek” “zenginleştirmek” olan imar sözcüğü, anlamının aksine barış adı altında fakirleştirildi, içi boşaltıldı ve ülkenin gelecek 40-50 senesinin hukuki sorunu haline geldi.

Uzun zamandır yerleşen algıya göre; bir işin niteliğinin ne olduğundan çok nasıl söylendiği, nasıl algı yaratıldığı önemli hale geldi. Zarfa değil mazrufa bakmak diye bir deyim vardır. “İmar affı” söylemi can sıkıcı bir deyim olduğundan, türkçemizdeki güzel adlandırma sanatı kullanılarak, söylem daha cana yakın hale getirilmeye çalışılmış. Oysa söylem, eylemin niteliğini ve yapılan işin açık bir imar affı olması gerçeğini maalesef değiştirmiyor. Keşke hayatın başka alanlarında da işimize geldiği gibi söz oyunları ile istediğimiz sonuca ulaşabilseydik. Ama bu mümkün değil.

“İmar Affı” dediğimizde genel olarak ne anlarız.? Kabaca; yasal normlara uygun olmadan yapılmış bir yapının, hukuk sınırları içine alınması legal (yasal) hale getirilmesi anlaşılır.

Yazının konusunu oluşturan imar affı da kanuna eklenen geçici bir madde ile hem anayasaya hem de kanunun kendi amacına aykırı bir düzenleme olarak yapılmış.

Bilindiği üzere İmar kanunu ilk maddesinde yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacını taşır.

Peki yeni düzenlemede plan var mı? İmar düzenlemesi yapacaksınız ama içinde belediye, kontrol veya imar planına uygunluk gibi bir ifade olmayacak.

Peki ya fen? Deprem olgusu ile yaşayan bir ülkede, yapıların imalatında yapım tekniklerinin çok sıkı denetlenmesi gerekmez mi?

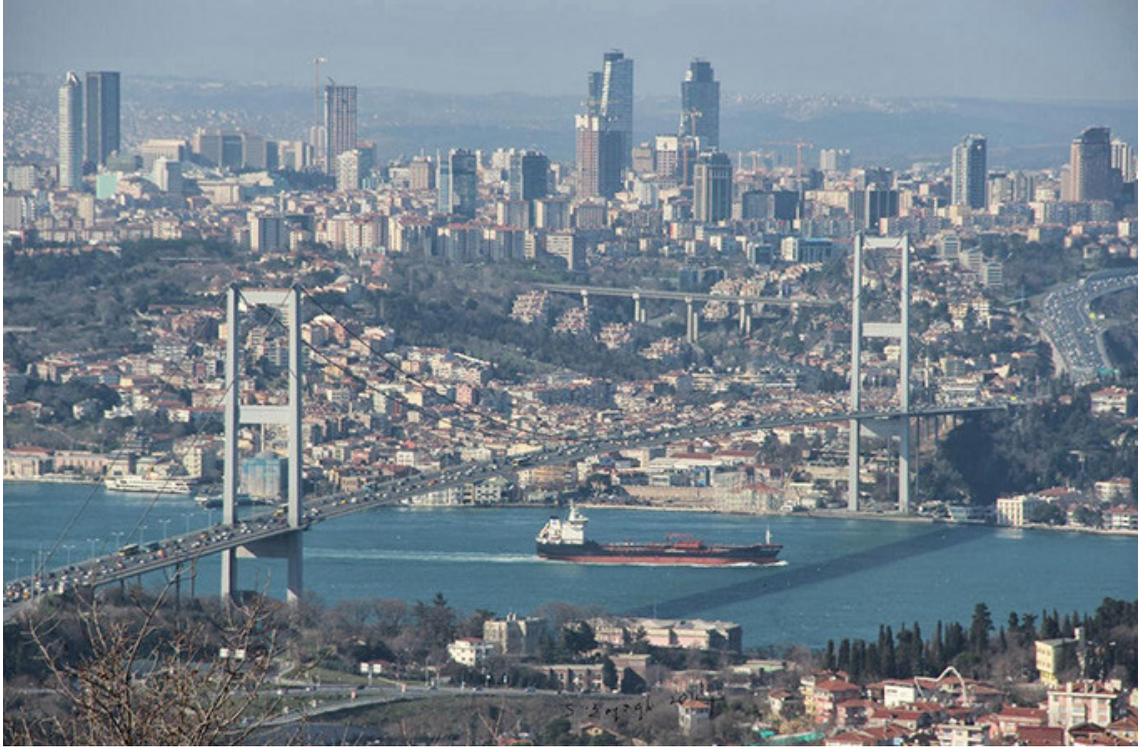
Peki yapı denetim var mı? Adı sanı geçmiyor. Denetim zaten sözcük olarak lugattan çıkarılmalı ve hatta toplum hayatından da silinmelidir. (!)

Anayasa'nın 56 ve 57. maddelerinde tanımlanan sağlıklı bir çevre ve konut hakkı da sadece anayasada kalan sözcükler olarak yerini koruyor.

Nasrettin hocanın damdan düşmesi misali, bu ülke daha evvel 2981 sayılı yasa ile damdan düşmüştü.

Bu ülke yaşanmış olaylardan maalesef ders almıyor ya da bilinçli olarak bu tercih yapıyor.

1984 yılında çıkarılan ve şimdiki yasaya göre daha dar kapsamlı olan 2981 sayılı imar affının problemleri hala devam etmekte olup, bu yasanın uygulama süresi de bir kez daha uzatılmış iken, bundan daha kapsamlı ve birçok belirsiz-

liği içeren yeni uygulamanın yapılması, nesnel nedenlerle izah edilemez.

Belki kangren olmuş bazı konuların çözülmesinde (hakkaniyet-adalet duygusu olmaksızın) kısmen etkili olabilir ama bu yasanın ortaya çıkaracağı yeni sorunların ve devasa problemlerin çözümü ise en az 30-40 yıllık bir zaman dilimini kapsayacaktır.

“Yapının depreme dayanıklılığı ve yapının fen ve sanat norm ve standartlarına aykırılığı hususu yapı malikinin sorumluluğundadır.”

Yasanın en ilginç maddelerinden birisi de depreme dayanıklılığın malikin sorumluluğuna bırakılmasıdır. Her şeyi kontrol etmek isteyen bir anlayışın, yapı bilinci olmayan bir toplumda bu sorumluluğu vatandaşın kendine bırakması takdire şayan bir demokrasi örneğidir.

Bu yasada ne var ne yok dersek; bu yasada her şey var, belediye yok, imar planı yok, arsa payı kavramı yok, yapı denetim yok.

Özel yasalarla koruma (!) altına alınmış alanlarda yapılan iskansız veya ruhsatsız yapıları dahi yerinde tutmayı amaçlayan bir kanun kentleşmeye ne ölçüde yarar sağlar ki? Anlamak mümkün değil.

Attığın taş ürküttüğün kurbağaya değmeli. Yeni düzenleme ile sorunları çözülen taşınmaz sayısına karşın ortaya çıkacak yeni sorunların sayısı ve niteliği karşılaştırıldığında, sağlanması düşünülen yarardan çok daha fazla problemin oluşacağı açıktır.

Peki bunu nereden anlıyoruz? Bir kere; hiç bir nizama tabi olmadan, dilediğin yerde yapı yapabilirsin ve bedelini ödediğin sürece bu yapıyı yerinde tutarım diyen bir hukuki düzenleme yapılmış.

Adalet duygusunun tatminini bir kenara bırakalım temel olarak ekonomik bir hedefe yönelmiş bir uygulamanın sağlıklı kentleşmeye yararı olabilir mi? Bunu anlamak için kahin olmaya gerek yok.

Bu yasanın getirdiği en önemli yenilik, nereye hangi ölçekte yapı yapılırsa yapılsın, yapının ruhsatlı olup olmadığına bakılmaksızın bedeli ödendiği sürece geçici de olsa yapıyı koruyor, bu yapıya ilişkin İmar kanunu gereğince verilen para cezalarını affediyor ve alınmış yıkım kararını yok sayıyor.

Böyle bir yasa ile idare kendi lehine doğan bir haktan feragat edebilir veya kanun gereği uygulamaya koyduğu bir hükmü yine kanunla kaldı-

rabilir. Yani; İmar kanununa göre tahahhuk eden imar para cezasının tahsilinden vazgeçmek veya yıkım kararını iptal etmek adil olmamakla beraber anlaşılabilir bir şeydir.

Devlet, vatandaşa ait bir binada ortak alana tecavüz etmiş birini, parasını ödedi diye affedebilir mi? Yani benim ortak alandaki hakkımı bedele çevirip bunu da cebe atmak hangi devletin yasasında var?

Eski eserler, sit alanları, mera, yaylak ve kışlaklar, kıyılar, ormanlar, tarım arazileri vb. özel statüdeki yerlere yapılan yapıların akibetleri hala açıklığa kavuşmuş değil. Yapıyı yerinde tutma (yapı kayıt belgesi) belgesinin varlığı bu tür özel statüdeki taşınmazlarda ne ölçüde geçerli olacak?

Hazine ve belediye taşınmazları üzerinde yapılan yapılara ait arazilerin rayiç değerle satışına ne demeli? Bu da haksızlığın, kamu malının peşkeş çekilmesinin öteki ayağı değil midir? Yani nerden tutsan elinde kalıyor.

Gerçi 26.12.2019 tarihli hazine mallarının satışına ilişkin tebliğ de hazineye ait hangi arazilerin satılacağına ilişkin sorular kısmen açıklığa kavuşturmuş oldu.

Bereket versin ki, hazine mallarının satışı için çıkan tebliğ başvuru için sadece 5 günlük bir süre tanıdı da bir umut, hazine arazileri-

nin satışı bu vesile ile kısmen korunmuş oldu. Mu acaba?

Son yıllarda öyle çok şey yaşadık ve şaşırдық ki; insanın aklına sadece önceden haberdar olan belirli kişilerin satın alabilmesi için böyle bir zaman kısıtı yaratıldığı kuşkusu da gelmiyor değil. Şahsa münhasır kanun bile çıkarılabildiği için, bu yaklaşım biraz paranoyakça olabilir.

1972 yılından beri uygulanmakta olan emlak vergisine esas arsa ve yapı birim maliyet tablosunun bina maliyet tablosu neden değiştirildi? Emlak vergisi öderken, başka bir baremden, yapı kayıt belgesi alırken başka bir baremden vergi almak verginin adilliği ilkesine uyar mı?

Kat mülkiyeti kanununa göre kat irtifakı ve kat mülkiyeti işlemleri harçsız yapılıyorken, bu kanuna göre kat mülkiyeti yapmanın maliyeti neden 2 kez harç ödemek oluyor? Bir taraftan affettim derken, öte taraftan iki kat cezalandırmayı nasıl açıklayacaksınız?

Haziran genelgesi ile Eylül genelgesi arasındaki süre içinde avm, hastane, otel gibi yapıların aykırılıklarında yeni getirilen 1000 m² şartı da bir başka adaletsizlik. Yani siz bu tür bir yapıda 100 m² kaçak yapı yapmış bile olsanız, 1000 m² üzerinden para ödemek zorundasınız.

En ilginç düzenlemelerden biri de ibadethanelerin ve kamu kurumlarının yapı kayıt belgesinin bedelsiz olması.

Dünyevi düzeni sağlamakla görevli Devlet ve uhrevi hayatımızı düzenleyen ibadethaneler kaçak yapı yapar mı? Biz de olmaz böyle şeyler.

Bizde alt katları dükkan, market, çarşı vs. olmayan cami var mı? Bu ticarethanelerin pardon ibadethanelerin yapı kayıt belgesi parasını kim ödeyecek? Daha ilginç, caminin müstemilatı içinde olan imamın lojmanı, ibadethane sayılırsa yapı kayıt belgesi bedelsiz, ibadethane sayılmazsa bedeli ödenerek yapı kayıt belgesi alınabilecek. Peki buna kim karar verecek? Sorular sorular sorular....

Üzerinde çok konuşulacak olan bu düzenleme imar hayatımıza olduğu kadar, ekonomiye ve sosyal hayatımıza da etkisi uzun yıllar sürecek derin izler bırakacaktır. ■

2020, İstanbul

Şüphe Dolu Cinayet

Alişir Özperçin

Pınarhisar'ı geçeli hayli oldu, kuzeye doğru yol alıyorum. Bulutlu, hafif serin bir nisan günü. Aracımın arka pencereleri açık, mis gibi orman havası alıyorum. Masa başındaydım nice zaman. Baskılardan, yoğunluktan, adliye koridorlarında gezmekten yorulmuşum. İyi oldu bu arazi işi diyorum. Radyoda, Edip Akbayram çalıyor. ♪♪ Dışarda deli dalgalar, gelir duvarları yalar ♪♪. Ne güzel dışarda olmak, diye düşünüyorum. Yol boş, biraz daha basıyorum gaza. Kamyonetim, biraz titreyerek hızlanıyor. Uzun ince bir yol, iki tarafı orman, yokuş aşağı, hafif nemli bir asfalt. Hızlandıkça hızlanıyorum. Hiç yavaşlamak gelmiyor içimden. Sanki bir an bütün sıkıntılımdan dertlerimden uzaklaşıyorum. ♪♪ Kurşun ata ata biter, yollar gide gide biter ♪♪. Biraz daha ses veriyorum radyoya. Bir ben, bir dünya. İlerde, sağdaki tepeyi farkediyorum. Gelmiş olmalıyım diyorum kendi kendime. Ani fren yapıp sağa çekiyorum. Kenardaki taşlar, sağa sola dağılıyor. Hafiften kayıyor aracın tekeri. Vahşi batıda bir kovboyun atından inmesi gibi, atlıyorum kamyonetten. Aracın arka kapağını indiriyorum. Evrak çantasından nirengi röperlerini arıyorum. Önümde, iki kırmızı kutu. Şöyle bir çevreme bakıyorum. Doğru yer demiyim anlamaya çalışıyorum. Elimde 1948 tarihli bir harita. Nirenginin yerini arıyorum. Şu tepede olsa gerek diyorum. Çevrede kuş sesleri, bir sakinlik, bir dinginlik. Haritayı katlayıp cebime koyuyorum. Kenardaki filede duran kitabı alıyorum yanıma, sıkılırsam okurum diyorum. Jalon denen renkli çubuğun tepesine GPS denen

gavur icadını takıyorum. Hey be eski zamanlar diyorum. Neydi o eski top mermisi aletlerle dağda taşa gezdiğimiz günler. Aylarca yapılan rasatlar, dengelemeler, hesaplar. Hey! diye bir nida daha patlatıyorum. Eee! diyorum GPS bulundu mertlik bozuldu. Sanki bu gereksiz benzetmeyi ilk ben icat etmişim gibi gülüyorum kendi kendime. Şimdi bu gavur icadı ile, evvel zamanda aylarca süren işimi, bir saatte haledeceğim diyorum. Ama hala anlamıyorum bu cihazın yaptıklarını. Olsun diyorum, bugün nisanın ikinci günü, orman güzel, bütün dertler uzak ve benim tek yapmam gereken, nirengi noktasının tepesine kurmak şu cihazı. Aracın ön kısmına geçiyorum, torpido gözünden yuvarlak gözlüklerimi alıyorum. Sonra dalıyorum sık ormanların içine. Şu ihtiyarda iş varmış dedirtmek ister gibi ilerliyorum. GPS'i kafamın üstünde tutuyorum. Maazallah, daha borcu bitmedi. Bi dünya para yattırdım. Başına bir şey gelirse üzülrüm, diye geçiyor içimden. GPS'i gözüm gibi koruyarak, ormanın içindeki patikadan tepeye tırmanmaya çalışıyorum. Bir ağaç dalı çarpıyor suratıma ve yuvarlak gözlüklerim yere düşüyor. Camlardan bir tanesi çatlıyor. Canım sıkılıyor. Bir anda aklıma geliyor yarım kalan hikayem. Tamam diyorum, cebimde kağıt kalem arıyorum. Unutmamak için not almak istiyorum. Sonra cep telefonum geliyor aklıma. Koca telefonu cebimden çıkarıyorum. Her ay faturada, gözüme gözüme giren bilmem ne kadar para karşılığı aldığım telefonda, nasıl yazı yazacağımı bilemiyorum. Orasına burasına dokunuyorum ekranın, ama

açılan hiçbir pencerede yazı yazamıyorum. Kızıyorum kendi kendime. Telefonu cebime koyup tırmanmaya devam ediyorum. Gözümde çatlak camlı gözlük. Ağaçların sıklığından gökyüzü görünmüyor. Şurada ölsem diyorum, kaç zaman sonra bulurlar benim cesedimi acaba? Sekiz ay sonra diyor içimdeki şeytan. Sen nerden biliyorsun hergele diyorum. Sekiz ay sonra, bir çoban bulur diyor. Çok uzun, ozamana kadar kararır, çürürüm diyorum. Sonra, yarım kalan hikayemin devamını kurguluyorum. Umarım unutmamda, eve gider gitmez yazarım diyorum. İşte burada diyorum burada öldürülmüş olsun. Şöyle çevreme bakıyorum biraz. Yok, geri kafama yatmıyor. GPS'i koruyup kollayarak tırmanmaya devam ediyorum. Bir açıklığa kavuşuyorum. İşte diyorum, burası. Burada öldürülmüş olsun. Biraz soluklanıyorum. Sırtım ter içinde, enerjim bitmiş. Bir ağaca sırtımı veriyorum. Katili düşünüyorum. Bir insanı öldürmeyi. Hiç tanımadığın, adını bile az önce öğrendiğin, yuvarlak gözlüklü, hafif tombul kırkbir yaşında birini. Nasıl bir caniliktir bu diyorum. Tüylerim ürperiyor. Ama burada öldürürse, katil nasıl yakalanır? Madem sekiz ay sonra bulunacak cesedi, sekiz ay sonra yakalansın ve itiraf etsin diyorum. “Ben

öldürdüm” desin. Onu sorgulayan polisleri kurguluyorum. Bir cinayeti soruşturan polisler, katil hakkında ne düşünürler acaba, diyorum. Ne yaparlar, mesela katille selfie çektirirler mi? Olmaz öyle şey diyorum. Okuyucu beğenmez. Hiçbir polis, ayakkabısı delik, fakir fukara bir kişiyi, arkasından vurarak öldüren bir katille fotoğraf çektirmez. Olmaz diyorum yine kendi kendime. Belki öfke duyar katile, diye geçiyor içimden. Ne olursa olsun, polis, bir insanın öldürülmesine üzülür, kızar diye yineliyorum. Sekiz ay sonra bir çoban tarafından bulunur ceset ve yakalanır katil diye hikayeyi başlatıyorum. Bulgaristan sınırında yakalanır katil. Yakalanınca itiraf eder hemen. “Ben öldürdüm abi” der. “Ben öldürdüm”. Sorğu odasına alırım onu. Penceresiz, her yeri karanlık, şu tepeden tek bir ampul sallanan, filmlerde gördüğümüz o odaya. Ben polis olurum. Şimdi, şu an, o sorğu odasındaki polis. Misal, yavaşça giriyorum odaya. Şöyle bir dolaıyorum etrafında, ağzımda bir kürdan parçası çevirip duruyorum. Anlat lan diyorum.”Niye öldürdün?”

“Garip garip konuştu abi. Vatana millete dil uzattı. Milli duygularım kabardı, öldürdüm!”

“Hadi lan oradan” diye tersliyorum. “Ordudan silah çalıp, satan adam mı milli duygular ile cinayet işleyecek!. Doğru söyle lan” diyorum. “Doğru söyle!”

“Doğru söylüyorum abi” diyor, hafif ürkek.

“Bana bak lan” diyorum. “Karşında çocuk mu var senin?”

“Yok abi, olurmu öyle şey! Ben doğruyu söylüyorum.”

Boğazımı temizliyorum biraz, göz teması kuruyorum. O bir sandalyede oturmaktadır. Ben ise ayakta. Sonra yavaşça sandalyemi çekip, ters şekilde oturuyorum. Hani şu Amerikan polislerinin yaptığı gibi. Sonra öfkeli bir sesle devam ediyorum.

“Öt lan Öt. Niye Öldürdün?”

Bu sefer korkuyor sesimden, biraz çekiniyor, ağlamaklı oluyor. “Ne bileyim abi, öldürdüm işte” diyor.

“Olur mu lan öyle şey!. Bir insan, bir insanı durduk yere öldürür mü?. Bütün insanlığı öl-

dürmüş olursun o zaman. Öt lan ÖT” diyorum. İyice bağırıyorum bu sefer.

“Abi, ne bileyim, bir karton cigaraya öldürdüm.”

“Hebi topu bir karton cigara için mi lan?” diyorum. Yüzümde hala kızgın bakışlar

“He abi, bilemedim” diyor. “Möhim adammış bu. Bir karton cigaraya kabul ettim.”

“ Ne demek lan o” diyorum. “Möhim olduğunu bilsen öldürmez miydin?”

“Öldürdüm abi” diyor, hakarete uğramış bir erkek misali. “Ama bir karton cigaraya ucuz oldu be abi” diyor biraz mahzun bir ifade ile.

“Öldüreceğin adama göre, ücret tarifeni mi var lan senin!” diyorum.

“Yok abide, ben önemsiz biri sandıydım. Bir karton cigara dediğin bir iki ayda bitti gitti. En azından bir üç yüzgayme almalıydım” diyor.

Rahat rahat konuşmasına şaşırıyorum. “Lan” diyorum, “sen sekiz ay önce bütün insanlığı öldürdün biliyor musun! Şimdi de dalga geçer gibi konuşuyorsun.”

“Abi, benim akli melekelerim yerinde değil zaten. Ben de bilmiyorum bazen neyi nasıl yaptığı mı?”

“Deli numarasına mı yatıyon lan?” diyorum. “Kurtarır mı sandın seni bu numara. Anlat lan” diyorum kızgın bir sesle, “Nasıl öldürdün?”

“Ne bileyim abi. Vurdum kafasına, öldü adamcağz” diyor, cani kimliğini bir çocuk bakışının arkasına gizleyerek.

“Kızdırıyorsun beni” diyorum. “Kızdırıyorsun. Anlat lan herşeyi, kafasına neyle vurdun, kaç tane vurdun. Korkak! Korkak mısın lan sen! Korkuyor musun! Yaptıklarının bedelin ödemeye korkuyor musun?”

Bir anda dikleşiyor, Sakladığı cani kişilik açığa çıkıyor.

“Heçbi şeyden korkmam ben” diye ökeleniyor. “Orman içinde bir açıklıkta durmuştuk. Bir

ağaca sırtını dayamıştı. Kitabını açmış okumaya başlamıştı. Zaten yol boyunca hep okumuştur. Ekmek yer, su içer gibi okuyordu. Bir odun buldum kalınca, ucu eğri, arkasından yaklaştım. Kafasının arkasından vurdum bir tane. Yığıldı yere. Sonra yerden bana bir bakış attı. Beni öldüremezsin Ali Ertekin, der gibi bakıyordu. Öldürürüm lan diye bağırardım. Bir tane daha vurdum suratına, paramparça oldu suratı. Gözündeki yuvarlak gözlüler fırladı gitti bi tarafa. Hala nefes alıyordu. Vücudu yan dönüktü. Bu yüzden tam vuramıyordum kafasına. Sırt üstü devirdim. Kafasına kafasına vurdum. Öldürürüm lan, öldürürüm diye bağırardım. Paramparça oldu suratı. Kafası kalmadı. Her tarafa kanlarını sıçrattım. Odun kırılana kadar vurdum. Sonra attım sopayı. “Olayı anlatırken o anin kin ve öfkesine bürünmüş, nefes nefese kalmıştı.

Telefonum çaldı. Çocuklar arıyordu. Nirengi noktasına, GPS’i kurmuş olmalıydı. Telefonu açmadım. Hikayenin böyle son bulması hoşuma gitmedi. Nasıl olsa dedim. Çoban’ın bulunduğu ceset tanınmaz halde. Belki de başka biridir. Herkes ölürse, hangi nirengiyi esas alacağız dedim. Moralim bozuldu. Telefon açtım. “Oğlum Kemal, ben bulamadım bu nirengiyi, geri dönüyorum” dedim. Moralim bozuk, canım sıkkın, geldiğim yoldan geri döndüm.

(*) 2 Nisan 1948 Tarihinde, Kırklareli’nin ormanlık arazisinde, kafasına vurulan sayısız darbeler ile öldürüldü. Cesedi sekiz ay sonra bir çoban tarafından bulundu. Katili, insan kaçakçılığı yaparken yakalandı ve suçunu itiraf etti. “Milli Duygularım Kabardı öldürdüm” diye açıkladı cinayeti. Mahkemeye çıkarıldığında akli melekelerinin yerinde olmadığını iddia etti. Kırklareli Ağır Ceza Reisliği tarafından dört yıla mahkum edildi. Bir buçuk sene sonra tahliye oldu. Cinayet ile ilgili anlatılanlara hep şüphe ile bakıldı. Yargılamanın başladığı gün, Cumhuriyet Gazetesi “Şüphe Dolu Cinayet” manşeti ile çıktı Kafasını ezerek öldürdüğü kişinin adı Sabahattin, soyadı ALI idi. Geriye, ondan bize şu dizeler kaldı. “Başın öne eğilmesin, Aldırma gönül aldırma, Ağladığın duyulmasın Aldırma Gönül Aldırma.” ■

Yaşamak; Ağrısı mıdır Boyuna Asılan Yoksa Bir Çift Kanat mıdır Sonsuzluğa Uzanan?

Tuna Erol*

*“Sanırım görmediniz;
Şimdi şuradan geçti.
Yazık görmediyseniz,
Böcek gibi güzeldi.”*

Özdemir Asaf

Bir Amerikan kasabasında bundan yıllar yıllar önce henüz ilk arabaların yavaş yavaş ortalarında cirit atmaya başladı dönemlerde, kasabanın araç alabilecek kadar zengin olanlarından bir grup, araçlarıyla vahşi olarak niteledikleri Kızılderili şefini de kasabadan yanlarına alarak reisin kabilesinin olduğu bölgeye doğru seyir etmeye başladılar. Mesele oradan geçecek bir tren yolu ya da maden sahası gibi bir konuda anlaşma yapmaktır. İlk defa bir araca binen şef biraz tedirgin ve çekingendir.

Onun bu çekingenliğini fark eden kasaba zenginleri, sahip oldukları otomobil ile de ona biraz güç gösterisinde bulunma isteği ile kendilerince bu vahşiyi aşağılamak, etkilemek adına gaza fazlaca basarak kasaba dışına doğru seyir etmeye başladılar.

Daha kasabanın dışına ulaşmadan Reis otomobili durdurmalarını ister. Ağzından tek cümle çıkar:

“Ruhum geride kaldı.”

* Dr. Harita Mühendisi/ Gayrimenkul Değerleme Uzmanı.

Buna bir anlam veremeyen diğerleri, sadece yüzlerinde pis bir gülümseme ile arabayı durdururlar ve reisin kendi istediği yolla gitmesine müsaade ederler. Reis araçtan indikten sonra geride yüzlerinde galip olduğunu sanan bir avuç akıllı dört adamla modern çağın son buluşu otomobil, geride tozunu ata ata yoluna devam eder.

Evet ruh geride kalır, hayatın şehirlere, geçim derdine, sahip olmalara, başarı basamaklarında ilerleme adına dair tüm koşuşturmacasında. Ve tüm bunlara DUR! demek ve bedenini dünya makinesi denen öğütücünün dişlilerine kaptırmış insanoğlu için ruhunu yeniden arama, bulma ve anlama için bir fırsattır gündemin, güncelin dışına çıkabildiği anlar. Kah bu duyguya, duruma bir depresyon anının hemen sonrasında kapılır, kah kendine özgü şok edici durum, şey hayatında belirlediğinde, kah bir virüs yüzünden eve kapandığında belki hisseder. Belki de bu anlık hissedişleri derinleştirmeden, medeniyet atıyla dörtlüye koşuşturmacasına devam eder. Aslında yaşama ve bulunduğu zamana bazen isteyerek bazen de istemeyerek durdurduğu bu anlarda bakabilmek için aslında bir fırsatta yakalamıştır da. İçinde bulunduğu bu hal; şekiller, kalıplar ve ritüellerin ötesinde, gerçek anlamda bir duruş, iç bakış ve insanın kendine yeniden erişmesi için bir fırsat anıdır.

Peki, zaten kendi bedeninde yaşayan insan, kendinde değil midir? Kendinin farkında değil midir?

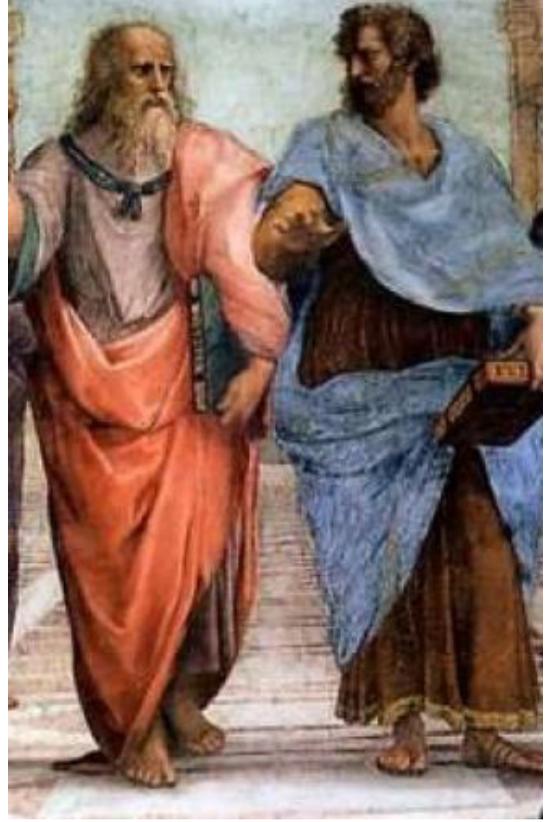
Farkında olduğunu sanır genelde, koşuşturmaca içinden çıkıp, soluklanıp tüm düşüncelerini tartmaya, tüm duygularını gözden geçirmeye, tüm inançlarını taşlamaya başladığında, onu rahatsız eden bir şeylerin varlığını hissetmeye başladığı anda başlar öze dönüşün ilk adımları. Ve ilk adım atılıp bir yola girildiyse, artık dönüş de yoktur. Ne diyordu bay kedi Alice'e Harikalar Diyarının patikasında; "Nereye gideceğini bilmiyorsan, hangi yoldan gittiğinin de önemi yok."

Öze seyahat, dış dünyanın durduğu ya da durdurulduğu tüm her şeyiyle insanın etrafını saran o karnı büyük, obur ve koca dünyanın etrafına ördüğü sis perdesinin dağılmasıyla ufak ufak insanın önünde, Alice'in patikası gibi görünür olmaya başladığında başlar. Belki bir tesadüfün, belki kozmosun, belki de bir yaratıcının bahşettiği bu hayatı omuzları üstünde bir ağırlık mı yoksa sırtında bir çift kanat, bir fırsat mı olarak gerçek anlamda değerlendirme imkanına kavuştuğu ender anlardan belki de birinin içinde bulur.

Bunun için ilk şart da durmaktır.

Ama görüldüğü gibi de kolay değildir öyle durmak. Dünya gördüklerimiz, dokunduklarımız, işittiklerimiz, tattıklarımız, kokladıklarımızla hiç durmadan taciz edip dikkat dağıtırken, bedeni durdurup, ruhun atına binip ya nasip deyip yola çıkabilmek hakikate meraklı olsa da insan, hakikaten zordur. Belki, ama ve aslında zor olandır saklı güzellik. Kim bilir?

Gördüğümüz kadarıyla algılayıp, ölçebildiğimiz evrende, yaşamda, nesnelere, detaylar ancak insan durduğunda ayırt edilmeye, detaylar kavranmaya başlanır. Bir şehir en iyi yürünerek öğrenilir derler, belki bundandır. İçeride dönme, yaşamaya bir anlam verme çabasıdaki insanın önce kendini durdurması ilk mücadelesi. Duruş sanıldığı aksine içinde bir sakinlik değil, dışarıdan değil içeriden görülebilecek büyük bir devinim ve dip dalgası barındırır, harekete geçirilebildiği anda. İtici gücü ise gerçeği, kendini, zerre-i arzındaki küre-i arzı ya da tam tersini arama çabasında olan kabarık kendi kabından taşan yüreklerde var olabilmekte, o yola girmek içinde yürek istemektedir. Taştaki

iradeyi arama ve varabilme çabası da denilebilir. Taşlar ile bir gün konuşabilirsek, belki de en çok şeyi onlardan öğreneceğiz evrene, dünyaya ve insana dair bugün bilmediğimizi ya da doğru bildiğimizi tüm yanlışları. Kim bilir?

Kim tüm duygularını önüne serdiği hakikat pazarında sergisine yayıp, geçip onlara bir yabancı gibi bakabilir?

Kim kendinin hem celladı hem kurtarıcısı olabilir?

Kim inancını önce reddedip, sonra yeniden kabul edebilir?

Kim sevgiyi söküp atıp içinden yeniden sevebilir?

Ya dışarısına attığı şeyleri, tekrar içine alamaz ise, boş bir çuval gibi nasıl ayakta kalabilir?

Doğru cevaplara gitmek için doğru sorularla başlamak der Platon, berrak bir zihin ve hissediş için bunun ilk adımı da kendi darına durmaktır. Kovidli günler sebebiyle durdurulan hayatın, durdurulamayan ama yavaşlayan zamanın, yaşamı düşünenler için, anlamının ışığa koşan bir çift kanat olması dileğimle. ■

Ada Gazi'si

Mustafa Gürsoy

Annesi ve babası evliliklerinin birinci yılında Mahmut'u kucaklarında bulmuşlardı, birbirlerini kutlamışlar, akrabalar da akşam evi doldurmuşlardı. Yıllar yılları kovaladı. Mahmut okulu bitirdiğinde askerlik celbi de gelmişti. Her erkek çocuğu gibi askere gidecek, dönünce önce bir iş bulacak sonra da evlenecek, anne ve babanın evladına karşı görevleri de tamamlanmış olacaktı.

Hayatın bizimle sınırlı olmadığını, bazı durumlarla karşılaştığımızda anlarsınız. Mahmut'un hayalleri vardı, gerçekleştireceklerini önce hayal ederdi insanoglu, başkaları da başka hayaller kuruyordu çapına göre...

Akdeniz maviliğinin ortasında kırmızı kan damlası her tarafa bulaşmış Hora Adası'nda, yönetime el konulmuş, halklar birbirine karşı düşmanlaştırılmış, mallar talan edilmiş, evler yakılmış, yeni sınırlar çizilmiş, kuzeyden güneye, güneyden kuzeye... Fabrikalar güneye oradan Avrupaya, fakirlik kuzeye kader olmuş...

Kuzeyin fakirleri güneyin zenginlerinin fabrikalarına amele olduklarına pek sevinmişler...

Kıbrıs gemisi egenin batık gemilerinin üzerindeki derin çukurluklarında petrol arayacakmış gibi turist gezdiriyor... Üzerinde oturduğu toprakların eski sahipleriyle yeni hasım olmak da her baba yiğidin kari değildir.

Mahmut kiminin savaş, kiminin çıkarma, bazılarının da barış taaruzu dediği hengame içinde elindeki uzun namlulu tüfeği ile villanın kapısını arkaya doğru yavaşça itmeye çalıştığında karşısına nasıl bir düşman çıkacağını kestiremiyordu, belki içerideki rakip düşmanda kendisi gibi okulunu bitirmiş, askerliğini tamamlayıp köyüne döndüğünde evlenecek, çocuklarını alıp parka götürecekti onları atlı karıncaya bindirecekti...

Kapı aralandığında tam karşısında gördüklerinden dehşete düştü, elindeki silahı Mahmut'a doğrultmuş sağ elinin işaret parmağını tetiğe doğru uzattığını görmesiyle kendi parmağının da tetiğe gittiğinin farkına vardı, hemen sipere yattı kendisini kapının önüne attı, miğferinin altından hedefe baktığı gibi karşısından da bir miğferli kafanın yükseldiğini gördü, durum ciddi idi ve kim atik davranırsa o kazanacaktı ve nefesini tutup var gücüyle tetiğe basmasıyla karşısında şangirt diyerek duvardaki dev aynanın yere serildiğini görmüş ve içinden bir oh çekmişti, bir zaman orada kalakaldı ne yapacağını bilmiyordu, silahın gürültüsünün yerini derin bir sessizlik almış şimdide sessizlik korkutuyordu, yavaşça dizlerinin üzerine doğruldu, tüfeğine dayanarak ayağa kalktı ve arkadaşlarını bulma umuduyla yürüdü...

Yaz sıcağında yapılan iki ayrı 'barış çıkarması'nda her iki taraftan yüzlerce asker hayatını kaybetmiş, milliyetçilik tepe yapmış, kahramanlık türküleri sokakları doldurmuş, tarihin yapraklarına yeni bir not düşülmüştü. 'Savaşın kazanımı, barışın kaybedeni olmaz'dı, ama altı ay sonra devletlerin zenginleri bir araya gelip servet paylaşımı yapmışlar her yıl dönümünde de dökülen kanlarla sulamışlardı, Mahmut bunları gördüğünde şapkasını önüne koydu derin düşüncelere daldı, yaşadıkları rüya olsaydı ne güzel olurdu... Kırk beş yıl sonra tüm Avrupa haramilerinin Hora Adası'na çullanacakları ve deniz altındaki petrol ve doğal gazı paylaşacaklarını nereden bilebilirdi, 'zaman her şeyin ilacıdır' dediğinde babası, çocuk yaşlarda anlayamamıştı...

O, artık doğduğu topraklarda kahraman gibi karşılanan hava değişikliğine gelmiş Ada Gazisi'ydi... ■

Mart, 2020, İstanbul

TEŞEKKÜR EDERİM

Geçerken gülümsediniz bana,
Selam verip selam aldınız,
Varmak istediğim yere gitmek için,
Önüme düşüp yol gösterdiniz.
Teşekkür ederim.
Öğrettiniz alfabeyi
'Ali topu tut' diye yazmayı,
Sonra Balzac'ı Tolstoy'u, Yunus'u Mevlana'yı
Karacaoğlan'ı, Aşık Veysel'i okumayı anlamayı
Tanrıya yakarmayı öğrettiniz.
Teşekkür ederim.
Ağacı, toprağı kurdu -kuzu ile sevmeyi
Şükredip;
Var olanla yok olanla birlikte insan gibi yaşamayı,
Sadakati, sevgiyi hoş görüyü öğrettiniz
Teşekkür ederim.
Sevmeyi, sevgiyi, kötülükten uzak durmayı,
İyiliğe kucak açmayı
Bunlara bir bedel ödemeyi öğrettiniz
Teşekkür ederim.
Karıncayı ezmeden,
Yeşili yok etmeden,
Güzeli severek güzelliğin içinde
Birlikte insanca yaşamayı öğrettiniz
Teşekkür ederim.
Hoş bir ses duyuyorum,
Bir aydınlık görüyorum,
Güzel bir sesi algılıyorum,
Aydınlık bir mekânda yaşıyorum
Bunları gösterdiniz.
Teşekkür ederim.
Doğarken ağladım ama,
Şimdi sizlerle gülüyorum
Bilmiyordum, görmüyordum, duymuyordum
Şimdi duyuyorum
Mutluyum sevinçliyim
Sizlerden böyle ayrılıyorum,
Bütün bunlar için teşekkür ederim.

HAMAL

Güzeli, çirkini,
İyi, kötüyü,
Sevgiyi, ihaneti
Alt alta koyup
Bin bir düşünce ile
Kafamı zor taşıyorum.

Farklı düşünceler altında
Dostumla dost,
Düşmanımla dost,
İhanete hoş görü
Sevgiye, barışa bir el
Hepsiyle birlikte yaşıyorum,
Bunca yükü
Bunca ağırılığı taşıyan
Ben duygu hamalıyım.

İşsizlik İşi...

Fidan Şahin*

Çalışmak, sadece gelir elde etmenin ve hayatını idame ettirebilmenin ötesinde yaşadığımız toplumla bir bağ kurmanın, bu toplumda ben de varım demenin bir şeklidir. Kişinin kendisini var olduğu topluma ait hissetmesi için gerekli bir durumdur.

Toplumdaki bir birey olduğunuzu düşünün. Hayallerin ve beklentilerinizle o okulu ve o bölümü okumak için ömrünüzün en değerli zamanını sınav hazırlık sürecine yatırılıyorsunuz. Kendini geliştirebileceğiniz diğer bütün her şeyden soyutlayarak sınavlara hazırlanıyorsunuz.

Ve o gün geliyor ki üniversiteye yerleşiyorsunuz. Nihayet artık kendi sorumluluklarınızı taşıyabileceğiniz zaman, kendi ayaklarınızın üzerinde durabilmenin vakti gelmiştir. Büyük umutlarla o okula ilk adımınızı atıyorsunuz. Çok zor şartlar altında hatta aileden uzaklarda en iyi okullarda okumak için yurtlarda kalmayı göze alıyorsunuz. Neyse az kaldı diyorsunuz bir dört yıl daha mezun olunca mesleğimi elime alınca rahat bir nefes alacağım diye düşünüyorsunuz. Pes etmiyorsunuz bu bölümü bitirip paranı kazanana kadar ömrünüzden biraz daha yatırılıyorsunuz o derslere, o sınavlara. O okulu en iyi şekilde bitirmek için sürekli çalışıyorsunuz.

Ve 25'inde okulu bitiyorsunuz.

Sonra staj süreçleri, iş arama süreçleri başlıyor. Annen baban zengin değil ki işin hazır olsun. Bunu da biliyorsunuz. Belki de bu nedenle çok ça-

lışıp okulu derecede bitiriyorsunuz. 'Dayın varsa hemen iş bulursun' sözlerine maruz kalıyorsunuz. Ve maalesef ki böyle bir gerekliliğin olduğu ülkede yaşamının şansızlığı yüzüne vurulmuş oluyor. Neyse, iş başvuruları yapıyorsunuz günlerce, ama ret cevapları akıyor. Başvurduğunuz çoğu yer cevap verme gereği bile duymuyor. Hiç böyle olacağını tahmin etmemiştiniz. Ne büyük hayallerle okulu bitirmiştiniz halbuki. Çünkü sen görevini yapmıştınız. En iyi okullarda okumuş ve yıllarca ilkokul, ortaokul, lise derken nihayetinde üniversiteyi de bitirmiştiniz. Şimdi sıra onlardaydı diye düşünüyorsunuz. Kimse yeni mezun olan birini istemiyor. Bütün ilanlarda beş on yıllık tecrübe isteniyor. Yeni mezunsanız, nasıl tecrübeli olabilirsiniz ki?

İş ilanlarının verildiği sayfada 30 dakika içinde sayfaya düşen ilana bakıyorsunuz ve görüyorsunuz ki bu 30 dakika içinde yaklaşık 3000 başvuru yapılmış. İşsizliğin kokmuş nefesi mideni bulandırıyor. Ekmek aslanın ağzında ama şimdi aslan da aç. Tükenmişlikle hayallerinden hızlıca uzaklaşarak umutsuzluklarına umutsuzluk yükleniyor ve o ağırlığı kaldırmak çok zor geliyor. Uzun zaman işsiz kalıyorsunuz, tekrar sınavlarda çare aramaya başlıyorsunuz.

KPSS, ALES gibi sınavlara girmeyi alışkanlık haline getiriyorsunuz. Kazansanız bile atanamayacağınızı sınavlara giriyorsunuz. Hayatınızın mezun olduğunuz yıla takılıp kaldığı durgun bir nehir gibi hissediyorsunuz. Bütün vaktinizi çoğunlukla evde geçiriyorsunuz. Arada sırada dışarı çıktığınızda da tanıdık kimseyle karşılaşmamak için

* Harita Mühendisi

köşe bucak kaçma refleksiyle savaşıyorsun. Üç adım ötede oturan komşularınla karşılaştığın zaman ezik bir duygu kaplıyor yüreğini. Bir baltaya sap olmamış gibi hissettiriyor sana

“Ne yapıyorsun, daha iş bulamadın mı?” diye sorduklarında verebilecek bir cevabın olmuyor. En kötüsü de kadınsan “evlen kocan baksın” demeleri oluyor. Varlığın ile birlikte yenilmiş gibi hissediyorsun. Büyük bir hiçlik, yüreğine bir dalga gibi çarparak yıkıp geçiyor seni.

Dalgın düşüncelerine gizlediğin hayallerine, Can Yücel’in şiiri dokunuyor “yemenin, içmenin, barınmanın bedeli bu kadar ağır olmamalı”. Derin bir nefes çekmek iyi geliyor o an. Ve Tarvoski’nin uzaktan sesi duyuluyor “16 yaşındayken dünyayı değiştireceğini düşünür. 18 olduğunda düşünceleri sert bir kayaya çarpar. 20 yaşına geldiğinde hiçbir şey değiştirmeyeceğini anlar. 25 yaşına geldiğinde ise dünyanın onu değiştireceğini fark eder. Ve insan 25 yaşında ölür, 75 yaşında gömülür.”

Kim bilir belki de öyle olmamalı demek istiyorsun. Bu kadar karamsarlığı barındırmamalı. Yürek bu kadarına dayanabilir mi? Mücadele etmenin en azından tadını çıkartıyorum demek istiyorsun biran olsa da Tarvoski’nin sırtıttığını hissediyorsun. Ve hızlıca bu düşünceden de koşar adım uzaklaşıyorsun.

Ve biliyorum ki ataerkil toplumun sancısını sadece kadınlar çekmiyor, kadınlar kadar erkekler de bu sancılar içinde kıvranıyor. En temel gereksinimlerini karşılayamayacak durumda olmak kişide kaygı, depresyon ve umutsuzluk gibi problemler oluşturuyor.

İşsizlik sadece bireyde değil toplumsal boyutta da pek çok olumsuz etki yaratmaktadır. İşsizliğin arttığı bir toplumun; umutsuz, depresif, kaygı, şiddete meyilli ve hatta hırsızlığa kadar pek çok durumu kapsayan sorunlar doğuracak olması kaçınılmazdır.

Her yıl binlerce mezun veriliyorsa, üniversitelerde bu kadar kontenjan açılıyorsa, bu insanların nerelerde istihdam edileceğinin de hesaplanması gerekmektedir.

Gençler hayalleri doğrultusunda tercihlerini yaparken, onların hayal kırıklığına uğramaları için, istihdam alanlarının genişletilmesi gerekmektedir.

İşsizliğin sorumlusu iş bulamayanlar değildir. İşsiz olmaları onların niteliksiz olmalarından da kaynaklanmıyor. Bu durum, eğitimin niteliksiz olması ve istihdam alanlarının mesleklerle paralel bir düzenin oluşturulmamasından kaynaklanmaktadır. ■

Kanal'a Değil Sağlığa Bütçe

Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalara göre bugün Türkiye'deki COVID-19 pozitif vaka sayısı 2433'e, yaşamını yitirenlerin sayısı ise 59'a yükselmiştir. Salgının yayılmasının engellenmesi amacıyla gerçekleştirilmesi gereken zorunlu karantina şartları nedeniyle bazı işletmeler faaliyetlerini durdurmuş, bazıları ise üretim kapasitesini düşürmüştür. Bu nedenlerden dolayı da ücretli çalışanlara yönelik ücretsiz izin, işten çıkarma gibi uygulamalar yaygınlaşmış; insanlar barınma, ısınma, elektrik, su, gıda gibi temel insani ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmişlerdir.

Koronavirüs pandemisi Türkiye'nin gündemini belirlemeye devam edip hayatı durdurma noktasına getirirken hükümet yetkililerinin Kanal İstanbul projesiyle ilişkili olan ilk ihaleyi gerçekleştirerek öncelik sırasına bir rant projesini almış olması kabul edilebilir değildir.

"Kanal İstanbul Etki Alanında Kalan Tarihi Oda başı Ve Tarihi Dursunköy Köprülerinin Rekonstrüksiyon Projelerinin Temini İşi" ihalesi bütün tepkilere rağmen bugün gerçekleştirilmiştir. Öncelikle belirtmek isteriz ki; köprüler yapıldıkları alanın topoğrafyasına, zemini özelliklerine uygun olarak biçimlenen özel tasarımlardır. Bu yapıları alıp başka bir yere taşımak, peyzajla olan ilişkilerini, anlamlarını yitirmelerine neden olmaktadır. Bu köprüler, yerleşmelere güzellik katan mimari eserler olup tasarımları bulunduğu yere göre biçimlendirilmiştir. Söz konusu eserlerin başka bir çevreyle aynı ilişkiyi kurması, taşındığı yerde aynı estetik etkiyi yaratması mümkün değildir.

İstanbul'un tüm tarihi birikimini yerle bir edecek bu projede ısrar edilmesi, tüm dünyanın ve ülkemizin içinden geçtiği zor günlerin asla anlaşılammış olduğunun da bir göstergesidir. Hükümetlerin sağlık konusunda ne kadar kırılğan oldukları bu süreç-

te görülmüş, dünyanın büyük riskler karşısında ne denli aciz duruma düşebildiği ispatlanmıştır. Tüm bu süreçte ise tüm insanlık yeniden bilimin hayatı önemini hatırlamış, bütün umudunu bilim insanlarının üreteceği çözüme odaklanmıştır.

Bu yüzden bir kez daha tekrar ediyoruz: Kanal İstanbul projesi; İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde yüzlerce bilim ve meslek insanı, birçok üniversite, meslek odası, kamu kurum ve kuruluşu tarafından yılların birikimi ile üretilen sayısız planlama, bilimsel araştırma ve çalışma neticesinde edinilmiş bilgileri yok sayarak meşrulaştırılmaya çalışılan bir rant projesidir. Bilimsel bilgi bu projenin asla yapılmaması gerektiğini söylemektedir. Proje; coğrafi, çevresel, ekonomik, sosyal, kentsel ve kültürel yıkıma neden olacak; ekosistemi ve insan sağlığını riske atacaktır.

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu olarak ÇED olumlu kararı ve 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliğinin iptaline ilişkin hukuki süreçleri başlatmış bulunuyor, projeye ilişkin atılan tüm adımları, bilim kurumumuz ve çalışma grubumuz ile titiz bir şekilde takip ediyoruz.

İstanbul'un ve etki alanındaki büyük bir coğrafyanın geleceğini tehdit eden, yaşam ve vatandaşlık haklarımızı gasp eden bir Kanal İstanbul projesi derhal gündemden düşürülmeli, projeye ayrılan bütçe ivedi olarak salgın sürecinde ekonomik çıkmaza giren vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına, sağlık kurumlarındaki eksikliklerin giderilmesine harcanmalıdır.

Kanala değil, sağlığa bütçe! ■

**TMMOB İSTANBUL
İL KOORDİNASYON KURULU
26.03.2020**

Şubeden Haberler

01

Şubemizin 26. Dönem genel kurulu ve seçimleri yapıldı

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesinin 26. Olağan Genel Kurulu 8 Şubat 2020 Cumartesi günü 10.00-18.00 saatleri arasında Beşiktaş Belediyesi Zübeyde Ana Kültür Merkezinde yapıldı.

Çalışma Raporunun sunumundan sonra söz alan üyeler çalışma raporu üzerine konuştular. Prof. Dr. Erol Köktürk, Mehmet Hışır, Ayşegül Gervan, Babacan yıldız, Kadir Kurhan, Melih Şükür Aysezen, Deniz Baş, Mustafa Gürsoy, Hamdi Seçilmiş, Celal Beşiktepe, Prof. Dr. Rahmi Nurhan Çelik, Dr. Öğr.Üyesi Caner Güney, Genel Kurulda söz alarak Kanal İstanbul ve Mesleğimiz açısından değerlendirilmesi, Kent yağması, Arsa ve Arazi Düzenlemesi, Yasa ve Tüzük Değişiklikleri, Coğrafi Bilgi sistemleri, Kadın mühendislerin Odalardaki ve meslek alanımızdaki yeri, TMMOB İl Koordinasyon Kurulu çalışmalarını gibi bir çok konu başlığı üzerinde değerlendirmelerde bulundular. Çalışma Programı üzerindeki konuşmaların ardından divana sunulan aday listeleri Genel Kurul tarafından kabul edilerek işleme konuldu. HKMO Genel Merkez Genel Kuruluna taşınacak önerilerin üzerine

konuşmalar ve oylamaların ardından Genel Kurul oturumu tamamlandı.

9 Şubat Pazar günü Genel Kurulda tespit edilen Mavi Listede Yer alan Çağdaş Demokrat Harita Mühendisleri ve Beyaz Listede yer alan Değişim Platformu Mühendislerinin yürüttüğü demokratik yarış sonucunda Çağdaş Demokrat Harita Mühendisleri 669, Değişim Platformu Mühendisleri 354 oy alarak seçimler tamamlandı.

02

26. Dönem yönetim kurulu görev dağılımı ve devir teslimi yapıldı

8- 9 Şubat 2020 tarihinde yapılan Şube Genel Kurulu ve seçimleri sonucunda göreve gelen 26. Dönem Yönetim Kurulumuz, 13 Şubat 2020 tarihinde yapılan görev devir teslimi ve ilk yönetim kurulu toplantısı sonucunda görev dağılımını gerçekleştirdi.

26. Dönem Şube Yönetim Kurulumuzun yaptığı ilk toplantı sonucunda görev dağılımı aşağıdaki şekilde oluşmuştur:

Asıl yönetim kurulu üyeleri

Başkan:	Mehmet HIŞIR
II. Başkan:	Elif Müge TÜLÜ BOY
Sekreter:	Melih Şükür AYSEZEN
Sayman:	Yaşar BELEN
Üye:	Mustafa GÜR SOY
Üye:	Sinem YAVUZ
Üye:	Hüseyin MERCAN

Yedek Yönetim Kurulu Üyeleri

Süleyman Kadir KÜRHAN
Ayşegül KILICASLAN
Babacan YILDIZ
Mehmet Yılmaz EROĞLU
Deniz BAŞ
Erdoğan CENGİZ
Nail GÜLER

03

Şubemiz yönetim kurulu toplantıları on-line devam ediyor

Covid-19 salgını nedeni ile alınan önlemler çerçevesinde Şube Yönetim Kurulu Toplantılarımız Salı günleri online olarak yapmaya devam etti. Bu kapsamda ilk online Yönetim Kurulu toplantımız 26 Mart 2020 günü yapıldı.

04

Covid-19 salgınının üyelerimize etkileri ve haklarımız konulu Instagram canlı yayın gerçekleştirdik

Şubemizin hkmoistanbul instagram hesabından 4 Nisan 2020 Cumartesi Saat 21:00'da, Covid-19 salgını boyunca ücretli çalışan, SHKMMB ve LİHKAB sahibi meslektaşlarımızın karşılaştıkları sorunlar ile salgının çalışma hayatına etkileri ve haklarımızın değerlendirileceği bir canlı yayın gerçekleştirildi.

Şube Sekreterimiz Melih Şükrü Aysezen'in moderatörlüğünde yürütülen canlı yayında Şube

Başkanımız Mehmet Hışır salgın döneminde bizlerin karşı karşıya olduğu, merak edilen sorulara cevap verdi. Uzaktan veya Tele çalışma, ücretli izin, Toplu izin uygulaması, Ücretsiz izin uygulamaları ile şirketlerin iş akitlerini askıya alması, salgın döneminde karşımıza gelen Kısa dönem Ödeneği ya da salgın sonrası dönemde karşı karşıya kalacağımız telafi çalışması uygulamaları gibi ücretli çalışan üyelerimizi yakından ilgilendiren konulara değinen Mehmet Hışır, bunun yanında vergi ödemeleri, kira sözleşmeleri, salgın döneminde ki iş sözleşmelerinin durumu ile Odamız tarafından salgın sürecine yönelik alınan önlemler konusunda da bilgilendirme yapıldı.

05

Arazi ve arsa düzenlemeleri hakkında yönetmelik üzerine teknik ve hukuki inceleme raporu oluşturuldu

İmar kanunu ve 18. Madde uygulama yönetmeliğinde yapılan kapsamlı değişikliklerin yürürlüğe girmesinin ardından şubemizce konu hakkında bir çalışma grubu oluşturulmuş ve çalışma grubunun görüş ve önerileri yönetim kurulumuzca değerlendirilerek arazi ve arsa düzenlemeleri hakkında yönetmelik üzerine teknik ve hukuki inceleme raporu oluşturuldu. Arazi ve Arsa Düzenlemelerinin mesleğimizin en yoğun çalışma alanlarından birisi olduğu gerçeği karşısında Yönetim Kurulumuz, 2020 yılı içerisinde "ARAZİ VE ARSA DÜZENLEMELERİ ÇALIŞTAYI" gerçekleştirme kararı almıştır. Covid-19 salgınının etkisini yitirmesinin ardından en kısa sürede çalıştay tarih ve programı üyelerimizle paylaşılacaktır.

“Covid-19 salgını ve mekansal bilgi sektörü” konulu instagram canlı yayını yapıldı

ovid-19 salgını nedeniyle ortak mekân kullanımı mümkün olmadığından Şubemiz tarafından hkmoistanbul instagram hesabından gerçekleştirilmekte olan canlı yayın etkinlikleri kapsamında 11 Nisan 2020 Cumartesi günü, Mekansal Bilişim İnisyatifi Başkanı/ İTÜ Geomatik Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ahmet Özgür Doğru ve Mekansal Bilişim İnisyatifi Başkan Yardımcısı/ İTÜ Geomatik Mühendisliği Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Caner Güney'in katılımı ile hkmoistanbul instagram hesabımız üzerinden “Covid-19 Salgını ve Mekansal Bilgi Sektörü” konulu söyleşi gerçekleştirilmiştir.

Salgın dönemlerinde mekansal verilerin temini, paylaşılması, verilerin şeffaf olması gibi konulara değinilen söyleşide Coğrafi bilgi Sistemleri ile üretilen tematik haritaların salgının önlenmesi ve durdurulmasına yönelik çalışmalarda çok büyük önem taşıdığı belirtildi.

Yönetim Kurulu olarak, değerli hocalarımız Doç. Dr. Ahmet Özgür Doğru ve Dr. Öğretim Üyesi Caner Güney'e, bunun yanında dayanışma sağlayarak canlı yayına katılım sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

“İşletmelerde alınması gereken covid-19 önlemleri ve işçi sağlığı ve güvenliği” konulu instagram söyleşi gerçekleştirildi.

18 Nisan 2020 Cumartesi günü saat 21:00'da hkmoistanbul instagram hesabımız üzerinden Şubemiz Yönetim Kurulu sekreter üyesi Melih Şükrü

Aysezen'in yürütücülüğünde ve Yöntem Akademi-OSGB Genel Müdürü ve İş Güvenliği Uzmanı olan üyemiz Tan Menlikli'nin katılımı ile “İşletmelerde Alınması Gereken Covid-19 Önlemleri ve İşçi Sağlığı ve Güvenliği” konulu söyleşi gerçekleştirildi.

Yönetim Kurulu olarak, değerli meslektaşımız Tan Menlikli'ye ,bunun yanında dayanışma sağlayarak canlı yayına katılım sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

“Pandemi günlükleri: yaşama tutunmak” konulu instagram söyleşi gerçekleştirildi.

Covid-19 salgını nedeniyle ortak mekân kullanımı mümkün olmadığından Şubemiz tarafından hkmoistanbul instagram hesabından gerçekleştirilmekte olan canlı yayın etkinlikleri devam etmektedir.

Bu kapsamda, 25 Nisan 2020 Cumartesi günü saat 21:00'da hkmoistanbul instagram hesabımız üzerinden Psikolog/ Psikoterapist Gülhan Tatlıcı ve Psikolog/ Psikoterapist Seval Yarış Bakır'ın katılımı ile “Pandemi Günlükleri: Yaşama Tutunmak” konulu söyleşi gerçekleştirilmiştir.

Yönetim Kurulu olarak, Psikolog/ Psikoterapist Gülhan Tatlıcı ve Psikolog/ Psikoterapist Seval Yarış Bakır'a, bunun yanında dayanışma sağlayarak canlı yayına katılım sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

“Covid-19 salgınının dünya ve türkiye ekonomisine etkileri” konulu instagram söyleşi gerçekleştirildi.

2 Mayıs 2020 Cumartesi günü saat 21:00'da hkmoistanbul instagram hesabımız üzerinden Yö-

netim Kurulu Üyemiz Mustafa Gürsoy'un yürütücülüğünde, Evrensel Gazetesi ekonomi editörü ve yazarı olan Bülent Falakoğlu'nun katılımı ile "Covid-19 salgınının dünya ve Türkiye ekonomisine etkileri" konulu söyleşi gerçekleştirildi.

Yönetim Kurulu olarak, Bülent Falakoğlu'na, bunun yanında dayanışma sağlayarak canlı yayına katılım sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

10

Şubemiz temsilciler toplantısı yapıldı

Şubemizin Covid-19 Salgını öncesinde yapmayı planlamış olduğu Temsilciler toplantısını 2 Mayıs 2020 cumartesi günü online olarak gerçekleştirdi

Sektörümüzün ve meslektaşlarımızın salgın sürecinde yaşadığı sıkıntıları ve çözüm önerilerini tartışmak için bir araya geldiğimiz Temsilciler toplantımızda bölgelerimizde yaşana Odamızın En az ücret tarifesinde yer alan sorunlar, bölgelerimizde Salgın nedeni ile karşı karşıya kaldığımız sorunlar ve çözümleri tartışıldı.

Verimli geçtiğini düşündüğümüz toplantımıza katılan Temsilci ve Temsilci yardımcılarımıza teşekkür ederiz.

11

İstanbul depremini beklerken; Covid-19 ile mücadele deneyimleri başlıklı Instagram yayını gerçekleştirdi.

Instagram Canlı Yayınlarımızın 9 Mayıs Cumartesi günü yapılan 6.sının konukları İTÜ Geomatik Mühendisliği Öğretim Üyesi Prof. Dr. Rahmi Nurhan Çelik ve Doç. Dr. M.Tevfik Özlüdemir'di

Şubemiz tarafından her cumartesi saat 21.00'da hkmoistanbul instagram hesabından gerçekleştirdiğimiz Canlı Yayın Sohbetlerinin bu haftaki konusu İstanbul Depremini Beklerken; Covid-19 ile Mücadele Deneyimleri «Harita ve Harita Bilgilerinin Etkin Kullanımı» oldu.

Prof. Dr. Rahmi Nurhan Çelik ve Doç. Dr. M.Tevfik Özlüdemir tarafından yapılan söyleşide bizleri etkileyen iki konu olan Pandemi ve Deprem konusunda benzerlikler ve ayrılıklar ele alındı.

İnsan hayatını olumsuz yönden etkileyen ve iki konuya da bundan sonra birlikte yaşamasını öğrenmek durumunda kaldığımız Deprem ve Salgın hastalıklar konusunda geçmiş dönem yaşanan ve milyonlarca insanın hayatını kaybettiği salgın hastalıklar ile Coğrafi Bilgi sistemleri ile bu salgınlar konusunda çalışmalar yapıldığı, aynı bilgi sistemlerinin Deprem sürecinde de kullanıldığı belirtildi.

Oldukça verimli geçen canlı yayınıımızda bilgi ve birikimleri ile yer alan sayın Prof. Dr. Rahmi Nurhan Çelik ve Doç. Dr. M.Tevfik Özlüdemir'e teşekkür ederiz.

12

"Geçmişten Günümüze TMMOB ve Demokrasi Mücadelesi" başlıklı Instagram yayını gerçekleştirdi.

8. Instagram Canlı yayın etkinliğimiz 16 Mayıs 2020 Cumartesi günü TMMOB 40. Dönem Yönetim Kurulu 2. Başkanlığı görevini yapmış olan Şubemiz Yönetim Kurulu üyesi Nail Güler ve TMMOB 21-22-23. Dönemler Genel Sekreter Yardımcılığı görevini yapmış olan Şubemiz Üyesi Mustafa Erdemli'nin katılımıyla "Geçmişten Günümüze TMMOB ve Demokrasi Mücadelesi" başlığı ile gerçekleştirildi.

TMMOB'ye karşı Yasa Tasarısının hazırlandı-

ğı bu günlerde TMMOB'nin kurulması ve bu güne kadarki süreçte karşılaştığı baskılar ile bunlara karşı verilen mücadeleler konusunda oldukça aydınlatıcı olduğunu düşündüğümüz etkinlik için Sayın Nail Güler ve Sayın Mustafa Erdemli'ye teşekkür ederiz.

13

Şubemiz 26. Dönem 1. Danışma kurulu toplantısı online olarak gerçekleştirildi

8-9 Şubat 2020 tarihlerinde gerçekleştirilen Şubemiz Genel Kurul ve seçimleri sonrasında göreve gelmemizin ardından Mart ayı içerisinde gerçekleştirmeyi planladığımız 1.Danışma Kurulu toplantımız Covid-19 salgını nedeni ile 18 Mayıs 2020 tarihinde web platformunda online olarak yapıldı. Toplantımıza 44 Danışma kurulu üyemiz katılmıştır.

Şubemiz Danışma Kurulu Toplantısının açılışını yapan Şube Sekreterimiz Melih Şükrü Aysezen, Şubemiz tarafından gerçekleştirilen etkinlikler konusunda bilgilendirme yaptıktan sonra Şube 2.Başkanımız Elif Müge Tülü Boy Pandemi sürecinde üyelerimiz ve yakınlarının sağlık açısından problem yaşamamalarını ümit ettiğini belirterek Danışma Kurulu Üyelerine katılımlarından dolayı teşekkür etti.

Şube Yönetim Kurulu Üyelerimiz Hüseyin Mercan ve Kadir Kürhan, Şubemiz tarafından gerçekleştirilmesi planlanan online eğitim çalışmaları, Genel Merkez Eğitimden Sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi Dr. Taylan Öcalan ise MİSEM çerçevesinde Odamız tarafından verilecek eğitimlerin

Genel Merkez tarafından ortaklaştırılması çabaları ve bununla ilgili teknik altyapı çalışmaları konusunda bilgilendirmede bulundu.

Şube Başkanımız Mehmet Hışır, 26.Çalışma Döneminde mevzuat gereği kurulması gereken komisyonların Şube Yönetim Kurulu tarafından belirlendiğini belirterek bunların dışında kurulması gereken komisyon ve çalışma grupları hakkında Danışma Kurulu üyelerinin görüş ve önerilerini beklediklerini belirtti.

Şube Yayın Kurulu adına söz alan Yönetim Kurulu Üyemiz Deniz Baş, 26. Çalışma döneminde yeniden yayınlanmaya başlanacak olan Şube Bülteninin ilk sayısının üyelere gelen katkılar ile tamamlandığı ve Haziran ayı içerisinde yayınlanacağı bilgisini verdi.

Danışma Kurulu üyelerinin konuşmalarından ve önerilerinden sonra Şubemiz TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu Temsilcisi Mustafa Gürsoy tarafından, gündemde olan ve TMMOB'u etkisizleştirmeyi hedef alan Yasa Tasarısına karşı bu güne kadar gerçekleşen eylem ve etkinlikler ile İl Koordinasyon Kurulu tarafından alınan kararlar iletildi.

Şube Başkanımız Mehmet Hışır, üst örgütlülüğümüz olan TMMOB'a yönelik yasa tasarısı ve saldırılar konusunda diğer odalar ve Şubeler ile yan yana, omuz omuza mücadelemizi sürdürdüğümüzü, dün olduğu gibi bundan sonrada bu mücadeleye devam edeceğimizi, Bu çerçevede Şube olarak 16 Mayıs 2020 Cumartesi günü saat 21.00'da instagram üzerinden Nail Güler ve Mustafa Erdemli ile başlattığımız "Geçmişten Günümüze TMMOB ve Demokrasi Mücadelesi" konulu söyleşi dizisine 23 Mayıs 2020 Cumartesi günü saat 21.00'da instagram üzerinden Mehmet Yıldırım ve Celal Beşiktepe ile devam edileceğini belirtti.

Şubemiz çalışmalarının, eğitimlerinin, komisyonlarının, çalışma gruplarının ve TMMOB Yasa Tasarısının görüşüldüğü Danışma Kurulu toplantısında söz alan kurul üyeleri bu başlıklar ile ilgili görüş ve önerilerini Yönetim Kurulu ile paylaştılar.

Toplantıya katılarak görüş ve önerilerini bizlerle paylaşan ve Şube Çalışmalarına katkı sunan tüm Danışma Kurulu üyelerimize teşekkür ederiz. ■

YİTİRDİKLERİMİZ

Odamız 4940 sicil no`lu üyesi Mustafa Çolak`ın eşi yaşamını yitirmiştir

Odamız 833 sicil no`lu üyesi Hasan Fehmi Ersoy yaşamını yitirmiştir

Odamız 993 sicil no`lu üyesi Hasan Feridun Şarman yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Mustafa Ürgen`in annesi Mesture Ürgen yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Arzu Firidin`in babası yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Ergin Uçarlı`nın babası Süleyman Uçarlı yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Necati Çalık ve Ahmet Çalık`ın babası Sefer Çalık yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Nurettin Yiğit`in babası Ziyattin Yiğit yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Dilek Aslan`ın annesi Hakime Altunel yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Ünal Kartal`ın babası yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Prof. Dr. Onur Gürkan`ın kardeşi yaşamını yitirmiştir

Odamız üyesi Hasan Oğuz`un annesi yaşamını yitirmiştir

Meslektaşlarımıza, ailelerine ve sevenlerine başsağlığı dileriz.

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

KARİKATÜR

Dr. Tuna Erol

